

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΝ ΜΕΣΩ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ
ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ & ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ: ΣΥΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ Ή
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΕΣ

Βατός Γρηγόριος

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου
Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην
Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική

Πειραιάς, Σεπτέμβριος 2017

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MASTER PROGRAM IN
ECONOMIC AND BUSINESS STRATEGY

FUNDING OF ENTERPRISES IN THE MIDST OF
ECONOMIC CRISIS. BANKING LOAN &
ALTERNATIVE TYPES OF FINANCING:
SUPPLEMENTARY OR SUBSITUTE

By
Vatos Grigorios

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economic and Business Strategy

Piraeus, Greece, September 2017

Ευχαριστίες

Πρώτα απ' όλα, θέλω να ευχαριστήσω την επιβλέποντα της διπλωματικής εργασίας μου, κ. Μαρία Ψυλλάκη, για την άμεση και πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγησή της κατά τη διάρκεια της δουλειάς μου. Επίσης, είμαι ευγνώμων στα υπόλοιπα μέλη της εξεταστικής επιτροπής της διπλωματικής εργασίας μου, Καθηγητές κκ. Πολέμη Μιχαήλ και Βοζίκη Αθανάσιο για την προσεκτική ανάγνωση της εργασίας μου και για τις πολύτιμες υποδείξεις τους.

Οφείλω επίσης να ευχαριστήσω όσους με βοήθησαν να συλλέξω το δείγμα της έρευνας είτε απαντώντας το ερωτηματολόγιο είτε προωθώντας το. Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την υποστήριξη τους όλα αυτά τα χρόνια.

Χρηματοδότηση επιχειρήσεων εν μέσω οικονομικής κρίσης. Τραπεζικός δανεισμός & εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης: Συμπληρωματικές ή Υποκατάστατες.

Σημαντικοί Όροι: χρηματοοικονομικό σύστημα, τραπεζικό σύστημα, χρηματοδότηση επιχειρήσεων, εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης, τραπεζικός δανεισμός, NPL, NPE, χρηματοδοτική μίσθωση (leasing), factoring, forfaiting.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως σκοπό την παρουσίαση και την σύγκριση του τραπεζικού δανεισμού με τις εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης (leasing, factoring, forfaiting) των επιχειρήσεων, μέσα σε ένα δυσμενές και διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό και τραπεζικό περιβάλλον. Κύριος στόχος, με την χρήση ερωτηματολογίου, είναι να βγάλουμε συμπεράσματα σχετικά με την πιο συμφέρουσα μορφή χρηματοδότησης με βάση τις ιδιαιτερότητες τους.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο θα πραγματοποιηθεί μια περιγραφή σχετικά με το χρηματοοικονομικό και το τραπεζικό σύστημα και την εποπτεία που του ασκείτε. Θα αναφερθούμε στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα και πως αυτό διαμορφώθηκε την περίοδο της κρίσης (2007-2017), θα περιγράψουμε τις Συστημικές Ελληνικές Τράπεζες και θα αναλύσουμε τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια και πως επηρέασαν το τραπεζικό τομέα.

Στη δεύτερη ενότητα θα μιλήσουμε για την χρηματοδότηση των επιχειρήσεων και θα αναλύσουμε τις δύο βασικές της κατηγορίες, την εσωτερική και εξωτερική χρηματοδότηση καθώς και όλες τις μορφές τους όπως π.χ. το venture capital. Θα γίνει μια μελέτη για το τραπεζικό δανεισμό ως παραδοσιακή μορφή εξωτερικής χρηματοδότησης και πως η δανειοδότηση μέσω δάνειων κεφαλαίου κίνησης και μακροπρόθεσμου δανεισμού επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να αναπτυχθούν. Θα δούμε επίσης τα προβλήματα χρηματοδότησης που αντιμετωπίζει ο ιδιωτικός τομέας και πως τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια και Ανοίγματα έχουν επηρεάσει την χρηματοδότηση των επιχειρήσεων.

Το επόμενο κεφάλαιο αναφέρεται στην πρώτη εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης, το leasing ή αλλιώς μίσθωση. Θα δοθεί ο ορισμός του, το νομοθετικό πλαίσιο με το οποίο καθιερώθηκε στην Ελληνική αγορά ενώ θα γίνει μια εκτενέστερη περιγραφή στο τρόπο

λειτουργίας του και τις κατηγορίες του, καθώς και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα τα οποία πρέπει να λάβει υπ όψιν κάθε επιχείρηση.

Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στο factoring ή αλλιώς πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων. Εδώ θα δούμε το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το factoring, τις κατηγορίες που το διακρίνουν και που χρησιμοποιούνται ενώ θα δούμε και τους λόγους για τους οποίους διακρίνεται. Αντίστοιχα στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μελέτη σχετικά με την πώληση επιχειρηματικών απαιτήσεων ή όπως είναι γνωστό forfaiting, καθώς δίνεται ο ορισμός του, περιγράφεται η λειτουργική του δομή, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του και γίνεται μια ενδιαφέρον σύγκριση με το factoring ώστε να γίνει η διαφοροποίηση τους.

Τα τελευταία κεφάλαια αναφέρονται στην έρευνα και την μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε, στη συλλογή του δείγματος και την αντιπροσωπευτικότητα του. Παράλληλα μέσω των συσχετίσεων που πραγματοποιήθηκαν με την χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS, θα γίνει παράθεση των αποτελεσμάτων και τα συμπεράσματα που προκύπτουν. Τέλος θα αναφέρουμε κάποιες προτάσεις σχετικά με την βελτίωση της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων εν μέσω της κρίσης.

Funding of enterprises in the midst of economic crisis. Banking loan & alternative types of financing: Supplementary or Substitute

Keywords: Financial system, banking system, business financing, alternative forms of financing, bank lending, NPL, NPE, leasing, factoring, forfaiting

Abstract

This thesis aims at presenting and comparing the bank lending with the alternative sources of financing (leasing, factoring, forfeiting), in an unfavorable and constantly changing economic and banking environment. Using a questionnaire, the main objective, is to draw conclusions about the most advantageous form of funding, based on their peculiarities.

In particular, in the first chapter will be made a description of the financial and banking system. We will refer to the Greek banking system and how it has changed during the economic crisis (2007-2017), we will describe the Systemic Greek Banks and we will analyze the Non Performing Loans and how they affected the banking sector.

In the second section we will talk about business financing and we will analyze its two main categories, internal and external financing as well as all their categories. We will study bank lending as a traditional external financing, and how lending through working capital and long-term borrowing will allow businesses to grow. We will also look at the financing problems faced by the enterprises and how Non performing Loans and Openings have affected business financing.

The next section refers to the first alternative form of finance, leasing. We will give the definition of leasing, the legislative framework in which it was established in the Greek market, and a more detailed description of its operation and categories, as well as the advantages and disadvantages.

The fourth section refers to factoring. We will speak about the legislative framework, the categories that distinguish it and how they used, and we will see the reasons why it is distinguished. Correspondingly in the fifth section we will study forfaiting, his definition, structure, its advantages and disadvantages and an interesting comparison with factoring.

The last chapters refer to research and methodology used for sample collection and representativeness. At the same time, through the correlations, which made using the SPSS,

will be quoted the results and the conclusions that drawn. Finally, we will mention some suggestions on improving the financing of businesses in the midst of the crisis.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	vii
Abstract	ix
Κατάλογος Πινάκων	xv
Κατάλογος διαγραμμάτων	xvii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ & ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	15
1.1 Το χρηματοοικονομικό σύστημα	15
1.2 Το Τραπεζικό Σύστημα	16
1.3 Εποπτεία του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Συστήματος	19
1.4 Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα	22
1.4.1 Ιστορική Αναδρομή του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος	22
1.4.2 Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα κατά την περίοδο της κρίσης (2007-17)	23
1.4.3 Συστημικές Ελληνικές Τράπεζες	28
1.4.4 Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια των Ελληνικών	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	35
2.1 Η έννοια της χρηματοδότησης επιχειρήσεων	35
2.2 Εσωτερική χρηματοδότη Επιχειρήσεων	37
2.3 Εξωτερική χρηματοδότη Επιχειρήσεων	38
2.4 Ο Τραπεζικός Δανεισμός	42
2.4.1 Δάνεια κεφαλαίου κίνησης και μακροπρόθεσμος δανεισμός	43
2.4.2 Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα Τραπεζικού Δανεισμού	45
2.5 Χρηματοδότηση Επιχειρήσεων και Οικονομική Κρίση	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΙΣΘΩΣΗ (LEASING)	51
3.1 Εισαγωγή	51
3.2 Η λειτουργία του Leasing	52

3.3 Οι κατηγορίες του Leasing	54
3.4 Νομικό Πλαίσιο Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	57
3.5 Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα Μίσθωσης	58
3.6 Μίσθωση και Τραπεζικός Δανεισμός	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ (Factoring)	65
4.1 Εισαγωγή	65
4.2 Η λειτουργία του Factoring	66
4.3 Κατηγορίες factoring	68
4.4 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα Factoring	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΩΛΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ (FORFAITING)	75
5.1 Εισαγωγή	75
5.2 Λειτουργική δομή	77
5.3 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Forfaiting	79
5.4 Σύγκριση factoring-forfaiting	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΈΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΕΣ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ (Leasing, factoring, forfaiting)	83
6.1 Στόχος, Σχεδιασμός και μεθοδολογία της έρευνας	83
6.2 Ερωτηματολόγιο Έρευνας	84
6.3 Πληθυσμός Έρευνας, Αρχικό & Τελικό δείγμα	86
6.4 Αντιπροσωπευτικότητα Τελικού Δείγματος	87
6.5 Στατιστική ανάλυση αποτελεσμάτων έρευνας	89
6.5.1 Δημογραφική Ανάλυση Στοιχείων Ερωτηθέντων	90
6.5.2 Συσχετίσεις Έρευνας	93
6.6 Συμπεράσματα	115

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΡΙΣΗΣ	119
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	121
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	125
Συνοδευτική Αποστολή Ερωτηματολογίου	125
Ερωτηματολόγιο	127

Κατάλογος Πινάκων

1.1 Τα πιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα	25
1.2 NPLs 2015-2016 συστημικών τραπεζών	32
2.1 Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα Εσωτ. Χρηματοδότησης	38
2.2 Απολογιστικά στοιχεία τραπεζών για ΜΕΑ & ΜΕΔ (Μάρτιος 17)	49
3.1 Διαφορές Leasing- Τραπεζικού δανεισμού	62
6.1 Κατανομή πληθυσμού ανά τράπεζα εργασίας	88
6.2 Αποτελέσματα στατιστικού ελέγχου Chi-Square Test.....	89
6.3 Διάρκεια τραπεζικής εργασίας ανά τράπεζα εργασίας	92
6.4 Διάρκεια τραπ. Εργασίας ανά υπεκατανάλωση δανείων	93
6.5 Διάρκεια τραπεζικής εργασίας ανά ζήτηση για δανεισμό και αύξηση κόκκινων δανείων	95
6.6 Αύξηση ζήτηση για δανεισμό ανά αυστηρότητα κριτηρίων δανεισμού	97
6.7 Ζήτηση για δανεισμό ανά τραπεζικό δανεισμό.....	98
6.8 Εμπειρία δείγματος ανά στροφή σε άλλες πηγές χρηματοδότησης	100
6.9 Αύξηση ζήτησης leasing ανά κίνδυνο με τραπεζικό δανεισμό	102
6.10 Ευκολία είσπραξης τράπεζας μέσω factoring ανά στροφή σε άλλες πηγές χρηματοδότησης.....	104
6.11 Ηλικία ανά φήμη της τράπεζας σε σχέση με την χρηματοδότηση.....	106
6.12 Καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης ανά εμπειρία και στροφή επιχ. σε άλλες μορφές χρηματοδότησης.....	108
6.13 Καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης (αποπληρωμή δανείου) ανά επίπεδο εκπαίδευσης	110
6.14 Συμπληρωματικά ή Υποκατάστατα ανά χρόνια εργασίας στον τραπεζικό τομέα.....	111
6.15 Συσχετίσεις ανά χρόνια εργασίας στον τραπεζικό τομέα	113

Κατάλογος διαγραμμάτων

1.1 Άμεση έναντι έμμεσης χρηματοδότησης	16
1.2 Εποπτεία τραπεζικού συστήματος	21
1.3 Απεικόνιση Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος	24
1.4 Χρηματοδότηση Ελληνικών Τραπεζών & Καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών ...	27
1.5 Η πορεία των μη εξυπηρετούμενων δανείων	32
2.1 Εξωτερική Χρηματοδότηση	40
2.2 Μεταβολές Χρηματοδότησης	48
2.3 NPEs Ευρωπαϊκών κρατών	49
3.1 Διαγραμματική απεικόνιση leasing.....	53
3.2 Διαγραμματική Απεικόνιση Sale & Lease Back.....	55
4.1 Διαγραμματική απεικόνιση factoring.....	67
4.2 Απεικόνιση εγχώριου factoring.....	69
4.3 Κατηγορίες factoring.....	70
5.1 Διαγραμματική απεικόνιση forfaiting	77
6.1 Κατανομή δείγματος ανά τράπεζα εργασίας.....	87
6.2 Κατανομή πληθυσμού ανά τράπεζα εργασίας	88
6.3 Ηλικιακό εύρος δείγματος.....	90
6.4 Μορφωτικό επίπεδο δείγματος	91
6.5 Έτη εργασίας δείγματος στον τραπεζικό τομέα	91
6.6 Θέσεις εργασίας δείγματος.....	92
6.7 Υπερκατανάλωση δανείων σε σχέση με την οικ. Κρίση	93
6.8 Αύξηση ζήτησης δανεισμού εν μέσω οικον. Κρίσης.....	94
6.9 Αύξηση κόκκινων δανείων.....	95
6.10 Αυστηρότητα κριτηρίων δανεισμού.....	96
6.11 Αύξηση ζήτησης για δανεισμό ανά αυστηρότητα κριτηρίων δανεισμού.	97
6.12 Αύξηση τραπεζικών δανείων	98
6.13 Ζήτηση για δανεισμό ανά τραπεζικό δανεισμό.....	99
6.14 Στροφή επιχειρήσεων σε άλλες πηγές χρηματοδότησης.....	99
6.15 Εμπειρία δείγματος ανά στροφή σε άλλες πηγές χρηματοδότησης.....	100
6.16 Μίσθια leasing.....	101
6.17 Κίνδυνος μεταξύ leasing και τραπεζικού δανεισμού	101
6.18 Αύξηση ζήτησης leasing εν μέσω κρίσης	102
6.19 Αύξηση ζήτησης leasing ανά κίνδυνο με τραπεζικό δανεισμό	103
6.20 Ευκολία είσπραξης απαιτήσεων μέσω factoring.....	103
6.21 Αύξηση ζήτησης factoring	104
6.22 Αύξηση ζήτησης forfaiting.....	105
6.23 Ελκυστικότητα forfaiting από πλευράς τραπεζών	105
6.24 Πόσο επηρεάζει η φήμη της τράπεζας την μέθοδο χρηματοδότησης.....	106
6.25 Ηλικία ανά φήμη της τράπεζας σε σχέση με την χρηματοδότηση.....	107
6.26 Καλύτερο μέσο χρηματοδότησης για επιχείρηση	107
6.27 Καλύτερη μέθοδος χρημ. Ανά χρόνια εργασίας στον τραπεζικό τομέα	109
6.28 Καλύτερη μέθοδος χρηματοδότης σε σχέση με την πιθανότητα αθέτησης.....	109
6.29 Χρηματοδότηση (αποπληρωμή δανείου) ανά επίπεδο εκπαίδευσης	110

6.30 Συμπληρωματικά ή Υποκατάστατα	111
6.31 Συμπληρωματικά ή Υποκατάστατα ανά χρόνια εργασίας στον τραπεζικό τομέα.....	112
6.32 Συνδυασμοί για τις συμπληρωματικές μορφές χρηματοδότησης	112
6.33 Συνδυασμοί για τις υποκατάστατες μορφές χρηματοδότησης.....	113

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ & ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 Το χρηματοοικονομικό σύστημα

Το *Χρηματοοικονομικό σύστημα* ή αλλιώς *Χρηματοπιστωτικό Σύστημα* θεωρείται η βάση ενός οικονομικού συστήματος αφού όλες οι ανεπτυγμένες οικονομίες παγκοσμίως χαρακτηρίζονται από άριστα ανεπτυγμένα χρηματοοικονομικά συστήματα. Χρηματοοικονομικό Σύστημα, λοιπόν, θεωρούμε ένα οικονομικό σύστημα, βασισμένο σε χρηματικές μονάδες, που λειτουργεί ως διαμεσολαβητής μεταξύ των πλεονασματικών και των ελλειμματικών *οικονομικών μονάδων* (νοικοκυριά, επιχειρήσεις, δημόσιο). Κύριος στόχος ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος, μέσω των μεσολαβητών (κυρίως τις τράπεζες) είναι να κατανέμει ορθολογικά τα κεφάλαια από τις λιγότερο παραγωγικές στις περισσότερο παραγωγικές οικονομικές μονάδες (χρηματοδότηση), να διευκολύνει την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών καθώς επίσης να αντιμετωπίζει και να μειώνει τον κίνδυνο και το κόστος των συναλλαγών σε ένα αβέβαιο περιβάλλον συναλλαγών.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αναλύεται σε δύο υποσυστήματα μέσω των οποίων πραγματοποιείται η χρηματοδότηση των οικονομικών μονάδων. Το πρώτο υποσύστημα είναι το **άμεσο** όπου γίνονται κυρίως οι αγοραπωλησίες ομολόγων και μετοχών μέσω της *χρηματοπιστωτικής αγοράς*. Η Χρηματοπιστωτική Αγορά διαιρείται στην *χρηματαγορά* και την *κεφαλαιαγορά*.

Στην χρηματαγορά διακινούνται στενά υποκατάστατα των χρηματικών μονάδων. Συγκεκριμένα όπως αναφέρει ο Νούλας (2005) «η χρηματαγορά είναι η αγορά που διαπραγματεύονται χρηματοπιστωτικά προϊόντα η χρονική διάρκεια των οποίων δεν ξεπερνά το ένα έτος. Τα προϊόντα της χρηματαγοράς διακρίνονται για τα μεγάλα τους ποσά, το μικρό κίνδυνο αθέτησης, και την υψηλή ρευστότητα. Παραδείγματα τέτοιων προϊόντων αποτελούν τα πιστοποιητικά καταθέσεων, οι συμφωνίες επαναγοράς, οι συμφωνίες επαναγοράς (ρέπος), τα έντοκα γραμμάτια δημοσίου, τα ευρώδολάρια», τα εμπορικά ομόλογα (CPs), τα swaps και οι εγγυητικές επιστολές.

Κεφαλαιαγορά ή Αγορά Κεφαλαίου είναι η διακίνηση, ανταλλαγή, διαπραγμάτευση και αγοραπωλησία χρηματικών κεφαλαίων και εργαλείων με μακροχρόνια διάρκεια αλλά και

μεγαλύτερο κίνδυνο. Τα εργαλεία της κεφαλαιαγοράς είναι τα στεγαστικά δάνεια, οι μετοχές και τα ομόλογα είτε κρατικά είτε επιχειρήσεων.

Το δεύτερο υποσύστημα βάση του οποίου πραγματοποιείται η χρηματοδότηση των οικονομικών μονάδων είναι το **έμμεσο** και λειτουργεί με την παρέμβαση ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών ή αλλιώς θεσμικών επενδυτών. Όπως αναφέρουν οι Θωμαδάκης και Ξανθάκης (2011) «στους οργανισμούς αυτούς περιλαμβάνονται οι εμπορικές τράπεζες (commercial bank), οι εταιρίες ασφάλισης ζωής (life insurance companies), οι τράπεζες αποταμιεύσεων (saving banks), τα ταμεία συντάξεων (pension funds), τα αμοιβαία κεφάλαια (mutual funds) και οι πιστωτικές ενώσεις (credits unions)». Στο παρακάτω σχήμα μπορούμε να δούμε και διαγραμματικά όσα γράφτηκαν παραπάνω.

Πηγή: <https://eclass.upatras.gr/modules/units/?course=BMA526&id=6747>

Διάγραμμα 1.1

Άμεση έναντι έμμεσης χρηματοδότησης

Ένα σταθερό χρηματοοικονομικό σύστημα, όπως είπαμε, αποτελεί κύριο συστατικό μιας υγιούς και επιτυχημένης οικονομίας. Το κοινό πρέπει να έχει εμπιστοσύνη ότι το σύστημα είναι ασφαλές και σταθερό και λειτουργεί ομαλά, παρέχοντας ουσιαστικές υπηρεσίες στην ευρύτερη οικονομία σε συνεχή βάση. Είναι σημαντικό όπως τυχόν προβλήματα σε επί μέρους τομείς να μην παρεμποδίζουν την απρόσκοπτη λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος¹.

1.2 Το Τραπεζικό Σύστημα

¹ http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=8128

Το τραπεζικό σύστημα, στο σύνολο του, μπορούμε να πούμε ότι αποτελεί την καρδιά του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αφού κύριος πυλώνας του είναι τραπεζικά ιδρύματα, τα οποία συμβάλλουν ενεργά στην ανάπτυξη και την ενίσχυση των οικονομιών των κρατών και την χρηματοδότηση δυναμικών και αναπτυσσομένων κλάδων της οικονομίας, κυρίως μέσω των επιχειρήσεων. Ενισχυμένο τραπεζικό σύστημα σε μια χώρα συνεπάγεται ανεπτυγμένο χρηματοοικονομικό σύστημα συνεπώς και ανεπτυγμένη οικονομικά χώρα. Το τραπεζικό σύστημα αποτελείται κυρίως από δύο είδη τραπεζών, τις κεντρικές και τις εμπορικές τράπεζες.

Τράπεζες, με μια ευρύτερη έννοια, είναι οι επιχειρήσεις ή τα πιστωτικά ιδρύματα που διαμεσολαβούν και ειδικεύονται στην πραγματοποίηση χρηματικών και πιστωτικών συναλλαγών όπως η αποταμίευση, η διαχείριση, ο δανεισμός και η προστασία χρημάτων και αξιόγραφων, στις έγκαιρες πληρωμές των πελατών τους με σκοπό την διευκόλυνση τους στην αγορά αγαθών και υπηρεσιών καθώς και στην συλλογή και στην αποδοτική επανεπένδυση κεφαλαίων και αξιόγραφων. Όπως αναφέρουν οι κ. Προβόπουλος Γ. και Καπόπουλος Π:

«Τράπεζες είναι οι επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως έτερου σκοπού αυτών, δέχονται κατ'επάγγελμα καταθέσεις χρημάτων ή άλλων αξιών»

Πλέον έχει ενταχθεί και η ηλεκτρονική τραπεζική (e-banking), που αποτελεί εκτέλεση τραπεζικών υπηρεσιών βασισμένες στο διαδίκτυο. Αξιοσημείωτη είναι η αναφορά των Boot και Thakor (1997) η οποία αναφέρει ότι «η τράπεζα οφείλει να σέβεται τον δανειζόμενο και να επιδιώκει την αποδοτικότερη εξυπηρέτηση του χωρίς ωστόσο να θέτει σε κίνδυνο την βιωσιμότητα της τράπεζας».

Αδιάλειπτο μέρος του τραπεζικού συστήματος και επομένως του χρηματοοικονομικού συστήματος, αποτελούν οι **κεντρικές τράπεζες**. Η Κεντρική τράπεζα αποτελεί τον συντονιστή των εγχώριων τραπεζών όσον αφορά την γενική πολιτική τους και έχει την δυνατότητα να ελέγχει τις εμπορικές τράπεζες. Κεντρική τράπεζα έχει κάθε κράτος με κάποιες διαφοροποιήσεις είτε θεσμικές, είτε λειτουργικές ή ακόμα και οργανωτικές.

Η ευρωπαϊκή ένωση έχει την *Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα* (ΕΚΤ - ECB) ή οποία ελέγχει τις κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αυτό και σε πολλές βιβλιογραφίες συναντάμε τον όρο Τράπεζα των Τραπεζών.

Αντίστοιχα στις ΗΠΑ υπάρχει η *Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ* (FED) η οποία ως θεσμός είναι παρόμοιος με την ΕΚΤ. Όλες οι κεντρικές τράπεζες συμπεριλαμβανομένου και των Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών, έχουν μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και όπως αναφέρει η

Ψυλλάκη (2017) ασκούν Νομισματική Πολιτική «μέσω πράξεων ανοικτής αγοράς, προεξόφλησης δανείων (Discount lending)-Πάγιες Διευκολύνσεις και ως Δανειστής Έσχατης Ανάγκης βάση των Υποχρεωτικών διαθεσίμων (Reserve requirements)». Οι κεντρικές τράπεζες εκτός της νομισματικής πολιτικής:

- ✓ Διασφαλίζουν την εύρυθμη λειτουργία των τραπεζών βάση της νομοθεσίας επομένως και του ευρύτερου τραπεζικού συστήματος.
- ✓ Επηρεάζουν και καθορίζουν την προσφορά χρήματος μέσω εκτύπωσης χρήματος και της ρευστοποίηση ομολόγων (Δημοσιονομική πολιτική).
- ✓ Καθορίζουν τα επιτόκια των τραπεζών μέσω του επιτοκίου δανεισμού.
- ✓ Λειτουργούν ως εγγυητές των κυβερνήσεων αντιμετωπίζοντας τα δημοσιονομικά ελλείμματα.
- ✓ Διεξάγουν έρευνες και για τον ιδιωτικό και επιχειρηματικό δανεισμό, επεξεργάζονται στοιχεία και διεξάγουν αποτελέσματα για την πορεία της οικονομίας των κρατών.

Αντίστοιχα, οι **εμπορικές τράπεζες**, αποτελούν τα κύρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της κάθε χώρας με κύριο σκοπό, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, την άντληση κεφαλαίων από τις πλεονασματικές μονάδες και τον δανεισμό στις ελλειμματικές, λειτουργώντας ως μεσάζοντες, πάντα όμως υπό την εποπτεία και την καθοδήγηση των κεντρικών τραπεζών. Παράλληλα οι εμπορικές τράπεζες λειτουργούν ως μεσολαβητές μεταξύ των αποταμιευτών και των επενδυτών, επηρεάζουν την προσφορά του χρήματος και είναι υποχρεωμένες να κρατούν ένα ποσοστό, που καθορίζεται από την κεντρική τράπεζα, σε ρευστά διαθέσιμα και δανείζουν το υπόλοιπο ποσό².

Τέλος, το τραπεζικό σύστημα, σήμερα, εκτός από τις κεντρικές και εμπορικές τράπεζες έχει εξελιχθεί τόσο που όπως αναφέρουν οι Θωμαδάκης και Ξανθάκης (2011) έχουν δημιουργηθεί πολλοί εξωτραπεζικοί (nonbank) χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί [όπως αποταμιευτικά ιδρύματα (συμπεριλαμβανομένων των στεγαστικών ταμειωτηρίων και των κτηματικών τραπεζών), πιστωτικές ενώσεις, επενδυτικές εταιρίες (αμοιβαία κεφάλαια), αντισταθμιστικά ταμεία (hedge funds), χρηματοοικονομικές εταιρίες, ασφαλιστικές εταιρίες και άλλοι χρηματοοικονομικοί όμιλοι επιχειρήσεων και εταιρίες συμμετοχών] που ανταγωνίζονται τις τράπεζες στον χρηματοοικονομικό τομέα, προσφέροντας παρόμοιες υπηρεσίες και επομένως, καθιστώντας όλο και δυσκολότερη τη διάκριση μεταξύ τραπεζών

²<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1>

και άλλων προμηθευτών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Εντούτοις, οι τράπεζες, ως μεγαλύτερες οντότητες, τείνουν να προσφέρουν ένα ευρύτερο φάσμα υπηρεσιών από οποιουδήποτε άλλους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς».

1.3 Εποπτεία του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Συστήματος

Η παγκοσμιοποίηση, η απελευθέρωση των χρηματαγορών, οι οικονομικές κρίσεις και ο πολυσύνθετος ρόλος που έχουν πλέον αποκτήσει οι τράπεζες έφεραν στην επιφάνεια κινδύνους όπως³ τον κίνδυνο ρευστότητας, τον κίνδυνο αγοράς, τον πιστωτικό κίνδυνο, τον λειτουργικό κίνδυνο, τον κίνδυνο επιτοκίου και τον συναλλαγματικό κίνδυνο αναγκάζοντας στην δημιουργία ενός ενιαίου εποπτικού μηχανισμού/φορέα με σκοπό την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος και επομένως για την εύρυθμη λειτουργία όλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Όταν αναφερόμαστε, λοιπόν, στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (EEM) εννοούμε το σύστημα τραπεζικής εποπτείας στην Ευρώπη, το οποίο περιλαμβάνει την ΕΚΤ και τις εθνικές εποπτικές αρχές των συμμετεχουσών χωρών. Οι βασικοί σκοποί του είναι⁴:

- η διαφύλαξη της ασφάλειας και της ευρωστίας του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος,
- η ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης και σταθερότητας,
- η διασφάλιση συνεπούς εποπτείας

Η εποπτεία όπως είπαμε ασκείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στις συστημικές τράπεζες και στις Εθνικές κεντρικές τράπεζες και αυτές με την σειρά τους ασκούν εποπτεία στα υπόλοιπα τραπεζικά ιδρύματα των χωρών (μη συστημικές τράπεζες). Μπορούμε να πούμε ότι οι Κεντρικές Τράπεζες είναι υπεύθυνες για:

- την διενέργεια εποπτικών ελέγχων,
- την ρευστότητα των τραπεζών
- την διαχείριση κινδύνων
- την αξιολόγηση των τραπεζών,
- την εγγύηση των καταθέσεων
- την χορήγηση ή την ανάκληση άδειας λειτουργίας,

³ Ψυλλάκη Μ. (2017). *Διαχείριση Κινδύνων Εμπορικών Τραπεζών*, 6.2, 3-28, Πανεπιστήμιο Πειραιά.

⁴ <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.el.html>

- την καθορισμό της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών

Με τα χρόνια, οι κίνδυνοι που προαναφέρθηκαν, έχουν αυξήσει το συστημικό ρίσκο με συνέπεια την εμφάνιση φαινομενικών αλυσιδωτών κρίσεων μεταδοτικού χαρακτήρα ακόμα και σε ιδρύματα που φαίνονται ενισχυμένα και χωρίς πρόβλημα. Το φαινόμενο αυτό, της μετάδοσης (contagion), μεταξύ των αγορών οδηγεί σε χρηματοοικονομική κρίση που μπορεί να πάρει την μορφή τραπεζικού πανικού και να επηρεάσει την πραγματική οικονομία σε ένα γενικότερο πλαίσιο. Ως εκ τούτου, για την αποφυγή τέτοιων προβλημάτων, ορίστηκαν κανόνες για την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων στις τράπεζες από ένα θεσμικό πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια το οποίο καθορίζεται από τα σύμφωνα της Βασιλείας. Η Επιτροπή της Βασιλείας ιδρύθηκε το 1974 με στόχο τη διαμόρφωση προτύπων εποπτείας και κατευθυντηρίων οδηγιών για τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και όπως αναφέρει ο Τσαγκανός (2015) έχουν ως εξής:

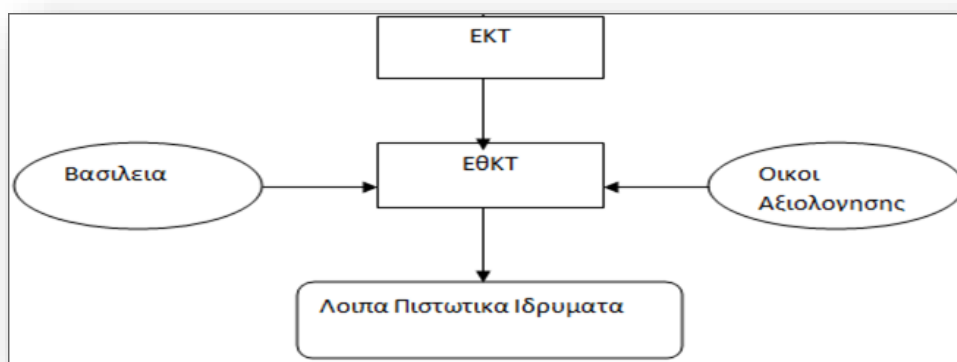
- **Βασιλεία I**, στόχος ήταν η αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου μέσω της θέσπισης ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων.
- **Βασιλεία II**, αντικατέστησε τη Βασιλεία I, με σκοπό την πληρέστερη απεικόνιση των αναλαμβανομένων κινδύνων από τα πιστωτικά ιδρύματα και τη σύνδεση των κεφαλαιακών απαιτήσεων με τους κινδύνους αυτούς.
- **Βασιλεία III**, παρουσιάζει κανονιστικά πρότυπα που αφορούν την κεφαλαιακή επάρκεια και την ρευστότητα των τραπεζών.

Μπορούμε να πούμε ότι η Επιτροπή της Βασιλείας και οι συνθήκες της Βασιλείας I, II και III είναι ουσιαστικά ένα ανεξάρτητο εργαλείο για την άσκηση της εποπτείας από την ΕΚΤ και τις Εθ.Κ.Τ..

Με την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος πλέον συνδέονται και οι εταιρείες αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας ή συνηθέστερα οίκοι αξιολόγησης. Οι οίκοι αξιολόγησης είναι εταιρίες που αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα (αξιολόγηση του αξιόγραφου βασίζεται στη δυνατότητα του δανειζόμενου να αποπληρώσει το κεφάλαιο και τους τόκους σύμφωνα με την υπάρχουσα κάθε φορά συμφωνία δανεισμού) μιας εταιρίας (στην περίπτωση μας τις τράπεζες) ή μια χώρας ή γενικότερα του δανειζόμενου και μπορούν να επηρεάσουν άμεσα την διεθνή αγορά.

Οι οίκοι αξιολόγησης είναι σημαντικοί για τους επενδυτές, τους εκδότες, τις επενδυτικές τράπεζες, τους χρηματιστές και τις κυβερνήσεις επειδή αυξάνουν το φάσμα των διαθέσιμων εναλλακτικών επενδύσεων και παρέχουν ανεξάρτητη και εύχρηστη αξιολόγηση του

πιστωτικού κινδύνου⁵ βοηθώντας στην ανάπτυξη της οικονομίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν και οι απόψεις που θέλουν τους οίκους αξιολόγησης ως επηρεασμένες αρχές που βαθμολογούν ανάλογα με τις ανάγκες των πελατών τους και χωρίς αυτές οι αποφάσεις να είναι πάντα έγκυρες, ανεπηρέαστες και αντικειμενικές. Παρόλα αυτά, μπορούμε να πούμε ότι και οι οίκοι αξιολόγησης μπορούν να χρησιμεύσουν ως εργαλείο για την εποπτεία των τραπεζών.

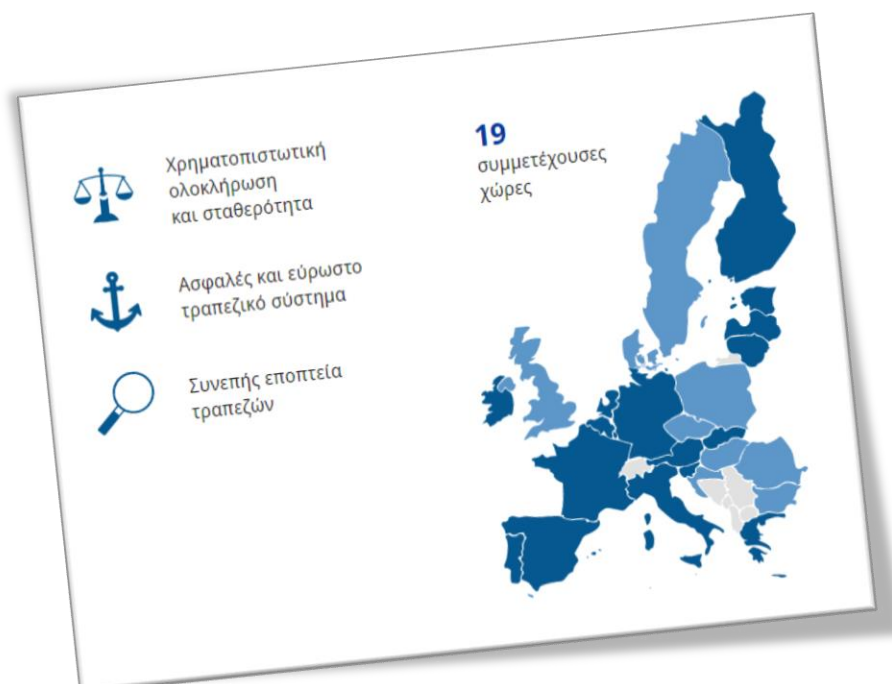
Διάγραμμα 1.2
Εποπτεία τραπεζικού συστήματος

Η εποπτεία, γενικά, του χρηματοπιστωτικού συστήματος όπως αναφέρει η Ψυλλάκη (2017) στηρίζεται στη «μικρο-προληπτική εποπτεία όπου η κάθε τράπεζα μεμονωμένα μπορεί να πληροί ουσιαστικά τα εποπτικά κριτήρια μειώνοντας τον κίνδυνο της, και στη μακρο-προληπτική εποπτεία όπου το σύνολο των ενεργειών που αναλαμβάνονται από τις αρμόδιες προς αυτό αρχές με στόχο τον περιορισμό της έκθεσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολό του σε συστημικούς κινδύνους, οι οποίοι απορρέουν από παράγοντες που δεν αφορούν μεμονωμένους φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ή μεμονωμένες αγορές, αλλά έχουν γενικότερο χαρακτήρα».

Η ΕΚΤ ανέλαβε και επίσημα την εποπτεία των τραπεζών τον Νοέμβριο του 2014 ασκώντας εποπτεία σε 129 σημαντικές τράπεζες οι οποίες έχουν το 82% του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα στην ζώνη του ευρώ και σε 3.500 τράπεζες λιγότερο σημαντικές οι οποίες κατέχουν το υπόλοιπο 18% του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα στην ζώνη του ευρώ. Παράλληλα έχει πραγματοποιήσει σε συνεργασία με τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των 19

⁵ <https://www.euretirio.com/oikoi-axiologisis/>

χωρών 1500 αποφάσεις δείχνοντας την σημασία που έχει πλέον για την οικονομία στο σύνολο της αλλά και την γενικότερη λειτουργία των τραπεζών της κάθε χώρας⁶.

Πηγή: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/ssm.el.html>

Αξίζει να σημειωθεί ότι η εποπτεία των τραπεζών, πέρα της εύρυθμης λειτουργίας αυτών, ασκεί έμμεσα επιρροή και στον δανεισμό των επιχειρήσεων. Αυτό συμβαίνει διότι για να δανείσει μια τράπεζα σε μια επιχείρηση πρέπει να έχει την έμμεση έγκριση των εποπτικών μηχανισμών.

1.4 Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα

1.4.1 Ιστορική Αναδρομή του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Η ιστορία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος ξεκινάει με την εγκαθίδρυση του νεότερου ελληνικού κράτους το 1828 με την ίδρυση της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας από τον Ιωάννη Καποδίστρια, η οποία άντεξε μόλις μέχρι το 1833 λόγω έλλειψης πόρων. Οχτώ χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα το 1841 έχουμε την δημιουργία της πρώτης ιδιωτικής τράπεζας, την *Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος*, στην οποία για πρώτη φορά επενδύθηκαν ελληνικά και ξένα κεφάλαια και εκτελούσε όλες τις τραπεζικές λειτουργίες. Παράλληλα τα

⁶ <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/ssm.el.html>

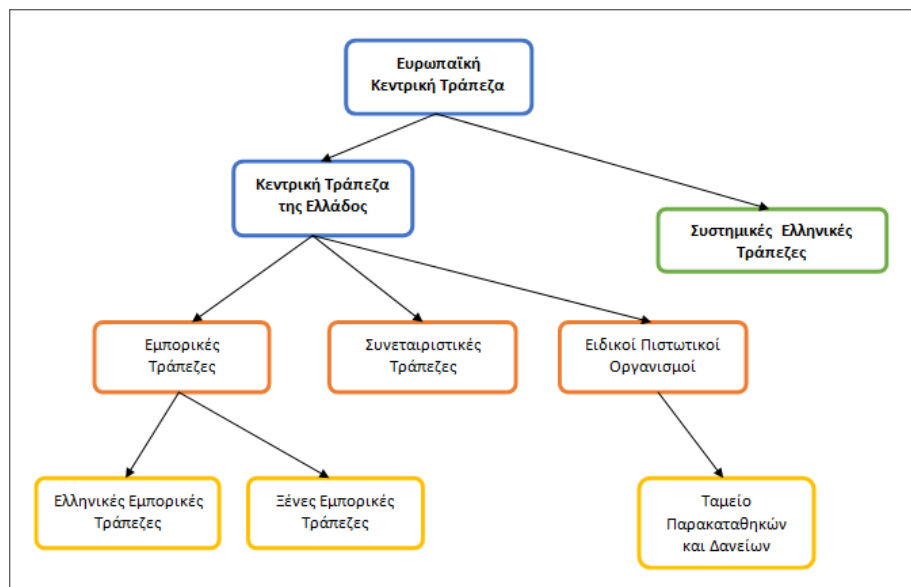
επόμενα χρόνια ξεκινάει και η σύσταση άλλων τραπεζών όπως η Ιονιοκή τράπεζα, η τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας και η Γενική τράπεζα.

Το 1928 ιδρύεται η Τράπεζα της Ελλάδος, σημαντικό μέρος του τραπεζικού συστήματος ακόμα και σήμερα, βασιζόμενη στα σύγχρονα τραπεζικό πρότυπα εκείνης της περιόδου. Αργότερα το 1931 και με το νόμο 5076 περί Ανωνύμων Εταιριών και Τραπεζών καθορίστηκε το περιεχόμενο λειτουργίας των τραπεζών. Παράλληλα, με την έλευση του Β παγκοσμίου πολέμου πολλές από τις τράπεζες κλείνουν ενώ οι περισσότερες περνάνε στον έλεγχο του κράτους. Εν συνεχεία, έχουμε την σύσταση της Νομισματικής Επιτροπής η οποία ήταν αρμόδια μέχρι το 1982 για την εκτέλεση της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής στην Ελλάδα.

Η σύγχρονη αντίληψη της τραπεζικής και η ανάγκη για την δημιουργία τραπεζικού συστήματος στα πρότυπα της δύσης ξεκινάει το 1992 με την συνθήκη του Μάαστριχ ενώ σημαντικές αλλαγές είχαν προέλθει και από την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή κοινότητα το 1981 (Μελάς Κ., 2012).

1.4.2 Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα κατά την περίοδο της κρίσης (2007-17)

Όπως σε κάθε χώρα της Ε.Ε. έτσι και στην Ελλάδα το τραπεζικό σύστημα είναι διαμορφωμένο με τρόπο που να ασκείται εποπτεία και έλεγχος για την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία των τραπεζών αλλά και όλης της οικονομίας. Έτσι λοιπόν, όπως μπορούμε να δούμε και στο Διάγραμμα 1.3, στην κορυφή του τραπεζικού συστήματος βρίσκεται η Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδος ή αλλιώς Τράπεζας της Ελλάδος υπό την εποπτεία της οποίας έχουμε τις συνεταιριστικές τράπεζες, διάφοροι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, οι Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί και οι εμπορικές τράπεζες, οι οποίες αποτελούνται από τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα, τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν την έδρα τους σε κράτος της Ε.Ε. και από πιστωτικά ιδρύματα που έχουν την έδρα τους σε κράτος εκτός της Ε.Ε.. Αντίθετα παρατηρούμε ότι τις συστημικές τράπεζες τις ελέγχει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Διάγραμμα 1.3
Απεικόνιση Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Η διαμόρφωση του εν λόγω τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα, επηρεάστηκε και οφείλεται σε μεγάλο ποσοστό από την παγκόσμια οικονομική κρίση που άρχισε στην Αμερική και την κατάρρευση της Lehman Brothers με την τεράστια φούσκα ακινήτων που έσκασε.

Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα σε σχέση με τα υπόλοιπα τραπεζικά ευρωπαϊκά συστήματα άργησε να επηρεαστεί και αυτό οφείλετε στο ότι η στρατηγική των Ελληνικών τραπεζών είχε εστιάσει στην λιανική τραπεζική και όχι στην επενδυτική τραπεζική (investment banking), όπως συνέβη με την περίπτωση άλλων Ευρωπαϊκών τραπεζών. Παρόλα αυτά όμως, η ανεπαρκής εποπτεία, το ατελές κανονιστικό πλαίσιο (ως προς την κεφαλαιακή επάρκεια και την ρευστότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων), η εκτίναξη των spread των προθεσμιακών καταθέσεων (η διαφορά μεταξύ της απόδοσης των καταθέσεων και του κόστους προσέλκυσης αυτών), η αλόγιστη χρήση δανειακών κεφαλαίων των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων (Σταθοπούλου Ν., 2014), οι ασταθείς πολιτικές συνθήκες και οι συνεχείς αναλήψεις και μεταφορές καταθέσεων ήταν μερικά από τα κυριότερα προβλήματα που σε συνδυασμό με την εκτεταμένη παγκόσμια οικονομική και τραπεζική κρίση συνέβαλαν στην σημερινή οικονομική εικόνα των Τραπεζών της Ελλάδας. Ενδεικτικό της όλης κατάστασης είναι ότι το 2004, σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Ένωσης

Τραπεζών⁷, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα που βρισκόταν στην άνθηση του αποτελούνταν συνολικά από 62 χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς εκ των οποίων:

- 21 ελληνικές εμπορικές τράπεζες
- 2 ειδικούς πιστωτικούς μηχανισμούς
- Τράπεζα της Ελλάδος
- 18 υποκαταστήματα ξένων τραπεζών από άλλες χώρες- μέλη της ΕΕ,
- 4 υποκαταστήματα από χώρες εκτός ΕΕ
- 16 συνεταιριστικές τράπεζες και

Το διάστημα 2016-2017, αντίστοιχα, το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα, βάση στοιχείων της Τράπεζας της Ελλάδος⁸, όπως μπορούμε να δούμε στον Πίνακα 1.1, αποτελείται από 38 συνολικά τράπεζες και ένα ειδικό χρηματοπιστωτικό ίδρυμα.

Πίνακας 1.1
Τα πιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα

Είδος Πιστωτικών Ιδρυμάτων	Πιστωτικό Ίδρυμα
Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα στην Ελλάδα	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.
	ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.
	ΑΤΤΙΚΑ BANK, ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.
	ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS Α.Ε.
	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.
	ΑEGEAN BALTIC BANK Α.Τ.Ε.
Συνεταιριστικές Τράπεζες	CREDICOM CONSUMER FINANCE ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.
	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΧΑΝΙΩΝ ΣΥΝ.Π.Ε.
	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.
	ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΥΝ.Π.Ε.
	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Ν. ΕΒΡΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.
	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΡΑΪΤΣΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.
	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.
Υποκαταστήματα Πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε κράτος μέλος της Ε.Ε. που λειτουργούν με “κοινοτικό διαβατήριο”	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΕΡΙΑΣ - ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΙΣΤΗ ΣΥΝ.Π.Ε.
	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΡΑΜΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.
	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΕΡΡΩΝ ΣΥΝ.Π.Ε.
	BNP PARIBAS SECURITIES SERVICES
	FCA BANK GmbH
	OPEL BANK GmbH
	FCE BANK. plc
	THE ROYAL BANK OF SCOTLAND PLC
	HSBC BANK PLC
	UNICREDIT BANK A.G.
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	
CITIBANK EUROPE PLC (CEP)	
VOLKSWAGEN BANK GmbH	
BMW AUSTRIA BANK GmbH	

⁷ http://www.hba.gr/4Statistika/UplPDFs/1/diktio_trapezon/banknet04.pdf

⁸ <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/SupervisedInstitutions/default.aspx>

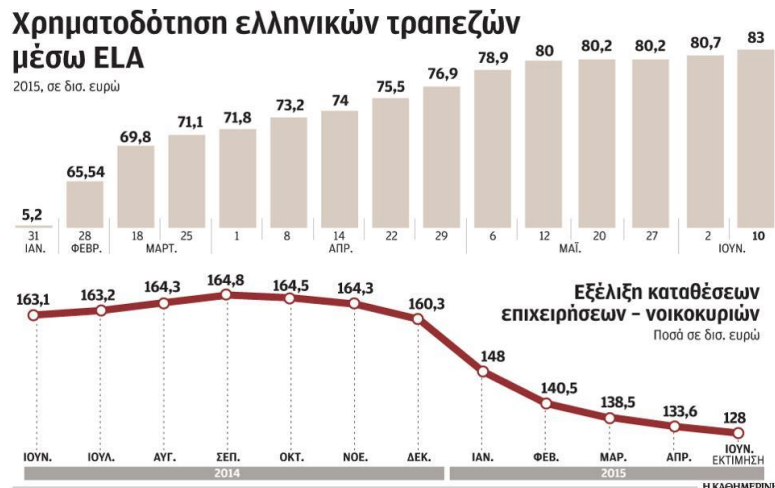
	DEUTSCHE BANK AG
	CREDIT SUISSE (LUXEMBOURG) S.A.
	FIMBANK PLC.
	HSB NORDBANK AG
	PROCREDIT BANK (BULGARIA) EAD
	DVB BANK SE
Υποκαταστήματα Πιστωτικών Ιδρυμάτων με έδρα σε χώρα εκτός Ε.Ε.	BANK SADERAT IRAN
	BANK OF AMERICA N.A.
	B&N BANK PJSC (PUBLIC JOINT-STOCK COMPANY),GREEK BRANCH
	T.C. ZIRAAT BANKASI A.S.
Ειδικό Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα	Ταμείο Παρακαταθηκών και δανείων

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Παρατηρούμε ότι το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα έχει υποστεί εκτεταμένη αναδιάρθρωση και συρρίκνωση γεγονός που οφείλεται στην απομείωση του δημοσίου χρέους λόγω του PSI και της επαναγοράς ομολόγων (debt buy-back) το 2012 (γνωστό και ως «κούρεμα» του χρέους με τις ελληνικές τράπεζες που κατείχαν ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου στο χαρτοφυλάκιό τους να υποστούν τεράστιες ζημίες), στην έντονη δημοσιονομική κρίση που επηρέασε ιδιαίτερα τη ρευστότητα, τους ισολογισμούς και τα αποτελέσματα των τραπεζών και στη σοβαρή μείωση των καταθέσεων⁹. Υπό από αυτές τις συνθήκες και με το τραπεζικό σύστημα να καταρρέει, η Τράπεζα της Ελλάδος και το Υπουργείο οικονομικών αποφάσισαν να στηρίξουν μέσω της ανακεφαλαιοποίησης τις συστημικά σημαντικές τράπεζες οι οποίες συγχώνευσαν ή εξαγόρασαν ένα μεγάλο μέρος άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων ενώ πολλά τραπεζικά ιδρύματα αποχώρησαν.

Παρόλα αυτά τον Ιούνιο του 2015 έγινε εκ νέου ανακεφαλαιοποίηση αλλά τα προβλήματα με την απόσυρση καταθέσεων, τον αποκλεισμό των εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων από τις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων και τον έλεγχο κεφαλαίων (capital control) που ισχύει ακόμα και σήμερα είχε ως αποτέλεσμα οι τράπεζες να στραφούν στον ELA, οργανισμός γνωστός και ως Έκτατος Μηχανισμός Στήριξης, με την ρευστότητα να παρέχεται με υψηλότερα επιτόκια από το κανονικό. Στο Διάγραμμα 1.4 μπορούμε να δούμε την κατακόρυφη αύξηση της χρηματοδότησης από τον μηχανισμό στήριξης ενώ παράλληλα την απότομη απόσυρση και μείωση των καταθέσεων από τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα.

⁹ <http://crisisobs.gr/2014/04/sinentefxi-tou-kathigiti-christou-gkortsou-genikou-grammatea-tis-ellinikis-enosis-trapezon-sto-paratiritirio-gia-tin-krisi/>

Πηγή: <http://www.kathimerini.gr>

Διάγραμμα 1.4

Χρηματοδότηση Ελληνικών Τραπεζών & Καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών

Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με τον συνεχή φόβο της χρεωκοπίας της χώρας και τους δυσβάστακτους όρους των μνημονίων, που έχουν τεθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τον έλεγχο κεφαλαίων (capital control), έχουν επηρεάσει την δημοσιονομική πολιτική της χώρας, την εμπιστοσύνη των πολιτών και των επενδυτών στις τράπεζες και έχουν αυξήσει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια όλων των ειδών (στεγαστικά, επιχειρηματικά, καταναλωτικά) ενώ παράλληλα έχει αυξηθεί η ζήτηση των δανείων κυρίως από τις επιχειρήσεις. Αντίστοιχα, οι τράπεζες έχουν περιορίσει τον δανεισμό στις επιχειρήσεις, γεγονός που θα εξετάσουμε και στο ερευνητικό μέρος της εργασίας, αφού οι περισσότερες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα και η κεφαλαιακή επάρκεια τους δεν το επιτρέπει.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι παρόλα τα ζητήματα γίνεται μια σημαντική προσπάθεια από την κεντρική τράπεζα και τις συστημικές τράπεζες για να ξεπεραστούν όλα τα προβλήματα, γεγονός που φαίνεται από την δήλωση της προέδρου του Εποπτικού Συμβουλίου του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM), Ντανιέλ Νουί, όπου δήλωσε ότι¹⁰: «Η κατάσταση των ελληνικών τραπεζών έχει βελτιωθεί αισθητά και ουσιαστικά τα τελευταία δύο χρόνια, τόσο σε όρους κεφαλαιακής επάρκειας όσο και σε όρους διοίκησης. Τώρα, η μείζονα πρόκληση είναι να αντιμετωπιστούν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Οι τράπεζες έχουν ήδη κάνει αποφασιστικά βήματα εσωτερικά και είμαι αισιόδοξη ότι με το νέο νομικό πλαίσιο το οποίο αναμένεται να τεθεί σε ισχύ σύντομα και αυτή η πρόκληση θα αντιμετωπιστεί».

¹⁰ <http://www.enikonomia.gr/economy/145025,noui-ta-kokkina-daneia-i-megalyteri-proklisi-gia-tis-ellinikes-tr.html>

1.4.3 Συστημικές Ελληνικές Τράπεζες

Ο όρος συστημικός αναφέρεται στο μεταδοτικός, ότι δηλαδή συμβαίνει σε κάποιον που είναι συστηματικός, μεταδίδεται και αλλού και έτσι γίνεται και με τις συστημικές τράπεζες¹¹. Συστημική τράπεζα, λοιπόν, είναι η τράπεζα η οποία επηρεάζει άμεσα την οικονομία όπως π.χ. αν κατάρρευση τότε θα επηρεάσει άμεσα και τις άλλες τράπεζες και το κράτος γενικότερα. Στην Ελλάδα, έπειτα από την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος, έχουμε 4 συστημικές τράπεζες οι οποίες γενικότερα ήταν και οι ισχυρότερες εδώ και πολλά χρόνια και αναφέρομαι στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, την Τράπεζα Πειραιώς, την AlphaBank και την Eurobank.

➤ **Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος¹²**

NATIONAL BANK
OF GREECE

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ή αλλιώς *Εθνική* ιδρύθηκε το 1841 και είναι η πρώτη τράπεζα του νεοελληνικού κράτους που κατάφερε και εδραιώθηκε έχοντας καθοριστική συνεισφορά στην οικονομική ζωή της χώρας και μετέπειτα στα βαλκάνια και την Κύπρο. Με 558 μονάδες και περίπου 15.000 εργαζομένους η Εθνική είναι ο μεγαλύτερος και ισχυρότερος Ομίλος χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στην Ελλάδα, με δυναμική παρουσία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο προσφέροντας ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες επιχειρήσεων και ιδιωτών.

Η Εθνική Τράπεζα ελέγχει το ¼ της λιανικής τραπεζικής και διαθέτει 25% μερίδιο αγοράς στις καταθέσεις. Το μερίδιο καταθέσεων, η διαχρονική παρουσία της και η ιστορία της αντανακλά την εμπιστοσύνη του αποταμιευτικού κοινού που αποτελεί και την κινητήρια δύναμή της.

¹¹ <http://ti-einai.gr/sistimiki-trapeza/>

¹² <https://www.nbg.gr/>

➤ Η Τράπεζα Πειραιώς¹³

Η Τράπεζα Πειραιώς ή όπως είναι γνωστή *Πειραιώς* ιδρύθηκε το 1916 και έχει έδρα στην Αθήνα. Για πολλές δεκαετίες λειτούργησε ως ιδιωτική Τράπεζα, ενώ το διάστημα 1975-1991 πέρασε υπό κρατικό έλεγχο. Από τον Δεκέμβριο του 1991 που ιδιωτικοποιήθηκε έχει παρουσιάσει μεγάλη ανάπτυξη εργασιών, μεγεθών και δραστηριοτήτων.

Θεωρείται μια από τις δυνατότερες ελληνικές τράπεζες αφού στα χρόνια της κρίσης όχι απλά δεν συρρικνώθηκε αλλά ενισχύθηκε και κατάφερε να απορροφήσει και το υγιές κομμάτι της άλλοτε ισχυρής Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος (ΑΤΕ) και όλων των Κυπριακών τραπεζών. Η Τράπεζα Πειραιώς ηγείται ενός Ομίλου επιχειρήσεων, που καλύπτουν το σύνολο των εργασιών και δραστηριοτήτων του χρηματοοικονομικού τομέα στην Ελλάδα και διαθέτει ιδιαίτερη τεχνογνωσία στο χώρο των μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων, στον αγροτικό τομέα μετά την εξαγορά της ΑΤΕbank, στην καταναλωτική-στεγαστική πίστη, στην Πράσινη Τραπεζική (green banking), στην παροχή υπηρεσιών κεφαλαιαγοράς και επενδυτικής τραπεζικής, καθώς και στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Πλέον έχει παρουσία σε 8 χώρες, διαθέτει 921 καταστήματα και το δυναμικό της αποτελείται από περίπου 18 χιλ. Εργαζόμενους ενώ κατέχει ηγετική θέση στην ελληνική αγορά με μερίδιο αγοράς 30% στα δάνεια και 29% στις καταθέσεις. Τα ίδια κεφάλαια του Ομίλου στις 31.12.2016 διαμορφώθηκαν σε €9,8 δισ. Ο δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών Κατηγορίας I (Common Equity Tier-1) του Ομίλου διαμορφώθηκε στις 31.12.2016 στο 17,0%. Ο δείκτης Common Equity Tier-1, με βάση την πλήρη εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας III, διαμορφώθηκε στο 16,2%. Ως αποτέλεσμα, οι παρόντες δείκτες επάρκειας κεφαλαίων καθιστούν την Τράπεζα Πειραιώς μια από τις ισχυρότερες κεφαλαιακά σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

➤ Η AlphaBank¹⁴

Η ιστορία της Alpha Bank ή αλλιώς γνωστή και ως *Alpha* παρουσιάζει μία πλούσια επιχειρηματική δραστηριότητα, η οποία υπερβαίνει τα 130 έτη παρουσίας στην οικονομική ζωή της χώρας. Οι ρίζες της Τράπεζας βρίσκονται στον Εμπορικό Οίκο Ι.Φ. Κωστοπούλου, ο

¹³ <http://www.piraeusbank.gr/>

¹⁴ <http://www.alpha.gr>

οποίος, λίγο καιρό μετά την ίδρυσή του το 1879 στην Καλαμάτα, ανέπτυξε και τραπεζικές δραστηριότητες.

Ο Όμιλος Alpha Bank είναι ένας από τους μεγαλύτερους Ομίλους του χρηματοοικονομικού τομέα στην Ελλάδα, με ισχυρή παρουσία στην εγχώρια και τη διεθνή τραπεζική αγορά. Προσφέρει ένα ευρύ φάσμα υψηλής ποιότητας χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων της λιανικής τραπεζικής, της τραπεζικής μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων, της διαχείρισης κεφαλαίων και private banking, της διανομής ασφαλιστικών προϊόντων, της επενδυτικής τραπεζικής, των χρηματιστηριακών εργασιών και της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας. Έχει ένα ευρύ Δίκτυο αποτελούμενο από 897 καταστήματα και περίπου 13 χιλ υπαλλήλους κι έναν από τους υψηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας στην Ευρώπη.

➤ *H Eurobank Ergasias¹⁵*

Η Eurobank Ergasias ή αλλιώς Eurobank ιδρύθηκε το 1990 και είναι η νεότερη από τις 4 συστημικές τράπεζες η οποία έχει καταφέρει να αντέξει σε αυτά τα δύσκολα χρόνια της οικονομικής και τραπεζικής κρίσης όντας ένας από τους τέσσερις πυλώνες του τραπεζικού συστήματος. Ο Όμιλος διατηρεί στρατηγική θέση στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Σερβία και διακρίνεται στον τομέα διαχείρισης περιουσίας στην Κύπρο, το Λουξεμβούργο και το Λονδίνο.

Το 2013 ο όμιλος Eurobank ενέταξε στο δυναμικό του, έπειτα από μια δύσκολη περίοδο, το «Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος Α.Τ.Ε.» και τη «Νέα Proton Τράπεζα Α.Ε.», δημιουργώντας σημαντικές συνέργειες για το σύνολο των πελατών, των εργαζομένων και των μετόχων της ενιαίας πλέον Τράπεζας Eurobank Ergasias Α.Ε.

Έχει ένα δίκτυο 896 σημείων εξυπηρέτησης, ανθρώπινο δυναμικό περίπου 16 χιλ εργαζομένων και σύνολο ενεργητικού €66,4 δισ. παρέχοντας ένα ολοκληρωμένο φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών σε ιδιώτες και επιχειρήσεις.

¹⁵ <https://www.eurobank.gr>

Ειδικότερα, οι 4 συστημικές τράπεζες, ελέγχουν πάνω από το 90% του ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος, έναντι 63% το 2008. Με την ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης και αναδιάρθρωσης, η κεφαλαιακή βάση του τραπεζικού συστήματος αποκαταστάθηκε. Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών εμπορικών τραπεζών διαμορφώθηκε τον Ιούνιο του 2013 σε 12,7% και των ομίλων σε 11,3%, ενώ ο Δείκτης Κυρίων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Core Tier 1) σε 11,9% και 10,7% αντιστοίχως. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος οι βασικοί άξονες του σχεδιασμού επικεντρώνονται πλέον σε 4 πυλώνες:

1. Στον εξορθολογισμό του κόστους λειτουργίας τους,
2. Στην απεμπλοκή τους από μη αμιγώς τραπεζικές εργασίες,
3. Στον επανασχεδιασμό των δραστηριοτήτων στο εξωτερικό στην ενεργό διαχείριση των προβληματικών στοιχείων ενεργητικού (δηλαδή των δανείων σε καθυστέρηση και των ρυθμισθέντων δανείων),
4. Στην παροχή πλήρους φάσματος τραπεζικών εργασιών και στην ορθή τιμολόγησή τους¹⁶.

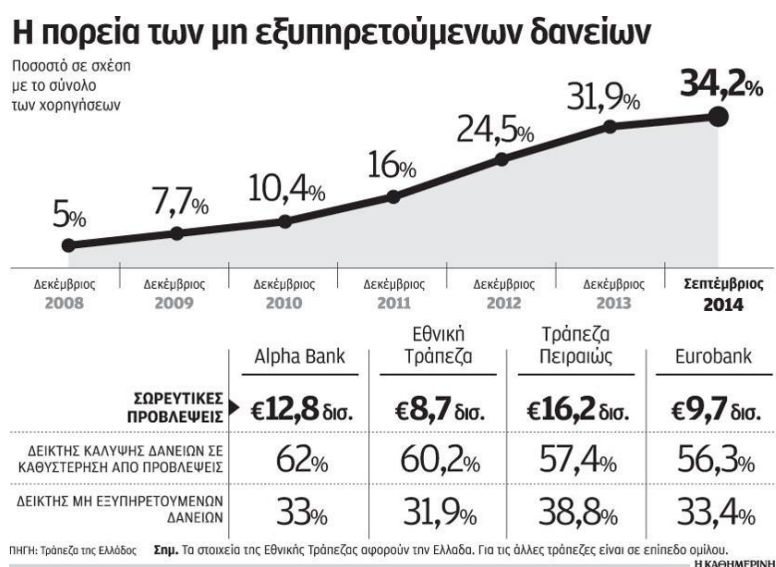
Είναι πολύ βασικοί και οι 4 πυλώνες για την μελλοντική ορθολογική λειτουργία των τραπεζών.

1.4.4 Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια των Ελληνικών

Μεγάλο αγκάθι στην λειτουργία των τεσσάρων συστημικών τραπεζών είναι τα *Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (NPLs)* ή αλλιώς τα κόκκινα δάνεια. Μη εξυπηρετούμενο δάνειο είναι το δάνειο στο οποίο δεν έχουν καταβληθεί οι συμφωνημένες δόσεις από τον δανειολήπτη στην τράπεζα για πάνω από 90 ημέρες. Δυστυχώς στην Ελλάδα, μετά το 2008, η οικονομική κρίση σε συνδυασμό με την αλόγιστη προσφορά δανείων έφεραν την πλειοψηφία των δανειοληπτών σε δυσμενή θέση με αποτέλεσμα να μην μπορούν να αποπληρώσουν τα δάνεια τους.

¹⁶ <http://www.kathimerini.gr/64095/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/neo-3ekinhma-gia-tis-4-systhmikes-trapezes>

Σύμφωνα με στοιχεία του Σεπτεμβρίου του 2014, η κατάρρευση της οικονομίας οδήγησε στην εκτόξευση του δείκτη των μη εξυπηρετούμενων δανείων από το επίπεδο του 5% που ήταν στο τέλος του 2008 στο 34,2%. Μιλάμε, δηλαδή, για δάνεια ύψους 72 δισ. ευρώ δεν εξυπηρετούνται¹⁷. Στον παρακάτω πίνακα μπορούμε να δούμε τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανα συστημική τράπεζα:

Πηγή: <http://www.kathimerini.gr/>

Διάγραμμα 1.5 Η πορεία των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Αντίστοιχα στον Πίνακα 1.2 μπορούμε να δούμε την εξέλιξη των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων κατά το έτος 2015 και το πρώτο τρίμηνο του 2016.

Πίνακας 1.2 NPLs 2015-2016 συστημικών τραπεζών

	Loan-Loss Provisions					Accumulated Nonperforming Loans				
	First-Quarter 2016	Fourth-Quarter 2015	First-Quarter 2015	Quarter-to-Quarter Change	Year-over-Year Change	First-Quarter 2016	Fourth-Quarter 2015	First-Quarter 2015	Quarter-to-Quarter Change	Year-over-Year Change
Alpha Bank	€0.3	€0.7	€0.4	-61%	-40%	€23.1	€22.8	€21.3	1%	8%
Eurobank	€0.2	€0.3	€0.3	-33%	-42%	€17.9	€18.2	€18.0	-2%	-1%
Piraeus Bank	€0.3	€1.4	€0.3	-79%	7%	€26.4	€26.9	€27.8	-2%	-5%
National Bank of Greece	€0.2	€0.7	€0.4	-79%	-55%	€17.9	€17.7	€17.2	1%	4%
Total	€0.9	€3.0	€1.4	-71%	-35%	€85.2	€85.6	€84.2	0%	1%

Πηγή: <http://www.dealnews.gr/>

¹⁷ <http://www.kathimerini.gr/808725/article/oikonomia/epixeirhseis/sta-50-dis-oi-provleyeis-twn-trapezwn-gia-antimetwpish-twn-kokkinwn-daneiwn>

Το 2016 τα προβληματικά δάνεια ανέρχονταν περίπου στο 37% των ισολογισμών των τραπεζών. Παρατηρώντας τα παραπάνω στοιχεία καταλαβαίνουμε ότι η σωστή διαχείριση και αντιμετώπιση του εν λόγω προβλήματος θα είναι μια αρεστή λύση για το τραπεζικό πρόβλημα και την γενικότερη οικονομική κρίση στην Ελλάδα, όπως άλλωστε υποστηρίζει και ο Πρόεδρος της Τράπεζας της Ελλάδος, κ. Γιάννης Στουρνάρας, *«η αποτελεσματική διαχείριση των δανείων σε καθυστέρηση είναι κομβικής σημασίας για την επάνοδο των τραπεζών σε κερδοφορία»*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

2.1 Η έννοια της χρηματοδότησης επιχειρήσεων

Κάθε επιχείρηση ανεξάρτητα από το μέγεθος και την δραστηριότητα της έχει τρεις βασικούς σκοπούς: την παραγωγή, την διάθεση και την χρηματοοικονομική της λειτουργία. Όπως αναφέρει ο Πάνας (2009), «τόσο η παραγωγή όσο και η διάθεση προσδιορίζουν ροές κεφαλαίων. Η παραγωγή συνεπάγεται χρηματικές εκροές ενώ η διάθεση συνεπάγεται χρηματικές εισροές. Για να επιτύχουμε το μεγαλύτερο δυνατό οικονομικό αποτέλεσμα, θα πρέπει οι εισροές να είναι μεγαλύτερες από τις εκροές». Συχνά όμως συμβαίνει το αντίθετο γεγονός που σημαίνει ότι η επιχείρηση θα πρέπει να στραφεί σε *εσωτερικές* ή *εξωτερικές* πηγές χρηματοδότησης για να καλύψει τις οικονομικές της ανάγκες. Ο κλάδος που ασχολείται με την εξεύρεση εξωτερικών ή και εσωτερικών πηγών χρηματοδότησης ονομάζεται *χρηματοδοτική λειτουργία ή χρηματοδότηση των επιχειρήσεων*.

Η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, λοιπόν, όπως έχει αποτυπωθεί από τους Θάνος et. al. (2002) «είναι ο κλάδος που ασχολείται με την λήψη χρηματοοικονομικών αποφάσεων που αφορούν, αφενός τον προσδιορισμό του ύψους των αναγκαιούντων κεφαλαίων και τις πηγές από τις οποίες αυτά θα αντληθούν για την χρηματοδότηση των παγίων και κυκλοφορούντων στοιχείων της επιχείρησης, αφετέρου τις επιδράσεις των χρηματοοικονομικών-διοικητικών αποφάσεων στο σύνολο των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής μονάδας».

Το χρήμα και το κεφάλαιο αποτελούν κοινό μέτρο για όλες τις οικονομικές δραστηριότητες στην ζωή μιας επιχείρησης και για να λειτουργεί σωστά πρέπει να έχει την απαιτούμενη ρευστότητα αλλιώς, όπως είπα, χρηματοδοτείται με διάφορους τρόπους που θα δούμε παρακάτω. Εκτός της εύρεσης πηγών χρήματος και κεφαλαίων η χρηματοδότηση ασχολείται επίσης με την πολιτική κερδών (και ιδιαίτερα την μερισματική πολιτική) της επιχείρησης, τις δραστηριότητες εξαγορών και συγχωνεύσεων, τα αίτια της επιχειρηματικής αποτυχίας, τις αποφάσεις για αναδιοργάνωση και την πτώχευση της επιχείρησης (Θάνος et. al., 2002). Οι βασικοί λόγοι και τα κίνητρα για να επιζητήσει μια επιχείρηση χρηματοδότηση είναι:

- ✓ **Αναγκαστική χρηματοδότηση.** Εάν μια επιχείρηση δεν έχει χρήματα ή κεφάλαιο δεν μπορεί να λειτουργήσει αφού δεν μπορεί να αγοράσει τις πρώτες ύλες ώστε να παράγει προϊόν και να πληρώσει τους εργαζόμενους της, άρα αναγκαστικά θα πρέπει να βρει χρήματα από κάποια άλλη πηγή (Πάνας, 2009).
- ✓ **Αντιμετώπιση απρόσμενων καταστάσεων.** Εδώ η επιχείρηση λειτουργεί προληπτικά σε περίπτωση κάποιου έκτακτου μη προβλεπόμενου γεγονότος και μπορεί να χρηματοδοτηθεί είτε εσωτερικά (κεφαλαιοποίηση πραγματοποιηθέντων κερδών, αύξηση αρχικού κεφαλαίου) είτε εξωτερικά (δάνεια από τράπεζα, εμπορικές πιστώσεις).
- ✓ **Επενδύσεις.** Ίσως είναι ο σημαντικότερος λόγος για να χρηματοδοτηθεί οποιαδήποτε επιχείρηση αφού είναι και ένα μέσο να αυξήσει τα κέρδη της. Όπως αναφέρουν οι Θάνος et. al. (2002) οι επενδυτικές αποφάσεις που λαμβάνει η επιχείρηση αναφορικά με την τοποθέτηση των κεφαλαίων της μπορεί να είναι τακτικής ή στρατηγικής μορφής. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επενδυτικές αποφάσεις που αποσκοπούν στην προσδοκώμενη ωφέλεια αποτελούν μια πολύπλοκη διαδικασία οικονομικού προγραμματισμού με σκοπό το καλύτερο δυνατό και ωφέλιμο αποτέλεσμα.

Η σωστή χρηματοδότηση μιας νέας επιχείρησης αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη παράμετρο για την επιτυχημένη λειτουργία της για αυτό και η απόφαση που παίρνεται από τα διοικητικά στελέχη είναι μια σημαντική απόφαση καθώς μπορεί να καθορίσει είτε θετικά είτε αρνητικά την πορεία της. Η διαδικασία της χρηματοδότησης είναι αρκετά περίπλοκη και διέπεται από τους διαφορετικούς περιορισμούς ανάλογα με την πηγή χρηματοδότησης. Στην απόφαση αυτή βοηθάει η μεγάλη ανάπτυξη της τεχνολογίας, το περιβάλλον (οικονομικό, πολιτικό) που δραστηριοποιείται η επιχείρηση και η πληθώρα χρηματοοικονομικών εργαλείων και λύσεων.

Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι μέχρι το 1950 η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων γινόταν σχεδόν αποκλειστικά από τα τραπεζικά ιδρύματα. Μετέπειτα αναπτύχθηκαν νέοι φορείς χρηματοδότησης γεγονός που αποτελεί σημαντικό χαρακτηριστικό της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων αφού δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις σχέσεις που αναπτύσσουν οι επιχειρήσεις με τους διάφορους χρηματοπιστωτικούς φορείς (όπως είναι οι τράπεζες, οι μέτοχοι κ.α.) στους οποίους θα στραφούν για να δανειστούν τα απαραίτητα χρήματα.

Με την πάροδο του χρόνου, την παγκοσμιοποίηση της αγοράς και την συνεχή ανάπτυξη σε όλους τους τομείς των επιχειρήσεων, οι επιλογές δανεισμού/χρηματοδότησης έχουν αυξηθεί και μπορούν να ικανοποιήσουν και να ενισχύσουν την εκάστοτε επιχείρηση ανάλογα με τις ανάγκες της, το μέγεθος της, τις επενδύσεις που θέτει ως στόχους, την νομική της μορφή και το περιβάλλον (οικονομικό, πολιτικό, θεσμικό) που δραστηριοποιείται. Οι 2 βασικές κατηγορίες χρηματοδότησης, οι οποίες έχουν τις υποκατηγορίες τους είναι η *εσωτερική χρηματοδότηση* και η *εξωτερική χρηματοδότηση*.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η έννοια της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων είναι ίδια με αυτήν της δανειοδότησης των επιχειρήσεων αφού ο φορέας που θα χρηματοδοτήσει / δανειοδοτήσει την εκάστοτε επιχείρηση, αναμένει μελλοντικά την αποπληρωμή του ποσού, το οποίο δάνεισε στην επιχείρηση, μαζί με κάποιο επιπλέον ποσό ως κέρδος/όφελος για τον δανειστή. Το ποσό αυτό καθορίζεται από το *επιτόκιο δανεισμού*, το οποίο λαμβάνουν σοβαρά υπόψη οι επικεφαλείς των επιχειρήσεων στην στρατηγική χρηματοδότησης που έχουν, καθώς όσο μικρότερο είναι τόσο πιο συμφέρον θα είναι για την επιχείρηση αφού το ποσό αποπληρωμής θα είναι μικρότερο.

2.2 Εσωτερική χρηματοδότηση Επιχειρήσεων

Η έννοια της εσωτερικής χρηματοδότησης ή αλλιώς αυτοχρηματοδότησης συνδέεται με την πάγια περιουσία της επιχείρησης, τους επενδυτές/μετόχους/ιδιοκτήτες της και τα κεφάλαια της. Οι εσωτερικοί τρόποι χρηματοδότησης είναι:

- ✓ Επανεπένδυση και εσωτερική χρησιμοποίηση του κέρδους που έχει η επιχείρηση από τις μετοχές της.
- ✓ Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της επιχείρησης με έκδοση νέων μετοχών.
- ✓ Χρηματικές Ροές από Θετική Εξέλιξη Βραχυπροθέσμων Απαιτήσεων και Υποχρεώσεων (Μπακούρος Ι, 2015) .
- ✓ Δανειακή ενίσχυση της επιχείρησης από τους επιχειρηματίες (Θάνος et. al., 2002).
- ✓ Εκποίηση Περιουσιακών Στοιχείων (μη απαραίτητα) (Μπακούρος Ι, 2015).
- ✓ Πώληση χρεογράφων.
- ✓ Αποθεματικά Κεφάλαια (αδιανέμητα κέρδη) (Μπακούρος Ι, 2015).

Όπως κάθε μορφή χρηματοδότησης έτσι και η εσωτερική χρηματοδότηση διαθέτει κάποια πλεονέκτημα και μειονεκτήματα.:

Πίνακας 2.1
Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα Εσωτ. Χρηματοδότησης

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
Παρουσιάζει καθαρή θέση για την επιχείρηση και βελτιώνει την λογιστική αξία της μετοχής.	Ο σχηματισμός αποθεματικών δεν αρέσει στους μετόχους γιατί προκαλεί μείωση του μερίσματος (Θάνος et. al., 2002).
Ελαχιστοποιεί τις επιπτώσεις μια γενικής οικονομικής ύφεσης.	
Έχει την δυνατότητα εξεύρεσης πρόσθετων εξωτερικών κεφαλαίων με ευνοϊκούς όρους με συνέπεια την ελάφρυνση των χρηματιστικών επιβαρύνσεων.	
Ανεξαρτησία από κάθε είδους εξωτερικούς δανειστές.	

Ιδιαίτερα γνωρίσματα της εσωτερικής χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, με όποιον από τους παραπάνω τρόπους και να πραγματοποιείται, είναι ότι η εκάστοτε επιχείρηση συνήθως δείχνει μια υγιής εικόνα χρηματοδοτικής δραστηριότητας βασιζόμενη σε ιδίους οικονομικούς πόρους ενώ μπορεί να γίνεται απεριόριστα.

2.3 Εξωτερική χρηματοδότη Επιχειρήσεων

Οι σύγχρονες επιχειρήσεις για να μπορέσουν να φθάσουν στον εκάστοτε επιθυμητό στόχο και να λειτουργήσουν ομαλά και χωρίς προβλήματα, είτε κατά την ίδρυση τους είτε καθ' όλη την διάρκεια λειτουργία τους, δεν μπορούν να βασιστούν μόνο στην εσωτερική χρηματοδότηση με αποτέλεσμα να στρέφονται και σε εξωτερικές ή αλλιώς ξένες πηγές χρηματοδότησης. Όταν αναφερόμαστε στην εξωτερική χρηματοδότηση, όπως αναγράφουν οι Θάνος et al. (2002) εννοούμε «το κεφάλαιο που προέρχεται από πηγές εκτός επιχείρησης και αναφέρεται σε κεφαλαιακές εισροές από κάθε μορφής δανεισμό» το οποίο προστίθεται στο ίδιο κεφάλαιο της επιχείρησης συμβάλει στην ανάπτυξη της δραστηριότητας και της

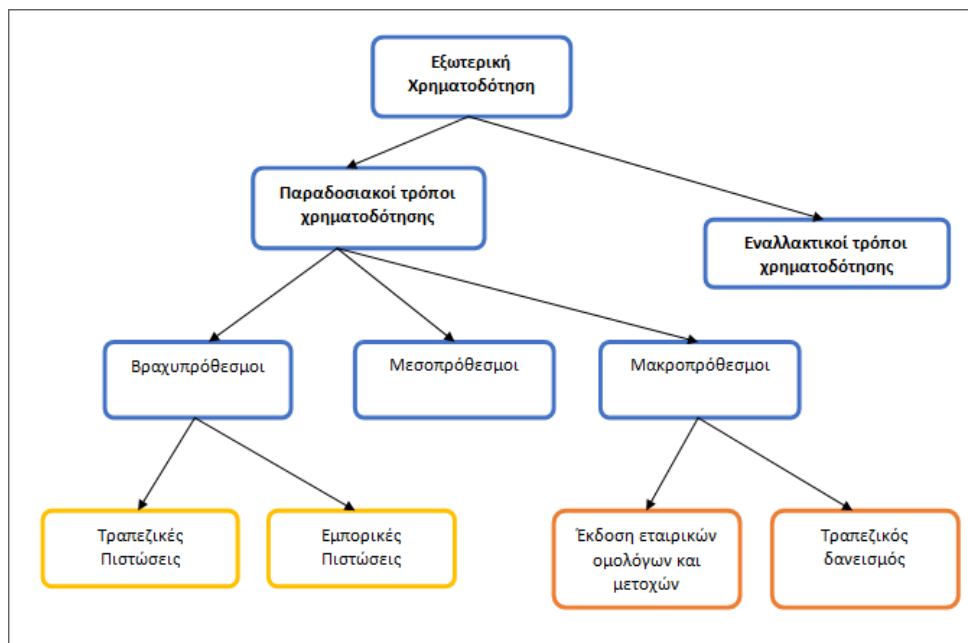
αποδοτικότητα του επιχειρηματικού κεφαλαίου. Η εξωτερική χρηματοδότηση, όπως μπορούμε να δούμε στο διάγραμμα 2.1, μέσα από την ευρεία αποδοχή και τη συνεχή εξέλιξη και ανάπτυξη της, μπορεί να αναλυθεί στους *παραδοσιακούς τρόπους χρηματοδότησης* και στις *εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης*.

Οι παραδοσιακοί τρόποι χρηματοδότησης, μπορούν με την σειρά τους να διαχωριστούν, στις βραχυπρόθεσμες μορφές, της μεσοπρόθεσμες και τις μακροπρόθεσμες μορφές χρηματοδότησης. Βραχυπρόθεσμες μορφές χρηματοδότησης θεωρούνται οι τραπεζικές πιστώσεις και οι εμπορικές πιστώσεις.

Οι *τραπεζικές πιστώσεις*, οι οποίες όπως καταλαβαίνουμε προέρχονται αποκλειστικά από τα τραπεζικά ιδρύματα, αναφέρονται κυρίως στην διάθεση ενός χρηματικού ποσού με το οποίο ο επιχειρηματίας που εκπροσωπεί την επιχείρηση μπορεί να εκδώσει επιταγές ή να τα χρησιμοποιήσει (σαν ρευστό) υπο συγκεκριμένους όρους. Οι *εμπορικές πιστώσεις* αποτελούν τη μεγαλύτερη κατηγορία βραχυπρόθεσμων πιστώσεων. Η περίπτωση αυτή περιλαμβάνει το κεφάλαιο από εμπορικές πιστώσεις το οποίο περιέρχεται στον αγοραστή από πωλήσεις με πίστωση. Τα εμπορεύματα αυτά ο αγοραστής μπορεί να τα πουλήσει ή να τα αξιοποιήσει με οποιονδήποτε τρόπο και στη συνέχεια να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του στο χρόνο που έχει συμφωνηθεί (Θάνος et al., 2002).

Η μεσοπρόθεσμη χρηματοδότηση/ δανεισμός αφορά κυρίως επενδύσεις που γίνονται σε κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία όπως π.χ. μεσοπρόθεσμες πιστώσεις προς πελάτες, και χρησιμοποιείται κυρίως για την αντιμετώπιση οφειλών που δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν με κάποια από τις μορφές χρηματοδότησης του βραχυπρόθεσμου δανεισμού. Σε αυτήν την κατηγορία χρηματοδότησης ανήκουν τα ενυπόθηκα δάνεια και τα δάνεια με ενέχυρο εμπορεύματα ή χρεόγραφα.

Τέλος, έχουμε τις μακροπρόθεσμες μορφές δανεισμού, οι οποίες είναι και οι πιο διαδεδομένες από τις παραδοσιακές εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης και αφορούν την έκδοση εταιρικών ομολόγων (ή ομολογιακά δάνεια) και μετοχών και τον τραπεζικό δανεισμό.

Διάγραμμα 2.1
Εξωτερική Χρηματοδότηση

Τα *ομολογιακά δάνεια*, μπορούν να τα εκδώσουν μόνο οι ανώνυμες εταιρίες και αφορά δάνεια που είναι διαιρεμένα σε ομολογίες με προκαθορισμένο τόκο και περίοδο αποπληρωμής και γίνεται από ειδικές τράπεζες ή τα χρηματιστήρια. Αντίστοιχα πραγματοποιείται και η χρηματοδότηση με την *έκδοση νέων μετοχών* οι οποίες πωλούνται με συγκεκριμένη τιμή (όχι μικρότερης της ονομαστικής τους) και μπορεί να γίνει η αγοραπωλησία τους στα χρηματιστήρια.

Αντίστοιχα, ο δανεισμός, προέρχεται από τραπεζικά ιδρύματα και διάφορους άλλους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και αφορά δάνεια σε επιχειρήσεις τα οποία δίνονται με υποθήκες ως εγγυήσεις. Ο τραπεζικός δανεισμός αποτελεί τον μακροβιότερο και πιο διαδεδομένο τρόπο εξωτερικής χρηματοδότησης επιχειρήσεων και για αυτό το λόγο θα αναλυθεί περαιτέρω και θα αποτελέσει τη βάση σύγκρισης της έρευνας μας, σε σχέση με τους εναλλακτικούς τρόπους χρηματοδότησης (*leasing, factoring, forfaiting*).

Οι *εναλλακτικοί τρόποι χρηματοδότησης*, είναι νέες μορφές χρηματοδότησης και έχουν δημιουργηθεί για να καλύψουν τις σύγχρονες απαιτήσεις των επιχειρήσεων. Οι πιο γνωστές από αυτές είναι το *leasing, το forfaiting και το factoring*, τις οποίες θα δούμε αναλυτικά και σε επόμενα κεφάλαια. Εναλλακτικές αλλά όχι και τόσο διαδεδομένες μορφές

χρηματοδότησης είναι και *το venture capital*¹⁸, οι *Ιδιώτες Επενδυτές (Business Angels)*¹⁹ και οι *Θερμοκοιτίδες Επιχειρήσεων*²⁰ (Business Incubators) .

Επιπρόσθετος μια επιχείρηση η οποία είτε είναι νεοσύστατη είτε δεν θέλει να στραφεί σε τράπεζες υπό τον φόβο των δυσμενών εξελίξεων και τις δυσκολίες πρόσβασης στον τραπεζικό δανεισμό, μπορεί να βρει χρηματοδότηση από διάφορα κρατικά και ευρωπαϊκά προγράμματα τα οποία τα τελευταία χρόνια, και ειδικά στην χώρα μας γνωρίζουν ιδιαίτερη ανάπτυξη και αποδοχή από τις επιχειρήσεις.

Ένα τέτοιο πρόγραμμα χρηματοδότησης είναι το Seed Capital ή Κεφάλαιο Σποράς το οποίο είναι μικρή χρηματοδότηση (15 έως 50 χιλ ευρώ) που δίνεται κατά την έναρξη της επιχείρησης και συνήθως σε ειδικές κατηγορίες πληθυσμού, όπως οι νέοι ή οι άνεργοι και προορίζεται να καλύψει τα λειτουργικά έξοδα του πρώτου έτους λειτουργίας της εταιρείας, ώστε να υπάρξει χρόνος για την επιχειρηματική ανάπτυξη της ιδέας. Ενδεικτικά, υπάρχουν δράσεις τόσο του Δημοσίου (Πρόγραμμα NEE του ΟΑΕΔ) όσο και του ιδιωτικού τομέα (The Open Fund), για διάφορους τομείς της οικονομίας (παραδοσιακά προϊόντα, πληροφορική, κ.α.).

Έπειτα έχουμε το ΕΣΠΑ, το οποίο είναι και το πιο διαδεδομένο πρόγραμμα, το οποίο διοχετεύει στην Ελλάδα τα κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης που προορίζονται για εξομάλυνση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ. Στα πλαίσια του ΕΣΠΑ, η εκάστοτε κυβέρνηση διαμοιράζει χρηματοδοτήσεις στοχευμένες στην Εμπορία, τη Μεταποίηση ή Πρωτογενή παραγωγή (αλιεία, γεωργία κλπ). Η χρηματοδότηση είναι ένα ποσοστό της επένδυσης ή φοροαπαλλαγές(συνήθως κατά 40-60%), με προαπαιτούμενο τα εξοφλημένα παραστατικά των δαπανών, τα οποία εξετάζονται με επιτόπιους ελέγχους. Το μεγάλο πλεονέκτημα του ΕΣΠΑ είναι η διαθεσιμότητα του, αλλά καθώς η χρηματοδότηση έπεται των δαπανών, δεν είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για νέες επιχειρήσεις. Ωστόσο, είναι μια

¹⁸ Το **venture capital** είναι μια σχετικά νέα μορφή χρηματοδότησης υψηλής απόδοσης και υψηλού κινδύνου με συμμετοχή στα ίδια κεφάλαια νέων ή ταχέως αναπτυσσόμενων μη εισηγμένων επιχειρήσεων και πραγματοποιείται κατά την ίδρυση, την ανάπτυξη ή την εξαγορά μιας εταιρείας όπου ο επενδυτής αποκτά τμήμα του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας ως αντάλλαγμα για την παροχή χρηματοδότησης.

¹⁹ Οι **Ιδιώτες Επενδυτές**, είναι εύποροι ιδιώτες (συνήθως ήδη ισχυροί επιχειρηματίες) που επιθυμούν να επενδύσουν μέρος των πλεοναζόντων κεφαλαίων τους σε νέες επιχειρήσεις.

²⁰ Οι **Θερμοκοιτίδες Επιχειρήσεων** Αφορούν την χρηματοδότηση νέων επιχειρηματιών και την ενθάρρυνση τους να ξεκινήσουν τη δικιά τους επιχείρηση βασιζόμενοι στην καινοτομία. Παρέχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες όπως χρηματοδότηση, χώρους και εξοπλισμό και σε αντάλλαγμα, ο incubator παίρνει ένα ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας.

ιδιαίτερα ελκυστική επιλογή για να συνδυαστεί με έναν ή περισσότερους από τους λοιπούς τρόπους χρηματοδότησης (τράπεζα, venture capital κ.α.)²¹.

Ενας όχι και τόσο διαδεδομένος τρόπος χρηματοδότησης αλλά ιδιαίτερα ενδιαφέρον, είναι η χρηματοδότηση από την Ελληνική Ομογένεια η οποία έχει δημιουργήσει νέες δράσεις, όπως το Hellenic Award και αφορά άτοκο δάνειο έως 500 χιλ ευρώ, με αποπληρωμή εντός της πενταετίας ενώ το *Ορίζοντας 2020* αποτελεί το μεγαλύτερο πρόγραμμα χρηματοδότησης για καινούργιες και καινοτόμες ιδέες στην ΕΕ. Κοινώς, χρηματοδοτεί με σχεδόν 80 δισεκατομμύρια ευρώ σε ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις. Με αυτόν τον τρόπο, προάγεται η βιομηχανική, επιστημονική και κοινωνική ανάπτυξη του περιβάλλοντος ολόκληρης της Ευρώπης²².

Τέλος μια κερδοφόρα και ιδιαίτερα διαδεδομένη μορφή χρηματοδότησης είναι το franchise. Οι συμφωνίες δικαιόχρησης, όπως μεταφέρεται ο όρος στα Ελληνικά αφορούν στην προώθηση και πώληση προϊόντων ή/και υπηρεσιών, με την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης εμπορικών σημάτων και τεχνογνωσίας, καθώς και την παροχή εμπορικής ή/και τεχνικής συνδρομής (υποστήριξη) στον Δικαιοδόχο κατά τη διάρκεια της σύμβασης συνεργασίας. Οι εν λόγω συμφωνίες βασίζονται στη στενή και συνεχή συνεργασία μεταξύ των δύο μερών, δικαιοπάροχου και δικαιοδόχου, και επιτρέπουν στον πρώτο να δημιουργήσει ένα ομοιόμορφο δίκτυο για τη διανομή των προϊόντων του (με συγκριτικά περιορισμένες επενδύσεις)²³. Στην Ελλάδα το franchise εφαρμόζεται κυρίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και έχει παρατηρηθεί δυναμικότερη διαρθρωτική αλλαγή στο λιανεμπόριο και στις υπηρεσίες αλλά επεκτείνεται με υψηλούς ρυθμούς με αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Εκτός αυτού, ένα μεγάλο ποσοστό των συστημάτων δικαιόχρησης είναι ελληνικής προέλευσης και ιδιοκτησίας (Κωνσταντινίδης, 2009).

2.4 Ο Τραπεζικός Δανεισμός

Η χορήγηση δανείων είναι η κύρια δραστηριότητα των τραπεζών και όπως είπαμε, ο πιο διαδεδομένος τρόπος χρηματοδότησης. Όπως αναφέρουν οι Θωμαδάκης κ Ξανθάκης (2011)

²¹ <http://startupgreece.gov.gr>

²² <http://aiesec.gr/xrimatodotisi-epixeirisewn/>

²³ <https://www.franchise.gr/franchise-guidelines/%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%B9-franchise/3954-%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-%CF%83%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8C%CF%87%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-franchising.html>

«οι τράπεζες υποστηρίζουν τις κοινότητες και τα κράτη παρέχοντας πίστωση, ώστε να χρηματοδοτηθεί η ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, να στηριχθούν οι υπάρχουσες δραστηριότητες και να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας για να μπορέσουν να αυξηθούν τα εισοδήματα και να ανέβει το βιοτικό επίπεδο»

Οι κατηγορίες δανεισμού που προσφέρουν οι τράπεζες είναι τα *δάνεια κεφαλαίου κίνησης* και τα *μακροπρόθεσμα δάνεια*. Η επιλογή μεταξύ των δύο γίνεται ανάλογα με τις ανάγκες της επιχείρησης και πολλές φορές με το μέγεθος και το αντικείμενο εργασιών της. Άλλοι εξίσου σημαντικοί παράγοντες για την επιλογή δανείου είναι το επιτόκιο δανεισμού, η προσφερόμενη περίοδος χάριτος, το ύψος της δόσης, η διάρκεια αποπληρωμής και η φορολογική αντιμετώπιση.

Οι τράπεζες, από την πλευρά τους, για να χρηματοδοτήσουν μια επιχείρηση, έχουν στην διάθεση τους μια ομάδα εξειδικευμένων υπαλλήλων οι οποίοι αφού έρθουν σε επαφή με τον πιθανό πελάτη διαπραγματεύονται, αναλύουν, αξιολογούν και εγκρίνουν ή απορρίπτουν την πρόταση χρηματοδότησης. Για να γίνουν όλα αυτά χρησιμοποιούν κάποιες τεχνικές αξιολόγησης όπως:

- ✓ Ανάλυση οικονομικών καταστάσεων του δανειολήπτη (φορολογική ενημερότητα κ.α.).
- ✓ Ανάλυση με την χρήση χρηματοοικονομικών δεικτών.
- ✓ Ανάλυση των πραγματικών καταστάσεων των ταμειακών εισροών και εκροών που υποβάλλονται στην τράπεζα.
- ✓ Την επαγγελματική σχέση που έχουν δανειολήπτης και δανειζόμενος.

Τέλος ο δανεισμός από τις τράπεζες έγκειται στην επικινδυνότητα που υπάρχει και που προέρχεται από διάφορους εξωτερικούς παράγοντες όπως η πολιτική και οικονομική κατάσταση μια χώρας και εσωτερικούς παράγοντες όπως διάφορα διοικητικά λάθη και παράνομες χειραγωγήσεις ή συμφωνίες.

2.4.1 Δάνεια κεφαλαίου κίνησης και μακροπρόθεσμος δανεισμός

Τα δάνεια κεφαλαίου κίνησης (*working capital loans*) είναι ολοκληρωμένα πακέτα βραχυπρόθεσμων (διάρκειας έως ενός έτους και σε κάποιες περιπτώσεις έως τρία έτη) χρηματοδοτήσεων που παρέχονται στις επιχειρήσεις με σκοπό την βελτίωση της ρευστότητας και του κεφαλαίου κίνησης. Στοχεύουν κυρίως στη χρηματοδότηση για την αγορά πρώτων υλών και την δημιουργία αποθεμάτων των επιχειρήσεων σε έτοιμα προϊόντα, την πληρωμή

των μισθοδοτικών αναγκών και των φόρων και στην κάλυψη άλλων προσωρινών δαπανών (Θωμαδάκης κ Ξανθάκης,2011). Τα εν λόγω δάνεια χορηγούνται, συνήθως, με τη μορφή πιστωτικού ορίου και τοκοχρεωλυτικού δανείου και απευθύνονται κυρίως σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Δάνεια κεφαλαίου κίνησης είναι τα ανοιχτά ή ανακυκλούμενα δάνεια, οι αλληλόχρεοι λογαριασμοί και τα κεφάλαια κίνησης τακτής λήξης. Τα ανοιχτά δάνεια²⁴ χορηγούνται με πιστωτικό όριο από το οποίο μπορούν να δανείζονται οι επιχειρήσεις χωρίς να το ξεπερνούν χωρίς ο δανειζόμενος να έχει την υποχρέωση να χρησιμοποιήσει όλο το ποσό σε μια συγκεκριμένη στιγμή. Η εξόφληση του συγκεκριμένου τύπου δανείου μπορεί να γίνεται τμηματικά ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα στην επιχείρηση να συνεχίζει το δανεισμό της. Το όριο της χρηματοδότησης αυτού του τύπου εξαρτάται κυρίως από τον τζίρο της επιχείρησης και πολλές φορές μπορεί να επιδοτείται έως και το 100% αυτού. Το ανοιχτό δάνειο είναι κοινή πρακτική για την καταβολή μισθοδοσίας από τις επιχειρήσεις που λειτουργούν εποχιακά και πρέπει να καλύψουν τις ανάγκες τους.

Ο αλληλόχρεος λογαριασμός²⁵ είναι μια λογιστική κατάσταση των συναλλαγών μεταξύ δύο προσώπων εκ των οποίων τουλάχιστον ένα είναι έμπορος (με την νομική σημασία του όρου). τα δύο συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν να συναλλάσσονται τηρώντας έναν ή περισσότερους λογαριασμούς στους οποίους καταγράφονται οι μεταξύ τους απαιτήσεις. Παρόμοια, με τους αλληλόχρεους λογαριασμούς, τα κεφάλαια κίνησης τακτής λήξης είναι ένα ευέλικτο προϊόν το οποίο δίνει τη δυνατότητα στην επιχείρηση να καταβάλλει τόκους εξαμηνιαίως και να αποπληρώνει το κεφάλαιο τμηματικά σε προσυμφωνημένες χρονικές στιγμές που την εξυπηρετούν²⁶.

Τα μακροπρόθεσμα δάνεια όπως αλώςτε φαίνεται και από την ονομασία τους είναι μακράς διάρκειας (διάρκεια αποπληρωμής μεγαλύτερη των 3 ετών) και περιλαμβάνουν τα δάνεια εγκατάστασης και τα δάνεια παγίου εξοπλισμού. Συγκεκριμένα έχουν ως σκοπό να ικανοποιούν τη μόνιμη ανάγκη χρηματοδότησης των επιχειρηματιών και επιτρέπουν στον επιχειρηματία να χρηματοδοτήσει την αγορά περιουσιακών στοιχείων μεγάλης διάρκειας, όπως κτίρια και οικόπεδα, μηχανήματα και ηλεκτρονικοί υπολογιστές, την επέκταση εγκαταστάσεων, κ.λπ. Τα μακροπρόθεσμα δάνεια επιτρέπουν στον επιχειρηματία να

²⁴ Λόγω των Capital Controls έχουν ανασταλεί.

²⁵https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BB%CF%8C%CF%87%CF%81%CE%B5%CE%BF%CF%82_%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%B1%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82

²⁶ <http://www.chaniabank.gr/el/business/loans/capital-loan/kefalaio-kinisis.aspx>

αναπτύσσεται ραγδαία, να χρηματοδοτεί μόνιμη αύξηση των αποθεμάτων, καθώς και των πελατών που αγοράζουν με πίστωση, ενώ τα δάνεια αυτά εξοφλούνται από τα κέρδη της επιχείρησης²⁷.

Τα δάνεια εγκατάστασης ή αλλιώς επαγγελματικής στέγης αφορά την ανέγερση, την αποπεράτωση και την ανακαίνιση κτιριακών εγκαταστάσεων. Το ποσοστό χρηματοδότησης μπορεί να φτάσει ως και το 100% της αξίας του ακινήτου ή των εργασιών ανέγερσης και ανακαίνισης, η διάρκειά τους κυμαίνεται από 3 ως 30 χρόνια, ενώ τα επιτόκια διαμορφώνονται ανάλογα με την τράπεζα και τον πελάτη.

Τα δάνεια παγίου εξοπλισμού είναι δάνεια που χορηγούνται με σκοπό την αγορά παγίου εξοπλισμού. με διάρκεια αποπληρωμής συνήθως τα 15 χρόνια. Η χρηματοδότηση όπως αναφέρει σε άρθρο του ο Τακόπουλος Α. (2007) μπορεί να καλύψει ολόκληρη την επένδυση της αγοράς του παγίου εξοπλισμού, ενώ η εκταμίευση μπορεί να γίνεται είτε εφ' άπαξ, είτε σταδιακά ανάλογα με την εξέλιξη των αγορών. Οι κύριοι δανειζόμενοι σε αυτή την κατηγορία είναι συνήθως μικρομεσαίες επιχειρήσεις που έχουν στόχο να επεκταθούν.

Πέρα της διάρκειας δανεισμού που είναι και η βασική διαφορά μεταξύ των κεφαλαίων κίνησης και του μακροπρόθεσμου δανεισμού έχουμε και το επιτόκιο το οποίο στα μακροπρόθεσμα δάνεια είναι στις περισσότερες περιπτώσεις είναι μικρότερο από το αντίστοιχο των δανείων κεφαλαίων κίνησης κάτι που άγεται στο γεγονός της διάρκειας αποπληρωμής του δανείου.

2.4.2 Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα Τραπεζικού Δανεισμού

Όπως είναι φυσικό ο τραπεζικός δανεισμός διακρίνεται τόσο για τα πλεονεκτήματα όσο και για τα μειονεκτήματά του. Τα πλεονεκτήματα του τραπεζικού δανεισμού είναι τα εξής (Παπαδόπουλος Κ, 2012):

- Μέσο άντλησης κεφαλαίων.
- Χαμηλό επιτόκιο δανεισμού επειδή το ρίσκο από το δάνειο είναι μικρότερο από την πώληση και την επαναμίσθωση των παγίων στοιχείων.
- Ευελιξία αποπληρωμής και δυνατότητα επαναδιαπραγμάτευσης των όρων ανάλογα με τις ανάγκες της επιχείρησης.

²⁷Βιβλιοθήκη TEI Ηρακλείου (2013), "Επιχειρηματικός σχεδιασμός", Ανακτήθηκε από: <http://www.lib.teiher.gr/webnotes/sdo/epixeirimatikotita/notes5.pdf>

- Η εταιρεία που δέχεται τη χρηματοδότηση μέσω τραπεζικού δανείου διατηρεί την κυριότητα όλων των παγίων στοιχείων της.
- Η τράπεζα δεν επεμβαίνει στην επένδυση που επιθυμεί να κάνει ο δανειζόμενος.

Αντίστοιχα τα μειονεκτήματα του είναι (Bharath S. et al., 2007):

- Η εξασφάλιση της αποπληρωμής του δανείου αναγκάζει τους δανειζόμενους να υποθηκεύσουν, να προσημειώσουν και να εκχωρούν περιουσιακά στοιχεία.
- Γραφειοκρατία και καθόλου ευελιξία στην έγκριση της χρηματοδότησης.
- Το κυμαινόμενο επιτόκιο του τραπεζικού δανεισμού αφού περιέχει ρίσκο για τον οφειλέτη.
- Η ανυπαρξία φορολογικών ελαφρύνσεων.
- Το γεγονός ότι η τράπεζα δεν έχει άμεση οικονομική ανάμειξη με την επένδυση, έτσι ο επιχειρηματίας στερείται την παροχή συμβουλών που θα είχε σε άλλη περίπτωση.
- Πιθανή η αδυναμία αποπληρωμής του δανείου.

Παρατηρούμε ότι τα μειονεκτήματα που έχει ο τραπεζικός δανεισμός είναι αρκετά και θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη πριν προβεί κάποιος στο εν λόγω είδος δανεισμού.

2.5 Χρηματοδότηση Επιχειρήσεων και Οικονομική Κρίση

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση προκάλεσε σοβαρή επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης. Η επιβράδυνση αυτή συνεπάγεται τη μείωση της ζήτησης των αγαθών, των υπηρεσιών και των βιομηχανικών προϊόντων. Εκ των πραγμάτων, οι επιχειρήσεις δέχονται έντονες πιέσεις να προσαρμοστούν σε αυτές τις συνθήκες. Συχνά αναγκάζονται να μειώσουν το κόστος, να επανεξετάσουν την εταιρική τους στρατηγική, τις επενδύσεις καθώς και να προχωρήσουν σε αναδιάρθρωση των δραστηριοτήτων τους (Ulrich et al, 2009).

Η αλήθεια είναι ότι μια οικονομική κρίση σπάνια εμφανίζεται χωρίς να έχουν προηγηθεί κάποιες ενδείξεις και ως εκ τούτου οι επιχειρήσεις μπορούν να προετοιμαστούν ως ένα βαθμό για να αντιμετωπίσουν πιθανά προβλήματα. Στην Ελλάδα όμως η μορφολογία των επιχειρήσεων δεν έδινε αυτή την δυνατότητα αφού (βάση στοιχείων που αφορούν το 2016) οι ατομικές επιχειρήσεις ανέρχονται στις 124.615, ενώ το 89,245%²⁸ του συνόλου των

²⁸<http://www.epixeiro.gr/article/20004>

επιχειρήσεων απασχολεί μέχρι 10 υπαλλήλους, πολύ μικρές δηλαδή επιχειρήσεις²⁹, γεγονός που δείχνει ότι στην πλειοψηφία δεν υπάρχουν δομές και εξειδικευμένα στελέχη για την πρόληψη πιθανών επερχόμενων κινδύνων.

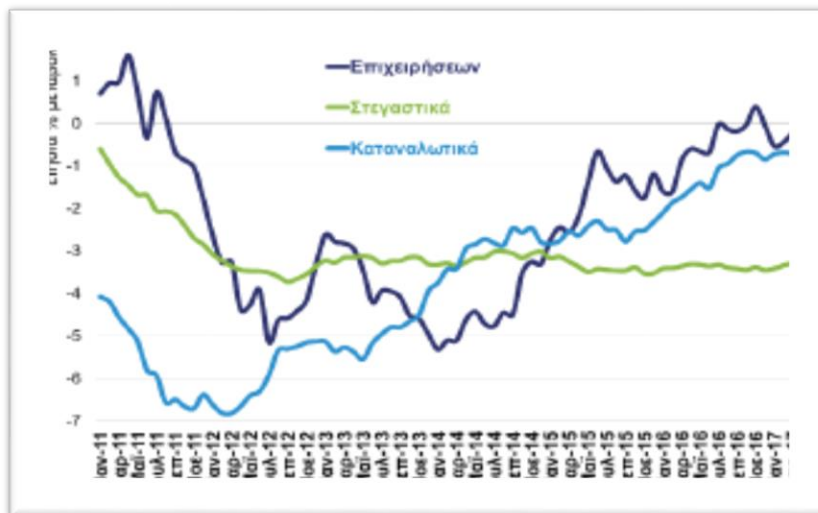
Κάθε επιχείρηση, όμως, ανεξάρτητα με το μέγεθος και τον κλάδο δραστηριότητας της, ήρθε αντιμέτωπη με την επιτακτική ανάγκη λήψης μέτρων προκειμένου να ανταπεξέλθουν στη μείωση της ζήτησης και των πωλήσεων των προϊόντων τους, την αδυναμία είσπραξης των απαιτήσεων τους, την εύρεση πηγών δανεισμού/χρηματοδότησης αλλά και την αδυναμία αποπληρωμής των ήδη υπαρχόντων επιχειρηματικών δανείων που έχουν. Η ζήτηση και η αποπληρωμή των επιχειρηματικών δανείων, αποτελούν τα κυριότερα πρόβλημα της οικονομίας μας αφού όπως θα δούμε επηρεάζουν, συμπεριλαμβανομένου και των στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων (τα οποία δεν θα τα εξετάσουμε), αρνητικά τα χαρτοφυλάκια των τραπεζών.

Τα ζητήματα χρηματοδότησης, λοιπόν, στον ιδιωτικό τομέα αποτελούν ιδιαίτερο πρόβλημα, αφού ουσιαστικά λειτουργεί εκτός της ενιαίας αγοράς για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες πάνω από μισή δεκαετία, την ώρα μάλιστα που οι ιδέες επιχειρήσεις καλούνται να πληρώσουν το τίμημα της τήρησης των δημοσιονομικών κανόνων. Συγκεκριμένα όπως αναφέρουν οι Μασουράκης et al (2017) τον Μάρτιο του 2017 η μείωση της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα περιορίστηκε στο -1,3% από -1,6% που ήταν τον προηγούμενο μήνα. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της χρηματοδότησης των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων διαμορφώθηκε στο -0,2% από -0,4% με την μηνιαία καθαρή ροή της χρηματοδότησής να είναι θετική κατά €471 εκατ.. Στο Διάγραμμα 2.2 μπορούμε να δούμε την μεταβολή της χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις, για τα στεγαστικά και τα καταναλωτικά δάνεια διακρίνοντας την προσπάθεια που γίνεται για να καλυτερεύσουν τα πράγματα ιδιαίτερα για την χρηματοδότηση των επιχειρήσεων.

²⁹Ως **μεσαία επιχείρηση** ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 250 εργαζομένους και ο κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 50 εκατ. ευρώ ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 43 εκατ. ευρώ.

Ως **μικρή επιχείρηση** ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 50 εργαζομένους και ο κύκλος εργασιών της ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 10 εκατ. ευρώ.

Ως **πολύ μικρή επιχείρηση** ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 10 εργαζομένους και της οποίας ο κύκλος εργασιών ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 2 εκατ. ευρώ.

Πηγή: τεύχος 94 ΣΕΒ

Διάγραμμα 2.2 Μεταβολές Χρηματοδότησης

Το δεύτερο, και σοβαρότερο θέμα που συνδέει άμεσα τις ελληνικές τράπεζες και τις επιχειρήσεις είναι τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια. δάνεια. Το δανειακό χαρτοφυλάκιο των Μη Εξυπηρετούμενων Δάνειων, των τραπεζών, αποτελείται από τα *Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ)* και τα *Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα / εκθέσεις (ΜΕΑ)*. Τα μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα σύμφωνα με τους ορισμούς της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών αφορούν δάνεια με καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών και δάνεια αβέβαιης είσπραξης χωρίς τη ρευστοποίηση εξασφάλισης, ανεξαρτήτως ημερών καθυστέρησης, ενώ αντίστοιχα τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια, όπως ήδη έχουμε αναφέρει σε προηγούμενο κεφάλαιο, αφορούν δάνεια σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών ή βρίσκεται σε δικαστικές ενέργειες.

Πλέον για τα Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα, στο τέλος του Μαρτίου του 2017, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (άρθρο «Εκθεση για τους επιχειρησιακού στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων»), ο δείκτης ΜΕΑ άγγιζε το 45,0% για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο των τραπεζικών ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα, στο επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο παρατηρείται ιδιαίτερα χαμηλή ποιότητα στο αντίστοιχο χαρτοφυλάκιο των ελεύθερων επαγγελματιών και πολύ μικρών επιχειρήσεων (δείκτης ΜΕΑ: 68,3%), καθώς και στο χαρτοφυλάκιο των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ - δείκτης ΜΕΑ: 60,7%). Σε αντιδιαστολή με τα παραπάνω, καλύτερες επιδόσεις παρατηρούνται στο χαρτοφυλάκιο των μεγάλων επιχειρήσεων (δείκτης ΜΕΑ: 25,9%) και στα ναυτιλιακά δάνεια (δείκτης ΜΕΑ: 35,4%). Στον παρακάτω πίνακα μπορούμε να δούμε τα συνολικά απολογιστικά στοιχεία που

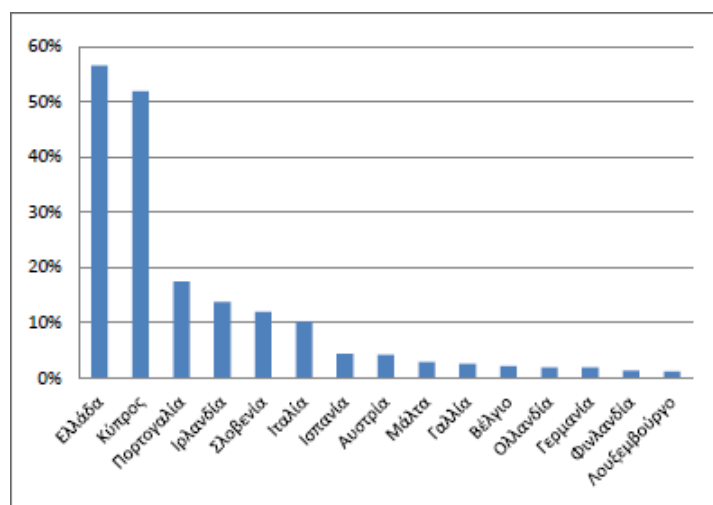
υπέβαλαν οι τράπεζες και τους στόχους για τα επιχειρηματικά δάνεια που είχαν για τον Μάρτιο του 2017.

Πίνακας 2.2
Απολογιστικά στοιχεία και στόχοι τραπεζών για ΜΕΑ & ΜΕΔ (Μάρτιος 17)

Μάρτιος 2017	Υπόλοιπο (πριν από προβλέψεις) ΜΕΑ		Δείκτης ΜΕΑ		Υπόλοιπο (πριν από προβλέψεις) ΜΕΔ		Δείκτης ΜΕΔ	
	Απολογ/κό	Στόχος	Απολογ/κό	Στόχος	Απολογ/κό	Στόχος	Απολογ/κό	Στόχος
ΣΥΝΟΛΟ	103,9	105,2	50,6%	50,6%	75,2	74,7	36,7%	36,0%
Στεγαστικά	27,7	27,3	42,2%	41,4%	21,0	20,6	32,0%	31,3%
Καταναλωτικά	14,3	14,2	62,8%	62,2%	11,5	11,6	50,3%	50,6%
Επιχειρηματικά	61,9	63,7	53,0%	53,5%	42,7	42,6	36,6%	35,7%

Πηγή: Έκθεση για τους επιχειρησιακού στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων

Παρατηρούμε ότι συνολικά για τα επιχειρηματικά δάνεια (Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, Μεγάλες Επιχειρήσεις, Ελεύθεροι Επαγγελματίες & πολύ μικρές επιχειρήσεις και ναυτιλιακά δάνεια) το υπόλοιπο των Μη Αποπληρωμένων Ανοιγμάτων ήταν 61,9 δις με τον στόχο να κινείται στα 63,7 δις και ο δείκτης ΜΕΑ κυμαίνεται στο 53% από το 53,5% που ήταν ο στόχος. Αντίστοιχα, στα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια ο στόχος ήταν τα 42,6 δις και κατάφεραν το απολογιστικό να φτάσει τα 42,7 δις ενώ ο δείκτης ΜΕΔ να φτάνει στα 36,6 % ξεπερνώντας τον στόχο που είχε τεθεί στο 35,7%. Ενδιαφέρον παρουσιάζει μια σύγκριση που παρατίθεται στον Διάγραμμα 2.3, μεταξύ της χώρας μας και των υπολοίπων ευρωπαϊκών χωρών για τον δείκτη NPEs, όπου Ελλάδα και Κύπρος έχουν το μεγαλύτερο πρόβλημα Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων και μάλιστα με σχεδόν διπλάσιο ποσοστό από την τρίτη κατά σειρά Πορτογαλία.

Πηγή: Eurobank Research, Οικονομία & Αγορές

Διάγραμμα 2.3
NPEs Ευρωπαϊκών Κρατών

Παρατηρούμε λοιπόν ότι στο χαρτοφυλάκιο των επιχειρηματικών δανείων γίνονται προσπάθειες να καλυτερεύσει και να γίνει βιώσιμο γεγονός που οφείλεται στις πολλές βελτιώσεις στο θεσμικό περιβάλλον που προάγουν την αποτελεσματικότερη διαχείριση των τραπεζών των προβληματικών στοιχείων του ενεργητικού.

Πλέον έχει δρομολογηθεί ο καθορισμός, με τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος, σχετικών ποσοτικών στόχων για να καθοδηγήσουν τις προσπάθειες των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων. Έχουν επίσης υιοθετηθεί σημαντικά νομοθετήματα με αντικείμενο την επιτάχυνση της αναγκαστικής εκτέλεσης και γενικότερα των διαδικασιών στα δικαστήρια, τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων νοικοκυριών, την απλοποίηση της εξυγίανσης και της ειδικής εκκαθάρισης των επιχειρήσεων και κυρίως τη δημιουργία δευτερογενούς αγοράς δανείων στην οποία θα συμμετέχουν εταιρίες διαχείρισης και μεταβίβασης δανειακών απαιτήσεων. Επιπλέον, η αναμενόμενη αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας είναι εύλογο να επιβραδύνει τη δημιουργία νέων μη εξυπηρετούμενων δανείων, όπως επίσης και να συμβάλει ώστε κάποια δάνεια τα οποία βρίσκονται επί του παρόντος σε καθυστέρηση να καταστούν και πάλι ενήμερα. Καθώς θα σημειώνεται πρόοδος ως προς την επίλυση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, το περιθώριο μεταξύ δανειακών επιτοκίων και κόστους άντλησης χρηματοδότησης εκ μέρους των τραπεζών θα συμπιεστεί ώστε και εξ αυτού του λόγου το κόστος δανεισμού για τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά να μετριαστεί. Ταυτόχρονα θα αυξηθεί η διαθεσιμότητα τραπεζικού δανεισμού για τους υγιείς δανειολήπτες, καθώς θα αποδεσμευθούν τα ρευστά διαθέσιμα και τα εποπτικά κεφάλαια τα οποία, επί του παρόντος, αντικρίζουν στους τραπεζικούς ισολογισμούς τα προβληματικά στοιχεία ενεργητικού.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος των Καθυστερημένων είναι σημαντική για όλους τους πυλώνες του κράτους αφού όπως αναφέρεται στο άρθρο «Νομισματική Πολιτική 2015-2016» (Τράπεζα της Ελλάδος) όχι μόνο θα ελαφρύνει το βάρος για τους δανειολήπτες που θα συνεργαστούν, αλλά θα επιτρέψει στις τράπεζες να απελευθερώσουν κεφάλαια, τα οποία θα μπορούσαν να κατευθυνθούν στις πιο δυναμικές και εξωστρεφείς επιχειρήσεις, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στη συνολική αναδιάρθρωση της οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΙΣΘΩΣΗ (LEASING)

3.1 Εισαγωγή

Η *μίσθωση* ή όπως είναι ευρέως γνωστό στην διεθνή βιβλιογραφία, *Leasing*, είναι μια εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης επιχειρήσεων μακροπρόθεσμης διάρκειας. Χρησιμοποιείται από επιχειρήσεις για την απόκτηση πάγιων στοιχείων (ακίνητα, επαγγελματικό εξοπλισμό, οχήματα) ανεξάρτητα με το μέγεθος, το αντικείμενο δραστηριότητας και την σύσταση τους, χωρίς να δεσμεύουν τα κεφάλαια τους. Το Leasing, μπορούμε να πούμε ότι έχει εκσυγχρονιστικό και αναπτυξιακό σκοπό αφού οι επιχειρήσεις μπορούν να προμηθεύονται νέο και εκσυγχρονισμένο εξοπλισμό αποφεύγοντας τον παραδοσιακό τραπεζικό δανεισμό.

Θεωρείτε μια από τις πιο σύγχρονες και διαδεδομένες μορφές χρηματοδότησης αλλά πηγές και στοιχεία έχουν δείξει ότι είναι μια αρχαία μορφή χρηματοδότησης. Συγκεκριμένα, η πρώτη μορφή μίσθωσης εμφανίστηκε στην Αίγυπτο το 3000 π.Χ. υπό μορφή μίσθωσης μιας μικρής έκτασης μαζί με όλα τα υπάρχοντα σ' αυτήν (δούλοι, ζώα, εξοπλισμός) έναντι περιοδικών καταβολών του μισθώματος και για χρονική περίοδο ίση με επτά πλημμύρες του Νείλου. Αντίστοιχα, την πρώτη μορφή μίσθωσης πάγιων περιουσιακών στοιχείων, τη συναντάμε το 2000 π.Χ. στους Σουμέριους, όπου σαν εκμισθωτές εμφανίζονταν οι ιερείς και ως μισθωτές οι αγρότες ενώ οι ρωμαίοι αρκετά χρόνια αργότερα θεσμοθέτησαν τη χρηματοδοτική μίσθωση στο Ρωμαϊκό δίκαιο. Αυτές οι μορφές μίσθωσης παρ όλες τις διαφοροποιήσεις έχουν πολλά κοινά στοιχεία με τις σημερινές.

Αργότερα κατά τη Βιομηχανική επανάσταση ο κύριος τομέας για μίσθωση ήταν αρχικά ο τομέας των μεταφορών όπου οι ισχυρές εταιρίες αντί να εξαγοράζουν τις ασθενέστερες, τους μίσθωναν τις γραμμές και τον εξοπλισμό τους. Χαρακτηριστικό παραδείγματα αποτελεί η μίσθωση του σιδηροδρόμου London-Greenwich για 999 χρόνια. Στη συνέχεια έχουμε μίσθωση μηχανημάτων όπου χρησιμοποιούνταν στις τηλεπικοινωνίες με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη μίσθωση του Equipment Leasing στην Αγγλία και της Bell Telephone Company στις ΗΠΑ.

Η σύγχρονη μορφή του θεσμού σηματοδοτείται το 1952 στις Η.Π.Α. με την ίδρυση της εταιρίας United States Leasing Corporation από τον Henry Schonfeld με κεφάλαιο 20 χιλιάδες δολάρια και δάνειο 500 χιλιάδες δολάρια από την Bank of America ενώ τη δεκαετία του 1960, δημιουργήθηκε στην Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Μ. Βρετανία η εταιρία Mercantile Leasing Company. Ακολούθησαν κι άλλες τράπεζες επενδύσεων αλλά και εμπορικές και το 1971 δημιουργείται η Ένωση των Εταιριών Leasing (Equipment Leasing Association). Παράλληλα δημιουργήθηκαν κι άλλες εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης μεταξύ 1960-1962 σε διάφορες χώρες όπως ο Καναδάς, η Σουηδία, η Δ. Γερμανία, η Ελβετία και Γαλλία, το 1963 στην Ιαπωνία, στο Βέλγιο, στη Φιλανδία, στην Ισπανία και στην Ιταλία και αργότερα στην Λατινική Αμερική, στην Ασία, στην Αυστραλία και στις γαλλόφωνες χώρες τις Αφρικής.

Ο θεσμός έφτασε σε φάση ωριμότητας στην Ελλάδα το 1986 με την Alpha leasing να είναι η πρώτη εταιρία που δημιουργήθηκε και η οποία ήταν ο leader για μια δεκαπενταετία. Στη συνέχεια ακολούθησαν κι άλλες εταιρίες όπως ETBA leasing, Citileasing, Εμπορική leasing κλπ³⁰.

3.2 Η λειτουργία του Leasing

Το Leasing, όπως είπαμε, είναι μια ολοκληρωμένη μακροπρόθεσμη εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης αποκλειστικά για την απόκτηση παγίων στοιχείων και εξοπλισμού για επαγγελματίες και επιχειρήσεις χωρίς να διαθέτουν τα δικά τους κεφάλαια αναδεικνύοντας την ως μια εξειδικευμένη μορφή χρηματοδότησης. Τα άμεσα συμβαλλόμενα μέρη είναι ο **εκμισθωτής**³¹ (lessor) και ο **μισθωτής**³² (lessee) ενώ ως έμμεσο συμβαλλόμενο μέρος, σε κάποιες μορφές του leasing, θεωρείται ο **προμηθευτής**³³ του παγίου.

Η διαδικασία της μίσθωσης, όπως βλέπουμε στην παρακάτω εικόνα, ξεκινάει όταν ο μισθωτής αιτείται στον εκμισθωτή την χρηματοδότηση ενός παγίου στοιχείου ή αλλιώς το μίσθιο. Αφού η εταιρεία leasing εγκρίνει το αίτημα της επιχείρησης, η επιχείρηση επιλέγει το πάγιο που εξυπηρετεί τις ανάγκες της και το υποδεικνύει στην εταιρεία leasing. Ο

³⁰Καραγιάννη Σ. (2014). *To leasing και η αντιμετώπιση του σύμφωνα με τα Ε.Λ.Π και Δ.Λ.Π.*, ΑΤΕΙ Πειραιά.

³¹ Είναι η εταιρία χρηματοδοτικής Μίσθωσης, υποχρεωτικά Ανώνυμη Εταιρία και η σύσταση της γίνεται αφού δοθεί έγκριση από την τράπεζα της Ελλάδος.

³² Μισθωτής είναι ο πελάτης της εταιρίας χρηματοδοτικής μίσθωσης και στην Ελλάδα είναι αποκλειστικά εταιρίες ή ελεύθεροι επαγγελματίες. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες δεν μπορούν να μισθώσουν ακίνητα.

³³ Η εταιρία από την οποία αγοράζεται ο εξοπλισμός ή το ακίνητο

προμηθευτής του παγίου, πουλά το πάγιο στην εταιρεία leasing, η οποία με τη σειρά της το νοικιάζει για μια περίοδο (ανάλογα με το είδος του παγίου) στην επιχείρηση που το επέλεξε υπογράφοντας την σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης η οποία ρυθμίζει τις καταβολές-μισθώματα και την περίοδο μίσθωσης. Η εταιρεία leasing θέλοντας να αποφύγει την εμπλοκή της σε περιπτώσεις τεχνικών ελαττωμάτων, διαφωνίες μεταξύ προμηθευτή-πελάτη, καθώς και σε φορολογικά ή τελωνιακά θέματα ζητά από την επιχείρηση να βρει η ίδια τον προμηθευτή του παγίου και να τον καταδείξει ώστε να ολοκληρωθεί η συναλλαγή.

Πηγή: Εναλλακτικές Μορφές Χρηματοδότησης, Ψυλλάκη Μ..

Διάγραμμα 3.1
Διαγραμματική απεικόνιση leasing

Το μίσθιο ή πάγιο, με την σειρά του, είναι ένας γενικός όρος και αναφέρεται στον εξοπλισμό ο οποίος μπορεί να είναι διάφορα μηχανήματα, έπιπλα, μεταφορικά μέσα καθώς και ακίνητα (δηλαδή στοιχεία του ενεργητικού). Αξίζει να σημειωθεί όπως αναφέρουν οι Χριστόπουλος και Ντόκας (2012) ότι καθ όλη τη διάρκεια της μίσθωσης το μίσθιο:

- Ασφαλίζεται κατά παντός κινδύνου είτε από το μισθωτή είτε από τον εκμισθωτή, αναλόγως της κατηγορίας leasing.
- Τρίτα πρόσωπα δεν μπορούν να ασκήσουν κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα επί του πράγματος γιατί η ιδιοκτησία του πράγματος δεν ανήκει στο μισθωτή αλλά στην εταιρεία leasing, γεγονός πολύ σημαντικό σε περίπτωση πτώχευσης του μισθωτή ή οικονομικής δυσχέρειας του πελάτη.
- Οι εταιρίες Leasing έχουν δικαίωμα να διενεργούν αποσβέσεις στα μίσθια ίσες προς τις αποσβέσεις που θα είχε δικαίωμα να υπολογίσει ο μισθωτής εάν προέβαινε στην αγορά των ίδιων παγίων.

Με την μίσθωση δίνεται η δυνατότητα στον μισθωτή να εξαγοράσει το μίσθιο κατά την διάρκεια ή την λήξη της σύμβασης της χ μίσθωσης έναντι συμβολικού τιμήματος (προκαθορισμένου κατά την υπογραφή της σύμβασης, συνήθως 1€ ή 50€) αποκτώντας και την κυριότητα, να ανανεώσει την σύμβαση ή ακόμα και να διακόψει την συνεργασία επιστέφοντας τον εξοπλισμό.

3.3 Οι κατηγορίες του Leasing

Σε αυτό το κεφάλαιο θα δούμε τις βασικές κατηγορίες μισθώσεων βάση των οποίων πραγματοποιείται η μίσθωση και θα γίνει διάκριση μεταξύ Χρηματοδοτικής Μίσθωσης και Λειτουργικής Μίσθωσης που είναι και οι δυο βασικές κατηγορίες μίσθωσης. Το κυριότερο κριτήριο για τη διάκριση αυτή είναι με βάση την ουσιαστική ιδιοκτησία του αγαθού που εκμισθώνεται, τους κινδύνους και τα οφέλη που απορρέουν από αυτήν (Καραγιάννη Σ., 2014).

Η *Χρηματοδοτική Μίσθωση* (Finance Lease), λοιπόν, είναι μια σύγχρονη μέθοδος απόκτησης κεφαλαιουχικών αγαθών όπως εξοπλισμός, μηχανήματα ή ακίνητα με πλήρη χρηματοδότηση της αξίας τους από την εταιρεία leasing (εκμισθωτής), χωρίς άμεση εκταμίευση κεφαλαίου εκ μέρους του επενδυτή (μισθωτή) και με καταβολή περιοδικών μισθωμάτων για προκαθορισμένο χρονικό διάστημα συνήθως ανάλογο της οικονομικής ζωής του αγαθού. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά είναι:

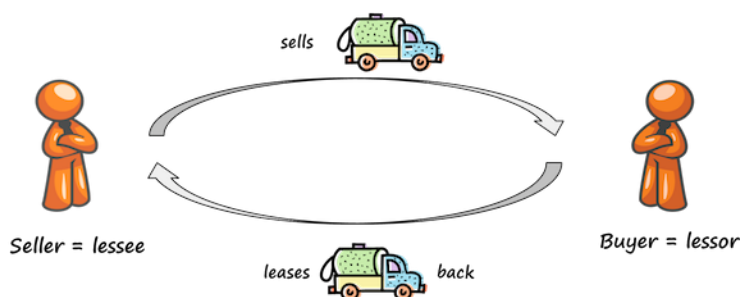
- η σύμβαση μίσθωσης δεν μπορεί να ακυρωθεί μονομερώς από τον μισθωτή,
- οι δαπάνες συντήρησης, επισκευής, τα κόστη ασφάλισης και γενικά οι όποιες υπηρεσίες συνδέονται με την λειτουργία του εξοπλισμού αφορούν τον μισθωτή,
- υπάρχει δυνατότητα πρόωρης λήξης της σύμβασης με κοινή συναίνεση των συμβαλλομένων,
- κατά τη διάρκεια της μίσθωσης, η κυριότητα του εξοπλισμού ανήκει στον εκμισθωτή ενώ στη λήξη της σύμβασης η εταιρία μπορεί να αγοράσει τον εξοπλισμό καταβάλλοντας ένα μικρό ποσό ή να επιστρέψει τον εξοπλισμό ή να εξακολουθήσει να εκμισθώνει τον εξοπλισμό, με ένα μίσθωμα πολύ χαμηλότερο.

Η *Λειτουργική Μίσθωση* (Operating Leasing) δεν ανήκει στον Ν.1665/1986 και διέπεται από τον αστικό κώδικα. Ως εκ τούτου, η πράξη αυτή αφορά σε καθαρή μίσθωση (μακροχρόνια ή βραχυχρόνια) και για το λόγο αυτό, το μίσθωμα εκπίπτει από τα έσοδα των

επιχειρήσεων σε ποσοστό 100% (Παπαδόπουλος Κ., 2012). Χαρακτηρίζεται από την μικρότερη διάρκεια σε σχέση την οικονομική ζωή του μισθίου, μπορεί να ακυρωθεί μονομερώς από τον μισθωτή με την καταβολή κάποιου χρηματικού προστίμου στον εκμισθωτή (πρόστιμο πρόωρης εξόφλησης)³⁴, οι δαπάνες συντήρησης, και ασφάλισης αφορούν τον εκμισθωτή ενώ χρησιμοποιείται κυρίως για επιβατηγά αυτοκίνητα.

Μπορούμε επομένως να πούμε ότι η χρηματοδοτική μίσθωση, σε αντίθεση με την λειτουργική, είναι μια μορφή χρηματοδότησης που συνδυάζει τον τραπεζικό δανεισμό και την εκμίσθωση κεφαλαιουχικού εξοπλισμού.

Μια άλλη ευρέως γνωστή κατηγορία μίσθωσης είναι η **Πώληση και Επαναμίσθωση** (Sale & Lease Back). Ουσιαστικά η εκάστοτε επιχείρηση, όπως βλέπουμε στο παρακάτω σχήμα, πουλάει κάποιο περιουσιακό της στοιχείο, είτε εξοπλισμό είτε ακίνητο, σε μια εταιρία leasing ενώ παράλληλα συμφωνεί να το μισθώσει με όρους χρηματοδοτικής μίσθωσης, όπως αυτοί συμφωνούνται μεταξύ των συμβαλλόμενων μελών. Εξυπηρετεί κυρίως εταιρείες με υψηλό δείκτη παγιοποίησης, και ανάγκη αναδιάρθρωσης του ισολογισμού τους ενώ παράλληλα επιτυγχάνεται η μετατροπή του παγίου κεφαλαίου σε κεφάλαιο κίνησης, χωρίς να διακοπεί ή να αλλάξει η παραγωγική διαδικασία. Επίσης προσφέρει φορολογικά κίνητρα αφού δεν πληρώνεται φόρος μεταβίβασης ενώ η επιχείρηση εξασφαλίζει ρευστότητα και την κυριότητα του ακινήτου όταν λήξει η περίοδος μίσθωσης που έχει οριστεί από τη σύμβαση.

Πηγή: <http://www.ifrsbox.com/summary-of-ias-17-leases/>

Διάγραμμα 3.2
Διαγραμματική Απεικόνιση Sale & Lease Back

Εν συνεχεία έχουμε κάποιες πιο εξειδικευμένες μορφές μίσθωσης όπως την **Κοινοπρακτική Μίσθωση** (Syndicated Leasing) όπου ο μισθωτής, λόγω του υψηλού κόστους του μισθίου, επισυνάπτει σύμβαση/εις με μια ομάδα εταιρειών leasing, όπου μια εταιρεία εκ των συμβαλλόμενων αναλαμβάνει ως διαχειριστής και οι υπόλοιπες συμμετέχουν με

³⁴ Χριστόπουλος Α., Ντόκας Ι. (2012). *Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

διαφορετικά ποσοστά. Ανάλογα με τα ποσοστά συμμετοχής γίνεται ο καταμερισμός των εσόδων και η ανάληψη του κινδύνου (Χριστόπουλος κ Ντόκας, 2012).

Μια ιδιαίτερη και εξειδικευμένη μορφή μίσθωσης που αναπτύχθηκε κυρίως την περίοδο που άνθιζαν οι κατασκευές είναι η **Κατασκευαστική Μίσθωση** (construction leasing) η οποία αφορούσε μεγάλα έργα όπως π.χ. κτίρια. Η εκταμίευση του απαιτούμενου κεφαλαίου πραγματοποιείται σταδιακά, ανάλογα της εξέλιξης των έργων και όταν το κτίριο ολοκληρωθεί, πραγματοποιείται sale & lease back με την εταιρεία leasing. Η εν λόγω μορφή μίσθωσης έχει αντικατασταθεί από το προϊόν bridge-financing, όπου η τράπεζα δίνει δάνειο για την αγορά του οικοπέδου και την κατασκευή του κτιρίου, έχοντας ως εξασφάλιση πρώτη προσημείωση επί του οικοπέδου.

Μια άλλη εξειδικευμένη κατηγορία μίσθωσης (χρησιμοποιείται κυρίως στον κλάδο των επαγγελματικών αυτοκινήτων) είναι η **Χρηματοδοτική Μίσθωση με συνεργασία Προμηθευτών** (Vendor Leasing). Συγκεκριμένα πραγματοποιείται μια συνεργασία μεταξύ μιας εταιρείας leasing και ενός προμηθευτή όπου αναλαμβάνει παράλληλα και το ρόλο του εγγυητή για όλους τους πελάτες του, τους οποίους και στέλνει στην εταιρεία leasing.

Μια τεχνική μίσθωσης μεγάλων βιομηχανικών επιχειρήσεων είναι η **Άμεση Μίσθωση** (Direct Leasing) που χρησιμοποιείται με σκοπό την προώθηση των πωλήσεων τους, ενώ τη ρύθμιση του χρηματοδοτικού σκέλους αναλαμβάνει θυγατρική εταιρεία τους. Χαρακτηριστικά της μορφής αυτής είναι η τυποποίηση του μισθωμένου παγίου, η σύντομη διάρκεια της μίσθωσης (συνήθως 12 μήνες) με δυνατότητα ανανέωσης, η δυνατότητα ακύρωσης της μίσθωσης από το μισθωτή μετά από προειδοποίηση και η ανάληψη του κινδύνου οικονομικής απαξίωσης από τον εκμισθωτή (Ψυλλάκη Μ., 2017). Στην εν λόγω μορφή μίσθωσης μπορούμε να αναφέρουμε και την **Μίσθωση με Παροχή Υπηρεσιών** (Service Leasing) όπου ο επιχειρηματίας αναλαμβάνει, τις περισσότερες φορές ακόμα και την παροχή πρόσθετων υπηρεσιών όπως για παράδειγμα την εκπαίδευση του προσωπικού αλλά πολλές φορές η περίπτωση αυτή μπορεί να εντάσσεται και στην άμεση μίσθωση.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η **Φορολογική Χρηματοδοτική Μίσθωση** (Tax based Leasing) η οποία χρησιμοποιείται στην περίπτωση που ο μισθωτής δεν προβλέπεται να έχει φορολογικά κέρδη και έτσι καταφεύγει στην εκμίσθωση αντικείμενων από κάποια εταιρία χρηματοδοτικής μίσθωσης που παρουσιάζει σημαντικά κέρδη, στην οποία και εκχωρεί τις φορολογικές του ωφέλειες. Όπως υποστηρίζει ο Αρτίκης Γ. (2002) «ωφελημένοι είναι και οι δυο συμβαλλόμενοι, αφού ο μισθωτής αποκτά τον εξοπλισμό που χρειάζεται καταβάλλοντας

μόνο ένα μειωμένο μίσθωμα, το οποίο προηγουμένως έχει συμφωνήσει με τον εκμισθωτή, και ο εκμισθωτής μειώνει το προς φορολόγηση εισόδημα του μέσω των αποσβέσεων που κάνει».

Κάποιες πιο σπάνιες μορφές μίσθωσης οι οποίες δεν έχουν τόσο ευρεία χρήση είναι η **Διασυνοριακή Χρηματοδοτική Μίσθωση** (Cross-border Leasing) όπου ο ένας εκ των συμβαλλόμενων εδρεύει στο εξωτερικό και ο άλλος στο εσωτερικό (ανάλογα με το που εδρεύει ο αγοραστής έχουμε import ή export leasing), η **Επενδυτική Μίσθωση** όπου η εταιρεία leasing, αφού αγοράσει το ακίνητο από τον προμηθευτή, το εκμισθώνει και εκείνος με τη σειρά του το υπομισθώνει σε άλλο μισθωτή με τα ενοίκια που εισπράττει ο πρώτος μισθωτής από τον δεύτερο να εκχωρούνται στην εταιρεία leasing με στόχο το leasing να είναι αυτοχρηματοδοτούμενο, η **Μικτή Χρηματοδοτική Μίσθωση** (Sub Leasing –Operating Leasing) όπου ο μισθωτής του μισθίου το υπεκμισθώνει σε τρίτο, σε σχέση με τον οποίο αυτός πλέον κατέχει τη θέση του εκμισθωτή και αναλαμβάνει και την τεχνική συντήρησής του, τις επιδιορθώσεις και την ασφάλισή του με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ότι συνήθως πληρωμές, βάσει του συμβολαίου, δεν είναι αρκετές για να καλύψουν το πλήρες κόστος του περιουσιακού στοιχείου και η **συμμετοχική ή μοχλευμένη μίσθωση (leveraged lease)** η οποία χρησιμοποιείτε για πάγια στοιχεία μεγάλης αξίας (π.χ. αεροπλάνα) όπου ο εκμισθωτής δανείζεται ένα τμήμα των χρημάτων που χρειάζονται για την αγορά του μισθίου από ένα τρίτο συμβαλλόμενο ως δανειστή (τράπεζα ή άλλο χρηματοδοτικό οργανισμό).

Τέλος, οι Θάνος et al. (2002), παραθέτουν ως πιο εξειδικευμένες μορφές μίσθωσης, που συναντάμε πολύ σπάνια, τη Μίσθωση κατά Παραγγελία, την Ειδική μορφή μίσθωσης, τη χρηματοδοτική μίσθωση με ρήτρα συναλλάγματος, τη χρηματοδοτική μίσθωση με δικαίωμα σύνδεσης σε οποιοδήποτε νόμισμα και τη χρηματοδοτική μίσθωση μέσω ομολογιακού δανείου.

3.4 Νομικό Πλαίσιο Χρηματοδοτικής Μίσθωσης

Όπως ήδη αναφέρθηκε οι εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι ανώνυμες εταιρίες οι οποίες διέπονται από το νομικό πλαίσιο Ανώνυμων Εταιριών (Ν.2190/1920, Ενιαίο Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, εμπορικός Κώδικας) αλλά και από μια σειρά ειδικών Νόμων Σχετικά με το Leasing. Συγκεκριμένα, το κύριο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις χρηματοδοτικές

μισθώσεις βασίζεται στο Ν. 1.665/1986, όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους 2.367/1995, 2.682/1999, 3.091/2002, 3483/2006 και 3.601/2007³⁵.

Ο Ν. 1.665/1986 ήταν ο πρώτος νόμος που θεσπίστηκε για την χρηματοδοτική μίσθωση βάση του οποίου ο εκμισθωτής αγοράζει το μίσθιο και τον μισθώνει στην επιχείρηση. Επίσης καθορίστηκαν οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν οι εταιρίες leasing, τα αντικείμενα χρηματοδοτικής μίσθωσης, την διάρκεια ανά είδος μισθίου, την δημοσιότητα των συμβάσεων και τις φορολογικές απαλλαγές.

Εν συνεχεία ο Ν. 2.367/1995, εισάγει για πρώτη φορά το Leasing ακινήτων στην Ελλάδα, αλλά με πολλές ατέλειες. Παρόλα αυτά καθόρισε το κομμάτι που αφορούσε τις αποσβέσεις σε σχέση με την διάρκεια μίσθωσης. Ο Ν. 2.682/1999, διόρθωσε τις ατέλειες που αφορούσαν το leasing ακινήτων και ανοίγει την αγορά ενώ ο Ν. 3.091/2002, επίλυσε θέματα που είχαν προκύψει με το Sale & lease Back ακινήτων με κύρια τομή την κατάργηση της διπλής χρέωσης φόρου μεταβίβασης.

Ο Ν. 3483/2006 πραγματοποίησε την επανακωδικοποίηση του αρχικού νόμου 1.665/1986 πραγματοποιώντας εκ νέου ρύθμιση των άρθρων και των παραγράφων του συμπεριλαμβανομένου διορθώσεις και βελτιώσεις.

Άλλες νομοθεσίες που αφορούν διάφορες κατηγορίες και περιπτώσεις της χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι ο Ν.2520/1997 (χρηματοδοτική μίσθωση αγροτικών εκτάσεων), ο Ν.3581/2007 (ακίνητα δημόσιου με συμβαλλόμενο μέλος το δημόσιο), ο Ν.2238/1994 (περί μίσθωσης αυτοκινήτων), ο Ν.2459/1997 (περί μίσθωσης αυτοκινήτων), ο Ν.3229/2004 (περί Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και Leasing) και ο Ν.3842/2010 (περί μίσθωσης αυτοκινήτων) (Ντίνιας Α., 2010).

3.5 Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα Μίσθωσης

Το leasing, όπως και κάθε μορφή χρηματοδότησης, χαρακτηρίζεται από κάποια πλεονέκτημα και κάποια μειονεκτήματα. Ξεκινώντας από τα πλεονεκτήματα μπορούμε να τα διακρίνουμε ως προς τη διαδικασία, την φορολογία και την λογιστική απεικόνιση. Συγκεκριμένα:

➤ Τα πλεονεκτήματα ως προς την διαδικασία:

1. Πρώτο και σημαντικότερο πλεονέκτημα είναι ότι η χρηματοδότηση του μισθίου, συνήθως, πραγματοποιείται κατά 100%.

³⁵ Χριστόπουλος Α., Ντόκας Ι. (2012). *Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

2. Άμεση χρησιμοποίηση του εξοπλισμού μετά την υπογραφή της σύμβασης (Χριστόπουλος κ Ντόκας, 2012).
 3. Γρήγορες και απλές διαδικασίες.
 4. Το τιμολόγιο εξοφλείται τοις μετρητοίς και ο επενδυτής επιτυχαίνει καλύτερους όρους στην προμήθεια του μισθίου.
 5. Η διάρκεια της μίσθωσης και το ύψος του μισθώματος ορίζονται από την αρχή της σύμβασης, προστατεύοντας τον μισθωτή από τον πληθωρισμό, βάση τις ανάγκες της επιχείρησης ενώ υπάρχει η δυνατότητα προσαρμογής των μισθωμάτων, βάση εποχικών παραγόντων (Χριστόπουλος και Ντόκας, 2012)..
 6. Δυνατότητα περιόδου χάριτος για την αντιμετώπιση έκτακτων οικονομικών γεγονότων.
 7. Δημιουργούνται σημαντικά πλεονεκτήματα για τον προγραμματισμό της επενδυτικής πολιτικής της επιχείρησης.
 8. Άμεση αγορά του μισθίου μετά τη λήξη της μισθωτικής περιόδου.
 9. Με το sale & leaseback οι εταιρείες αξιοποιούν το ακίνητό τους, χωρίς να χάσουν τη χρήση του, ενώ στο τέλος της σύμβασης επανέρχεται στην κυριότητά τους.
 10. Το leasing σαν νέο προϊόν διευρύνει τον κύκλο της πελατείας της τράπεζας και προσφέρει **πρόσθετες ευκαιρίες επιχειρηματικής δραστηριότητας**³⁶.
 11. Ο επενδυτής προστατεύεται από την τεχνολογική απαξίωση του εξοπλισμού του, τον οποίο μπορεί να ανανεώνει χωρίς να δεσμεύει τα διαθέσιμα κεφάλαιά του (Καραγιάννη Σ., 2014).
- Τα πλεονεκτήματα ως προς τη φορολογική αντιμετώπιση:
1. Η μίσθωση θεωρείται εξ ορισμού φορολογικό εργαλείο για τους επενδυτές.
 2. Η απόκτηση του ακινήτου μετά τη λήξη της μίσθωσης είναι απαλλαγμένη από κάθε φόρο.
 3. Ο μισθωτής απολαμβάνει επιπλέον φορολογικές απαλλαγές και οφέλη από αναπτυξιακούς νόμους (ταχύτερη απόσβεση του απαιτούμενου εξοπλισμού σύσταση σε σχέση με εκείνη που προβλέπεται από τον νόμο)³⁷.
 4. Στη μίσθωση αστικών ακινήτων (χώροι και κτίρια γραφείων, καταστήματα, τουριστικές μονάδες) τα μισθώματα δεν υπάγονται σε Φ.Π.Α. και χαρτόσημο.

³⁶ http://www.aglc.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=2&Itemid=3

³⁷ Ψυλλάκη Μ. (2014). *Σημειώσεις Εναλλακτικές Μορφές Χρηματοδότησης*, Πειραιάς.

5. Η υπεραξία, που προκύπτει από το sale & lease back, απαλλάσσεται από το φόρο εισοδήματος και δεν καταβάλλεται φόρος μεταβιβάσεως.
6. Προβλέπονται μειωμένα συμβολαιογραφικά δικαιώματα και απαλλαγή από διάφορα τέλη και φόρους.
7. Τα μισθώματα που καταβάλλονται στην εταιρία leasing για τον εξοπλισμό και το τμήμα των μισθωμάτων που αφορά σε κτίριο θεωρούνται δαπάνες και μειώνουν το φορολογικό εισόδημα (Νικολάου Θ., 2010).
8. Η επιχείρηση μέσα από τη χρηματοδοτική μίσθωση εξοικονομεί κεφάλαια και έτσι μπορεί να χρησιμοποιεί συνεχώς καινούριες τεχνολογίες με αποτέλεσμα να αυξάνει διαρκώς την αποδοτικότητα της. Παράλληλα το ποσοστό των κερδών είναι μεγαλύτερο (Dalfard et al., 2012).

➤ Τα πλεονεκτήματα ως προς τη λογιστική απεικόνιση:

1. Αύξησης άμεσης ρευστότητας (διαθέσιμα/βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις).
2. Αύξησης ρευστότητας (κυκλοφορούν ενεργητικό/υποχρεώσεις).
3. Αύξησης των ιδίων κεφαλαίων, καθώς η υπεραξία που θα προκύψει από την πώληση θα μετατραπεί σε αποθεματικό.
4. Ενίσχυσης της εσωτερικής αξίας της μετοχής της εταιρείας, λόγω της αύξησης των ιδίων κεφαλαίων.
5. Βελτίωσης του κεφαλαίου κίνησης.
6. Τα καθορισμένα εκ των προτέρων μισθώματα μπορεί να χρησιμοποιηθούν στην κοστολόγηση και να συμπεριληφθούν στον ταμειακό προϋπολογισμό, συμβάλλοντας στον καλύτερο χρηματοοικονομικό έλεγχο (Γεωργιάδης Α., 2000).
7. Βελτίωση της χρηματοοικονομικής εικόνας του μισθωτή και πιο συγκεκριμένα υπάρχει βελτίωση ιδίων κεφαλαίων προς ξένα και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της πιστοληπτικής δυνατότητάς του. Επιπλέον αποφεύγεται η επιβάρυνση του ισολογισμού με επιπρόσθετα πάγια. Πιο συγκεκριμένα επιτυγχάνεται εξισορρόπηση στη σχέση μεγεθών του ισολογισμού μιας επιχείρησης³⁸.

Αντίστοιχα όπως και κάθε μορφή χρηματοδότησης έτσι και η μίσθωση παρουσιάζει κάποια μειονεκτήματα. Συγκεκριμένα:

³⁸ Καραγιάννη Σ. (2014). *Το Leasing και η αντιμετώπιση του σύμφωνα με τα Ε.Λ.Π και Δ.Λ.Π.*, Πειραιάς 2014 (Διπλωματική Εργασία).

1. Το σημαντικότερο μειονέκτημα είναι ότι ο κλάδος leasing συνδέεται άμεσα με την αγορά ακινήτων (real estate), αφού το χαρτοφυλάκιο της κάθε εταιρείας leasing στην Ελλάδα, περιλαμβάνει ακίνητα κατά 70%-80%. Οι μεγάλες πτώσεις τιμών των ακινήτων μειώνουν την αξία των καλλυμάτων και δημιουργούν σημαντικό πρόβλημα στις εταιρίες leasing (Βασιλεία, επισφάλειες και προβλέψεις) (Χριστόπουλος και Ντόκας, 2012).
2. Το φαινομενικό κόστος του leasing είναι υψηλότερο από το επιτόκιο τραπεζικού δανεισμού, στο οποίο ωστόσο μετριάζεται από τη φοροαπαλλαγή.
3. Παρά τη θετική σχέση ιδίων προς ξένα κεφάλαια, μπορεί να εκδηλωθεί δισταγμός των τραπεζών για χρηματοδότηση μιας επιχείρησης, όταν ο εξοπλισμός της τελευταίας στηρίζεται στη μέθοδο του leasing, ιδίως όταν πρόκειται για ακίνητα, στα οποία η τράπεζα θα μπορούσε να εγγράψει προσημειώσεις για να εξασφαλιστεί.
4. Σε πρόωρη λύση της σύμβασης, το πρόστιμο προεξόφλησης είναι σημαντικό.
5. Ο μισθωτής υπόκειται στους ελέγχους του εκμισθωτή για τη διαπίστωση της καλής λειτουργικής κατάστασης του εξοπλισμού και αναλαμβάνει όλους τους κινδύνους, καθώς μπορεί να έρθει αντιμέτωπος ακόμα και με καταγγελία της σύμβασης αν αθετήσει κάποιον όρο του συμβολαίου
6. Η φύση του μισθωμένου εξοπλισμού μπορεί να αποδειχθεί μειονέκτημα για την εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης, καθώς δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις που μπορεί αυτό να χάσει την αξία του, αν εμφανιστούν στην αγορά ανάλογα προϊόντα πιο σύγχρονης τεχνολογίας, αλλά και όταν πρόκειται για επιχειρησιακό ακίνητο, μπορεί να μειωθεί η αξία του, λόγω μη παραγωγικότητας της επένδυσης, ανικανότητας του επενδυτή κλπ³⁹.

3.6 Μίσθωση και Τραπεζικός Δανεισμός

Το Leasing και ο τραπεζικός δανεισμός είναι ίσως οι δυο πιο ευρέως διαδεδομένες πηγές χρηματοδότησης μιας επιχείρησης, που θέλει να προβεί σε απόκτηση πάγιου εξοπλισμού, γι αυτό και θα πραγματοποιηθεί μια σύγκριση των δυο αυτών πηγών.

Το Leasing εκ πρώτης όψεως θεωρείται ακριβότερη μορφή χρηματοδότησης, δεδομένου ότι τα επιτόκια με τα οποία υπολογίζονται τα μισθώματα είναι υψηλότερα από τα επιτόκια

³⁹ Ψυλλάκη Μ. (2014). *Σημειώσεις Εναλλακτικές Μορφές Χρηματοδότησης*, Πειραιάς.

του τραπεζικού δανεισμού κάτι που διαψεύδεται αν παρατηρήσουμε την θεαματική ανάπτυξη του θεσμού γεγονός που έγκειται στο ότι το πραγματικό κόστος της μίσθωσης, όταν συνυπολογισθούν όλοι οι παράγοντες, είναι χαμηλότερο από εκείνο του δανεισμού αφού στις περισσότερες περιπτώσεις οι δαπάνες εκπίπτουν εξ' ολοκλήρου από τα ακαθάριστα έσοδα του μισθωτή ενώ στην περίπτωση του δανεισμού επιτρέπεται η έκπτωση μόνο των τόκων και των αποσβέσεων.

Επίσης, το leasing σε σύγκριση με τον τραπεζικό δανεισμό προσφέρει ανταγωνιστική τιμολόγηση. Μεταξύ των φορολογικών πλεονεκτημάτων είναι και η επιτάχυνση των αποσβέσεων που έχει ο μισθωτής κάνοντας χρήση leasing.

Ειδικά για την περίπτωση των ακινήτων, ο μισθωτής δεν επιβαρύνεται με τα έξοδα προσημείωσης, με τον «αέρα» του ακινήτου (αν υπάρχει), ενώ σε σχέση με το ενοίκιο η διαφορά είναι μικρή. Επιπλέον, τα ενοίκια είναι λειτουργική δαπάνη, όπως και το μίσθωμα leasing, το οποίο όμως φοροεκπίπτει και δίνει στον μισθωτή το δικαίωμα κτήσης του ακινήτου με το πέρας της σύμβασης, νοούμενου ότι έχει αποπληρώσει όλα τα μισθώματα. Όπως μπορούμε να δούμε στον Πίνακα 3.1, απεικονίζονται κάποιες ακόμα από τις διαφορές του leasing με τον τραπεζικό δανεισμό είναι ότι η κυριότητα του παγίου μεταφέρεται στην εταιρία leasing σε αντίθεση με τον τραπεζικό δανεισμό που παραμένει στην δανειολήπτρια ενώ στην περίπτωση του sale & lease back η υπεραξία που δημιουργείται δε φορολογείται και δημιουργεί ειδικό αποθεματικό, το οποίο αυξάνει τα ίδια κεφάλαια της δανειολήπτριας εταιρείας ενώ στον τραπεζικό δανεισμό απεικονίζεται η υπολείπουσα λογιστική αξία, χωρίς να δημιουργεί υπεραξίες.

Πίνακας 3.1
Διαφορές Leasing- Τραπεζικού δανεισμού

	Leasing	Τραπεζικός Δανεισμός
Φορολογικό Όφελος	Ολόκληρο το μίσθωμα, που αποτελείται από κεφάλαιο και τόκους (τοκοχρεολύσιο), θεωρείται λειτουργικό έξοδο και εκπίπτει.	Μόνο οι τόκοι του δανείου θεωρούνται λειτουργικά έξοδα και εκπίπτουν.
Επιβάρυνση Μισθωμάτων	Το μίσθωμα επιβαρύνεται με Φ.Π.Α, ο οποίος συμψηφίζεται.	Η δόση επιβαρύνεται με εισφορά 0,6%.
Κυριότητα Παγίου	Η κυριότητα παγίου μεταφέρεται στην εταιρία leasing.	Η κυριότητα παγίου παραμένει στη δανειολήπτρια εταιρία.
Σε καταστάσεις χρηματοοικονομικής δυσκολίας	Το πάγιο δεν ανήκει στη δανειολήπτρια εταιρία, οπότε κανείς δεν μπορεί να το κατάσχει.	Το πάγιο ανήκει στη δανειολήπτρια εταιρία, οπότε κάποιος μπορεί να το

		κατάσχει.
Λογιστική Απεικόνιση	Η υπεραξία που δημιουργείται από το sale & lease back δε φορολογείται και δημιουργεί ειδικό αποθεματικό, το οποίο αυξάνει τα ίδια κεφάλαια της δανειολήπτριας εταιρείας.	Το πάγιο απεικονίζεται στην υπολείπουσα λογιστική αξία, χωρίς να δημιουργεί υπεραξίες.
Κόστος	Συνήθως, έχει υψηλότερο κόστος, αλλά αν συνεκτιμηθεί και η μείωση του φόρου, το τελικό κόστος είναι χαμηλότερο.	Ακολουθεί την τραπεζική αγορά.

Πηγή: Χριστόπουλος Α., Ντόκας Ι. (2012).

Επισημαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια ο θεσμός της χρηματοδοτικής μίσθωσης έχει παύσει να είναι ένα «ακριβό» χρηματοδοτικό εργαλείο, αφού πλέον το leasing μπορεί να προσφερθεί με το ίδιο περιθώριο επιτοκίου με αυτό του τραπεζικού δανεισμού. Επιπλέον, δεν απαιτείται η ίδια συμμετοχή στην επένδυση ή η ανάγκη παροχής εμπράγματων εξασφαλίσεων. Έπειτα από μία πορεία δεκαεπτά χρόνων στην ελληνική αγορά, ο θεσμός της χρηματοδοτικής μίσθωσης προτιμάται από τον επιχειρηματικό κόσμο και σε πολλές περιπτώσεις επιλέγεται μεταξύ άλλων μορφών χρηματοδότησης (π.χ. δάνειο, ίδια κεφάλαια κ.λπ.) Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο στόλος των επιβατικών αυτοκινήτων ή των φορτηγών γίνεται κατεξοχήν με κάποια μορφής leasing, ενώ αυξάνεται κατακόρυφα η χρήση του στα ακίνητα⁴⁰.

⁴⁰ <http://www.kathimerini.gr/221470/article/oikonomia/epixeirhseis/odhgies-xrhshs-twn-proiontwn-leasing>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ (Factoring)

4.1 Εισαγωγή

Η Πρακτορεία Επιχειρηματικών Απαιτήσεων ή όπως είναι διεθνώς γνωστό ως *factoring*, είναι ένα σύνθετο, ευέλικτο, σύγχρονο και εναλλακτικό χρηματοπιστωτικό εργαλείο για επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρουν οι Χριστόπουλος και Γκίοκας (2012) «το factoring είναι μια δέσμη χρηματοοικονομικών υπηρεσιών οι οποίες καλύπτουν ανάγκες επιχειρήσεων που πωλούν προϊόντα ή παρέχουν υπηρεσίες με βραχυπρόθεσμη πίστωση σε πελάτες με επαναλαμβανόμενη, τακτική αγοραστική δύναμη».

Η πρώτη μορφή Factoring εμφανίστηκε στην Αγγλία κατά τον 15^ο και 16^ο αιώνα ενώ στη σημερινή της μορφή εμφανίστηκε για πρώτη φορά στις ΗΠΑ κατά το τέλος του 19ου αιώνα, εξαιτίας της βιομηχανικής και οικονομικής ανάπτυξης των ΗΠΑ. Στην Ευρώπη το factoring έκανε την πρώτη του εμφάνιση το 1960 στις Σκανδιναβικές Χώρες και κατόπιν στην Μεγάλη Βρετανία.

Στην Ελλάδα η έννοια της πρακτορείας ξεκίνησε με τον Ν.1905/1990 από τις υφαντουργικές βιομηχανίες που λόγω της εποχιακής φύσης των προϊόντων που παρήγαγαν, τα πουλούσαν στους αγοραστές τους νωρίτερα από την περίοδο των πωλήσεων χωρίς να απαιτούν άμεση πληρωμή. Με αυτό τον τρόπο διατηρούσαν υψηλά τα επίπεδα απαιτήσεων με αποτέλεσμα να προσφεύγουν στον πράκτορα ώστε να λάβουν το απαιτούμενο κεφάλαιο κίνησης. Μετέπειτα το 1995 με τις τροποποιήσεις του Ν.2367/1995 δημιουργήθηκε το θεσμικό πλαίσιο για να λειτουργήσουν ουσιαστικά και με τα σημερινά πρότυπα οι θεσμοί της πρακτορείας απαιτήσεων με την ίδρυση της ABC FACTORS, η οποία αποτελούσε κοινοπραξία μεταξύ της Alpha Bank και της Τράπεζας Κύπρου.

Πηγή: <https://factoringjournal.com/>

4.2 Η λειτουργία του Factoring

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων αποτελείται από τρία, κυρίως, συμβαλλόμενα μέλη:

1. την εταιρία *factoring* ή πράκτορα ή εκδοχέα απαιτήσεων γνωστό διεθνώς ως factor, ο οποίος συνήθως είναι τράπεζα ή θυγατρικής της με ειδική άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος και μετοχικό κεφάλαιο που δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το ήμισυ του ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου που απαιτείται για την σύσταση ανώνυμων τραπεζικών εταιριών,
2. τον προμηθευτή ή εκχωρητή των απαιτήσεων ο οποίος είναι μια επιχείρηση και
3. τον πελάτη ή αγοραστή ή οφειλέτη στον οποίο έχει πουλήσει η επιχείρηση προϊόντα ή υπηρεσίες.

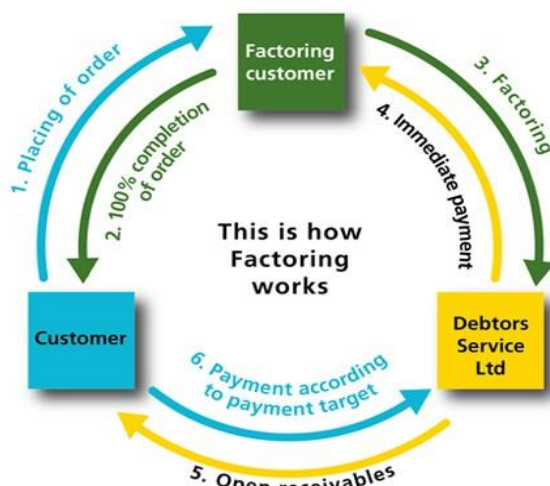
Όπως μπορούμε να δούμε στο παρακάτω διάγραμμα, η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων αποτελεί μία σύμβαση μεταξύ μίας επιχείρησης και μίας εταιρείας πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factor -Πράκτορα Επιχειρηματικών Απαιτήσεων), στα πλαίσια της οποίας, η επιχείρηση εκχωρεί (assigns) το σύνολο, κατά κανόνα, των απαιτήσεων που έχει από πελάτες της στην εταιρεία πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, ενώ η τελευταία παρέχει μία δέσμη υπηρεσιών στην επιχείρηση (Αλεξανδρίδης και Αντωνιάδης, 2015), όπως⁴¹:

- **Χρηματοδότηση της επιχείρησης** (ο προμηθευτής επιθυμεί τη μετατροπή των εισπρακτέων απαιτήσεών του σε μετρητά για την ενίσχυση της ρευστότητάς του, ο Πράκτορας χορηγεί προκαταβολή επί της ονομαστικής αξίας των τιμολογίων του με την προεξόφληση να γίνεται συνήθως σε σύντομο χρονικό διάστημα επιτυγχάνοντας ο προμηθευτής Άμεση ρευστότητα και χρηματοδότηση).
- **Αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των αγοραστών** (ο Πράκτορας αξιολογεί την πιστοληπτική ικανότητα των οφειλετών του προμηθευτή, τόσο αυτών που έχουν ενταχθεί στο πελατολόγιό του κατά την έναρξη της συνεργασίας όσο και αυτών που εντάσσονται στη συνεργασία μεταγενέστερα. Η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας από τον Πράκτορα είναι αποτέλεσμα τεχνογνωσίας υψηλού επιπέδου, η οποία βασίζεται σε σύγχρονα μοντέλα χρηματοοικονομικής αξιολόγησης).

⁴¹ <http://www.hellenicfactors.gr/>

- **Λογιστική παρακολούθηση, διαχείριση και είσπραξη τιμολογίων** (Στα πλαίσια των υπηρεσιών διαχείρισης των εκχωρημένων απαιτήσεων ο Πράκτορας αναλαμβάνει τη λογιστική παρακολούθηση των λογαριασμών του αναλαμβανόμενου πελατολογίου, όλες τις πράξεις διαχείρισης των εισπρακτέων λογαριασμών και τέλος την είσπραξη των απαιτήσεων στην αντίστοιχη πίστωση του προμηθευτή).
- **Ανάληψη πιστωτικού κινδύνου** (Ο Πράκτορας αναλαμβάνει τον πιστωτικό κίνδυνο κάτω από προϋποθέσεις και εφόσον αυτό ζητηθεί από το συνεργαζόμενο προμηθευτή. Ο αναλαμβανόμενος πιστωτικός κίνδυνος αφορά την οικονομική αδυναμία του αγοραστή να καταβάλει την αξία των σχετικών τιμολογίων και όχι την άρνησή του να τα εξοφλήσει λόγω διαφορών που ανακύπτουν μεταξύ προμηθευτή και αγοραστή (disputes)).

Να σημειωθεί ότι οι εν λόγω υπηρεσίες μπορούν να προσφερθούν σωρευτικά ή και ανεξάρτητα ανάλογα με τις ανάγκες του προμηθευτή/εκχωρητή.

Πηγή: <http://www.wm2hm.com/category/factoring/>

Διάγραμμα 4.1
Διαγραμματική απεικόνιση factoring

Όσο αφορά την διαδικασία κατά την οποία λειτουργεί το factoring και τα συμβαλλόμενα προς αυτό μέλη, ξεκινάει την στιγμή που ο προμηθευτής ως πελάτης της εταιρίας factoring θα υπογράψει σύμβαση εκχωρώντας τις απαιτήσεις έναντι του πελάτη του με συμφωνημένο ποσοστό αμοιβής και επιτόκιο χρηματοδότησης. Το επόμενο βήμα όπως αναφέρει ο Παπαδόπουλος (2012) είναι «με την ολοκλήρωση μια εμπορικής πράξης και την έκδοση τιμολογίου, ο προμηθευτής στέλνει αντίγραφο τιμολογίου στην εταιρία πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και την ενημερώνει για το συμφωνημένο τρόπο πληρωμής» και

παράλληλα ο προμηθευτής παίρνει ως χρηματοδότηση ένα ποσοστό της αξίας του τιμολογίου (συνήθως 80%-85%) ενώ ενημερώνεται και ο πελάτης του προμηθευτή για την εκχώρηση της απαίτησης. Με την πάροδο του χρόνου πίστωσης, και εφόσον δεν αθετήσει ο πελάτης τις υποχρεώσεις του, γίνεται η είσπραξη της επιχειρηματικής απαίτησης, εκκαθάριση της απαίτησης της πράξεως και η εταιρία factoring κρατά την αμοιβή της. Καθ' όλο το χρονικό διάστημα της εν λόγω διαδικασίας η εταιρία Factoring παρακολουθεί τις εξελίξεις στην αγορά και ενημερώνει τον πελάτη της σχετικά με στοιχεία που τον αφορούν. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι εκχωρημένες απαιτήσεις δεν αφορούν επιταγές, συναλλαγματικές, πιστωτικές κάρτες ή οτιδήποτε άλλο, αλλά αποκλειστικά τιμολόγια.

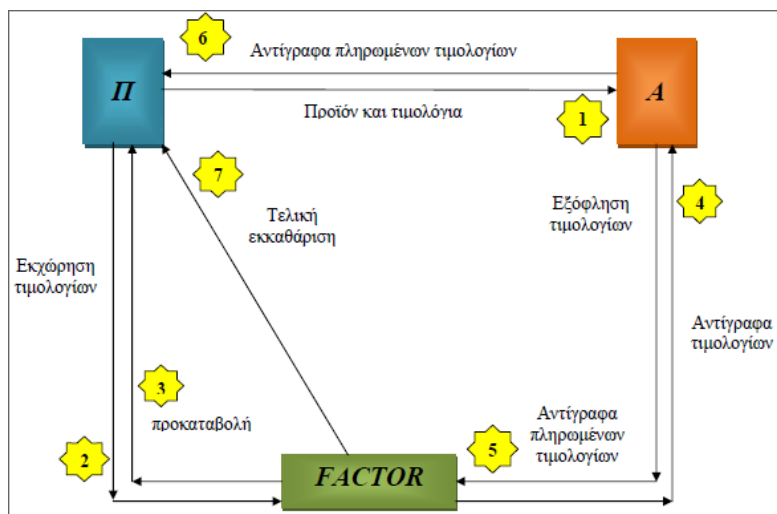
4.3 Κατηγορίες factoring

Το factoring λόγω των διαφοροποιήσεων των νομοθεσιών και των συνθηκών που επικρατούν στις διαφορές αγορές ανά χώρα, προσαρμόζεται προκειμένου να είναι σε θέση να εξυπηρετεί μια σειρά από διαφορετικές ανάγκες που παρουσιάζουν οι επιχειρήσεις. Λόγω αυτού έχουν δημιουργηθεί αρκετές μορφές factoring βασισμένες στην πρακτική εφαρμογή από τα δεδομένα της εκάστοτε αγοράς. Οι κατηγορίες αυτές είναι:

- **Πλήρες ή γνήσιο factoring (full service factoring ή old line factoring)**: Με τον όρο γνήσιο factoring εννοούμε το αρχικό αμερικάνικο πρότυπο του factoring που επιτελεί και τις τρεις λειτουργίες του θεσμού (χρηματοδοτική, διαχειριστική και ασφαλιστική). Κύριο χαρακτηριστικό αυτού του είδους factoring είναι η εκ μέρους του πράκτορα κάλυψη του κινδύνου αφερεγγυότητας των οφειλετών του προμηθευτή που συνεπάγεται την περαιτέρω αδυναμία του να στραφεί κατά του προμηθευτή σε περίπτωση που δεν εισπράξει τις εκχωρητέες ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις. Διακρίνεται περαιτέρω σε *γνήσιο factoring προκαταβολών* και σε *γνήσιο factoring με προεξόφληση*. Η διαφορά τους έγκειται στο ότι στο πρώτο ο πράκτορας υποχρεούται να καταβάλλει την αξία της εκχωρούμενης απαίτησης κατά την χρονική στιγμή που θα καταστεί αυτή ληξιπρόθεσμη, καταθέτοντας ωστόσο μέχρι τότε στον ανοιχτό λογαριασμό που διατηρεί με τον προμηθευτή προκαταβολές της αξίας αυτής της τάξεως του 90% τις οποίες ο προμηθευτής μπορεί να αναλάβει και οι οποίες εφόσον αναληφθούν από τον προμηθευτή πριν καταστεί η απαίτηση εκχωρητή επιβαρύνονται με τόκο. Αντίθετα στην δεύτερη περίπτωση ουσιαστικά ακολουθείται η πρακτική της προεξόφλησης των πιστωτικών τίτλων, δηλαδή ο πράκτορας με την εκχώρηση της απαίτησης καταβάλλει

την αξία της στον προμηθευτή εφόσον όμως αφαιρέσει πρώτα την συμφωνημένη προμήθεια του για την παροχή των υπηρεσιών του και την ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου, καθώς και τον προεξοφλητικό τόκο που αντιστοιχεί στο ποσό της απαίτησης. Ο προμηθευτής δε, με τη σειρά του μπορεί άμεσα να αναλάβει το χρηματικό ποσό, χωρίς περαιτέρω οικονομική επιβάρυνσή του (Παναγοπούλου Ε., 2008).

- **Εμφανές και Αφανές factoring:** Η εν λόγω κατηγορία factoring έχει ως κριτήριο το αν θα αναγγελθεί ή όχι η εκχώρηση στον οφειλέτη. Στην περίπτωση του *εμφανές factoring* ο οφειλέτης ειδοποιείται εγγράφως με όλα τα απαραίτητα στοιχεία. Αντιθέτως στο *αφανές factoring* η εκχώρηση δεν αναγγέλλεται στον οφειλέτη. Η εν λόγω μέθοδος χρησιμοποιείται στην περίπτωση που ο εκχωρητής δεν θέλει να μαθευτεί η ανάγκη του για χρηματοδότηση και να ζημιωθεί η φήμη και η αξιοπιστία της εταιρίας. Η εν λόγω περίπτωση δεν χρησιμοποιείται πια.
- **Εγγώριο Factoring:** αφορά την εσωτερική αγορά της χώρας. Δηλαδή την ανάληψη της ευθύνης είσπραξης των τιμολογίων που αφορούν τις πωλήσεις προϊόντων και υπηρεσιών που πραγματοποιούνται στο εσωτερικό μιας χώρας, διαδικασία η οποία διακρίνεται στον παρακάτω διάγραμμα. Παράλληλα πραγματοποιείται χρηματοδότηση, λογιστική παρακολούθηση και σε κάποιες περιπτώσεις διαχείριση των χρηματοοικονομικών της επιχείρησης ανάλογα πάντα τις ανάγκες του εκχωρητή. Κυρίως αντιπροσωπεύει τις μικρομεσαίες και μεταποιητικές επιχειρήσεις.

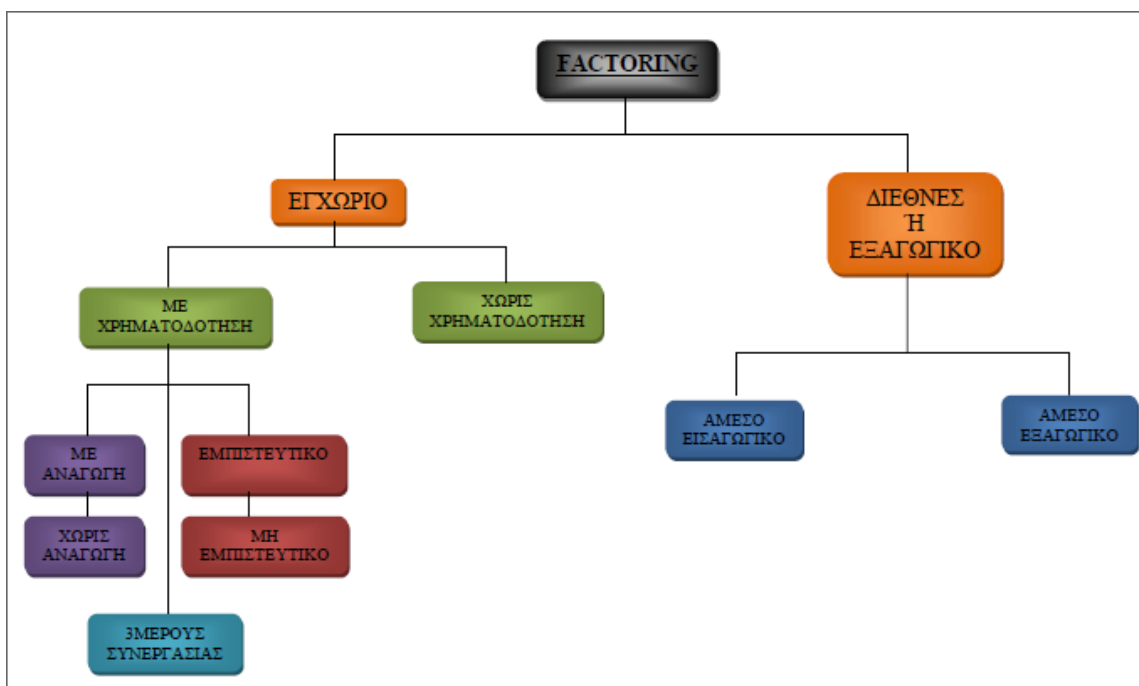

Πηγή: Τσερμπίνου Ε., 2008

Διάγραμμα 4.2
Απεικόνιση εγγώριου factoring

- **Διεθνές ή εξαγωγικό factoring:** εφαρμόζεται από επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να εξάγουν προϊόντα ή υπηρεσίες. Εκχωρούν στον πράκτορα την ιδιότητα τους ώστε να μπορέσει να διεξάγει όλες τις απαραίτητες διαδικασίες και επιπροσθέτως ο πράκτορας αναλαμβάνει και όλον τον πιστωτικό κίνδυνο (Παπαϊωάννου, 2015). Με το διεθνές factoring βοηθούνται πολύ οι εξαγωγές οι κανονισμοί του οποίου διαμορφώνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση Εταιριών Factoring.

Όπως μπορούμε να διακρίνουμε στο παρακάτω διάγραμμα το εγχώριο και το διεθνές factoring αποτελείτε και από άλλες κατηγορίες. Συγκεκριμένα:

Πηγή: Τσερμπίνου Ε., 2008

Διάγραμμα 4.3
Κατηγορίες factoring

- **Factoring χωρίς χρηματοδότηση (maturity factoring):** Στην εν λόγω περίπτωση παρέχονται όλες οι υπηρεσίες εκτός της χρηματοδότησης. Οι εκχωρητές διαλέγουν αυτή την κατηγορία factoring κυρίως για να την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου.
- **Factoring με χρηματοδότηση (bulk factoring):** Η μόνη υπηρεσία που παρέχεται κατά την περίπτωση αυτή στον πελάτη είναι η χρηματοδότηση μέχρι το ύψος των εισπρακτέων τιμολογίων χωρίς την ανάληψη από τον factor του πιστωτικού κινδύνου και την ανάληψη της διαχείρισης των απαιτήσεων από τον factor, π.χ. είσπραξη τιμολογίων, λιγιστική παρακολούθηση κ.λπ. (Γ. Θάνος et al, 2002).

- **Factoring με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής**⁴²: Το *Factoring με αναγωγή* απευθύνεται σε επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται για την παροχή δέσμης υπηρεσιών, όπως άμεση χρηματοδότηση με προεξόφληση των τιμολογημένων απαιτήσεων, αξιολόγηση φερεγγυότητας των πελατών της επιχειρήσεως και αποτελεσματική διαχείριση και είσπραξη των απαιτήσεων. Ο Προμηθευτής εκχωρεί το σύνολο των απαιτήσεών του από τους πελάτες του και η εταιρία Factoring αναλαμβάνει τη διαχείριση και είσπραξή τους, ακολουθώντας την πιστωτική πολιτική του Προμηθευτή. Παράλληλα, ύστερα από αξιολόγηση των εκχωρημένων πελατών, παρέχεται η δυνατότητα προεξοφλήσεως εντός της συμφωνηθείσας εμπορικής περιόδου πιστώσεως μεταξύ προμηθευτή και αγοραστή. Αντιστοίχα, το *factoring χωρίς αναγωγή* χρησιμοποιείτε προκειμένου να εξασφαλισθεί η ευρυθμη λειτουργία της επιχείρηση παρέχοντας τις ίδιες υπηρεσίες, όμως επιπροσθέτως προσφέρεται και κάλυψη πιστωτικού κινδύνου στον προμηθευτή σε περίπτωση αφερεγγυότητας των πελατών του. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην βιβλιογραφία μπορούμε να το συναντήσουμε και ως νόθο factoring.
- **Εμπιστευτικό ή μη εμπιστευτικό factoring**: Όπως αναφέρει ο Γ. Θάνος et. Al. (2002) στο Εμπιστευτικό factoring ο προμηθευτής εκχωρεί τις απαιτήσεις του στον Factor με την συμφωνία ότι η εκχώρηση αυτή δεν θα γνωστοποιηθεί στον πελάτη (του προμηθευτή). Στο εμπιστευτικό factoring ο πελάτης (του προμηθευτή) γνωρίζει την συμφωνία που έχει γίνει μεταξύ του προμηθευτή και του factor.
- **Άμεσο εξαγωγικό factoring**: συνίσταται στην κατάργηση του import factor, δηλαδή ο προμηθευτής απευθύνεται σε πράκτορα της χώρας του, ο οποίος αναλαμβάνει τη χρηματοδότησή του και τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των οφειλετών στη χώρα εξαγωγής (Μουστάκα, 2009).
- **Άμεσο Εισαγωγικό factoring**: συνίσταται στην κατάργηση του export factor, δηλαδή ο προμηθευτής απευθύνεται αμέσως σε έναν πράκτορα εγκατεστημένο στη χώρα όπου γίνεται η εξαγωγή προϊόντων ή παροχή υπηρεσιών. Εδώ δεν υπάρχει ο export factor και λείπει η χρηματοδότηση (Μουστάκα, 2009).

Εκτός από τις μορφές που αναφέρθηκαν, υπάρχουν και άλλες που εξυπηρετούν πιο εξειδικευμένες ανάγκες, όπως αναφέρονται από τους Χριστόπουλο και Ντόκα (2012):

⁴² <http://www.abcfactors.gr>

- **Maturity factoring:** ο factor τηρεί, παρακολουθεί, εισπράττει και αποδίδει αφού παρακρατήσει την αμοιβή του, στον προμηθευτή. Ο factor είτε εισπράττει είτε όχι, θα αποδώσει το ποσο της ωρίμανσης των τιμολογίων.
- **Discount factoring:** ο factor αγοράζει τις απαιτήσεις από τον προμηθευτή, δίνοντας ως χρηματοδότηση 60%-80% ως προς το ύψος των τιμολογίων.
- **Undisclosed factoring:** ο factor αγοράζει τα εμπορεύματα από τους προμηθευτές και μετά διορίζει τους ίδιους ως πράκτορες για να τα πουλήσουν και να του εκχωρήσουν τις απαιτήσεις από αυτές.

Κάποιες ακόμα επουσιώδεις παραλλαγές του factoring μερικές οι οποίες αξίζει να επισημανθούν είναι το *συμμετοχικό factoring*, το οποίο μπορούμε να το συναντήσουμε και ως *factoring τριμερής συνεργασίας*, όπου συμμετέχει η τράπεζα και το οποίο διέπεται από τις επί μέρους συμφωνίες των συμβαλλομένων σχετικά με τα ποσοστά συμμετοχής της τράπεζας τόσο στα δικαιώματα από τον δεσμευμένο λογαριασμό του προμηθευτή, όσο και στην κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου, καθώς και με το ύψος της χρηματοδότησης του προμηθευτή εκ μέρους της τράπεζας, το *εντολοδοχικό factoring* όπου η τράπεζα του προμηθευτή δίνει εντολή στον πράκτορα να προβεί στην παροχή διαφόρων υπηρεσιών και να λειτουργεί ως πραγματικός δικαιούχος με αποτέλεσμα ο να πράκτορας φαίνεται ότι λειτουργεί στο όνομά του αλλά για λογαριασμό της τράπεζας του προμηθευτή η οποία αναλαμβάνει και την χρηματοδότηση του τελευταίου και το διαχειριστικό factoring όπου ο πράκτορας δεν εμφανίζεται στις συναλλαγές, αλλά περιορίζεται στην παροχή των υπηρεσιών που παρέχονται στο factoring, μόνο όμως ύστερα από εντολή της τράπεζας για λογαριασμό της ίδιας και του προμηθευτή.

4.4 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα Factoring

Η χρήση του factoring σαν εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης παρέχει πολλαπλά ωφέλει και στον εκχωρητή/επίχειρηση και στον factor αλλά και κάποια μειονεκτήματα.

Τα πλεονεκτήματα για τον εκχωρητή/επίχειρηση μέσω της χρήσης του factoring είναι:

- ✓ Διευρύνει την πιστοληπτική τους ικανότητα αφού αποτελεί άμεση μορφή χρηματοδότησης.
- ✓ Παρέχει ασφαλιστική κάλυψη των απαιτήσεων αφού απαλλάσσεται από την αφερεγγυότητα των πελατών τους.

- ✓ Παρέχει άμεση και έγκυρη πληροφόρηση σχετικά με την φερεγγυότητα των πελατών του, εξυγιαίνει το πελατολόγιο του προμηθευτή και δημιουργεί συνθήκες υγιούς εισπραξιμότητας των απαιτήσεων. Στην περίπτωση του εξαγωγικού factoring περιορίζει τον συναλλαγματικό κίνδυνο και βοηθάει τις επιχειρήσεις να επεκτείνουν τις πωλήσεις τους στο εξωτερικό.
- ✓ Χρηματοδοτεί με βάση την ποιότητα των προϊόντων που ικανοποιούν τους πελάτες και όχι με την οικονομική επιφάνεια της εταιρίας. Αυτό βοηθάει εταιρίες με καλή ποιότητας προϊόντα, αλλά με χρηματοδοτικά προβλήματα να ενισχύονται με το factoring (Θάνος Γ. et al., 2002).
- ✓ Η ανάθεση της διαχείρισης και λογιστικής παρακολούθησης των εμπορικών απαιτήσεων στον Πράκτορα μειώνει σημαντικά τα λειτουργικά κόστη του προμηθευτή⁴³.
- ✓ Βελτιώνει την εικόνα του ισολογισμού, γιατί από τη μια πλευρά μειώνονται οι απαιτήσεις, αφού προεξοφλούνται, και έτσι βελτιώνεται ο συντελεστής των ημερών εισπραξιμότητας, και από την άλλη πλευρά μειώνονται τα δάνεια, γιατί οι προεξοφλήσεις δεν παρουσιάζονται σαν δάνεια αλλά πιστώσεις στις απαιτήσεις, και έτσι βελτιώνεται ο συντελεστής των δανειακών υποχρεώσεων. Αυτό το λογιστικό τέχνασμα είναι γνωστό ως Window Dressing (Χριστόπουλος Α. κ Ντόκας Ι., 2012).

Γενικότερα η χρήση των υπηρεσιών factoring δίνει τη δυνατότητα στον προμηθευτή να εκλογικεύει την οργανωτική και λειτουργική δομή της εταιρείας του, να περιορίζει το κόστος της, να βελτιώνει την ανταγωνιστικότητά της και να επικεντρώνει την προσοχή και δράση του στη συνεχή ανάπτυξή της.

Τα μειονεκτήματα για τον εκχωρητή/επιχείρηση που κάνει χρήση του factoring είναι:

- ✓ Ως μειονέκτημα θα μπορούσε να θεωρηθεί η περίπτωση που τα εισπρακτέα τιμολόγια είναι πολλά και μικρής αξίας, οπότε το διαχειριστικό κόστος αυξάνεται κάνοντας το factoring απρόσφορο και δαπανηρό (Θάνος Γ. et al., 2002).
- ✓ Μπορεί να δημιουργεί κακή εντύπωση στους πελάτες εξαιτίας της έλλειψης εμπιστοσύνης, της επιθετικής πολιτικής για την εισπραξη των απαιτήσεων από τον factor, να επηρεάσει την φήμη ή και την φερεγγυότητα του εκχωρητή.

⁴³ <http://www.hellenicfactors.gr/DynamicPage.aspx?id=1209>

- ✓ Επιπλέον, μπορεί να περιοριστούν οι πωλήσεις εξαιτίας των χαμηλών πιστωτικών ορίων, που ορίζει ο πράκτορας ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος, που λαμβάνει (Παπαϊωάννου Π., 2015).
- ✓ Το πρόβλημα της εξάρτησης. Με το factoring δημιουργείται μια σχέση εξάρτησης της επιχείρησης από τον πράκτορα. Οι υποχρεώσεις της απέναντι στους προμηθευτές και κάθε λογής πιστωτές της, ο προγραμματισμός των εργασιών της, η επιλογή των πελατών της, η πιστωτική και εκπτωτική πολιτική της απέναντί τους, η λογιστική παρακολούθηση και η είσπραξη των απαιτήσεων, εξαρτώνται από τον πράκτορα. Ο πράκτορας προσδιορίζει πλέον καταλυτικά τη ρευστότητα και της αποδοτικότητα της επιχείρησης, της ασφάλεια της επιχειρηματικής δραστηριότητας και την επιχειρηματική ανεξαρτησία. Αυτή η προοπτική εξάρτησης συνιστά συχνά από μόνη της, ανασταλτικό παράγοντα της προσφυγής στο factoring (Μαγγανάς Γ., 2013).

Εκτός από τον εκχωρητή, πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα υπάρχουν και από την πλευρά του πράκτορα τα οποία όπως αναφέρει ο Θάνος Γ. et al. (2002) είναι:

Πλεονεκτήματα:

- ✓ Αύξηση του πελατειακού της κύκλου, βελτίωση των συναλλαγών της και γενικότερη αύξηση του κύκλου εργασιών της.
- ✓ Υψηλή απόδοση των κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται στο factoring.

Μειονέκτημα:

- ✓ Το βασικό μειονέκτημα είναι ο κίνδυνος ζημίας από την τυχόν μη είσπραξη των απαιτήσεων του προμηθευτή-εκχωρητή.

Τέλος αξίζει να αναφερθούν και κάποια γενικά πλεονεκτήματα που προσφέρονται στην οικονομία από την χρήση του factoring όπως:

- ✓ Συμβάλει στην ενισχύσει τον εξαγωγών.
- ✓ Καταπολεμά θετικά το παραεμπόριο και την παραοικονομία.
- ✓ Βοηθά στην ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- ✓ Γίνεται αιτία ώστε τα αργά χρηματικά κεφάλαια, τα οποία προέρχονται από την αποταμίευση, να καθίστανται ενεργά μέσω των factors, οι οποίοι τα βρίσκουν από την χρηματαγορά (Παπαδόπουλος Κ., 2012).

Ειδικά η ενίσχυση των εξαγωγών είναι μια ιδιαίτερα σημαντική παράμετρος αφού οι Ελληνικές επιχειρήσεις προσπαθούν να αποκτήσουν όλο και περισσότερο εξαγωγικό χαρακτήρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΩΛΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ (FORFAITING)

5.1 Εισαγωγή

Το *forfaiting*⁴⁴ όπως και το *factoring* είναι μια σύγχρονη εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης με σκοπό την εξυπηρέτηση του μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου διεθνές εμπορίου και χρησιμοποιείται, κατά κύριο λόγο από επιχειρήσεις με εξαγωγικό προσανατολισμό και δραστηριότητα. Συγκεκριμένα όπως αναφέρει ο κ. Φαρσαρώτας σε άρθρο του «Το *forfaiting* είναι η προεξόφληση γραμματίων, συναλλαγματικών ή άλλων αξιόγραφων χωρίς δικαίωμα αναγωγής του αγοραστή κατά του πωλητή των τίτλων» ή αλλιώς όπως υποστηρίζουν ο Χριστόπουλος Α, και Ντόκας Ι. (2012) «το *forfaiting* θα μπορούσε να ορισθεί ως πώληση αξιογράφων, πλήρως διαπραγματεύσιμων και εγγυημένων από τράπεζα πρώτης τάξης, που είναι απόρροια των απαιτήσεων από εξαγωγικές κεφαλαιουχικών αγαθών ή υπηρεσιών, χωρίς ο *forfeiter* να έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του πωλητή των τίτλων (εξαγωγέα) αν ο εισαγωγέας δεν πληρώνει».

Τα εν λόγω αξιόγραφα, εκτός των συναλλαγματικών, αφορούν εγγυητικές και υποσχετικές επιστολές, ανέκκλητες πιστώσεις, κ.α.. Η υπηρεσία λειτουργεί συνδυαστικά με την ύπαρξη αποδεκτού μέσου πληρωμής για κάθε συναλλαγή, συνήθως ενέγγυας πιστώσεως, εγγυημένης συναλλαγματικής, ή γραμματίου σε διαταγή, ώστε να προσδιορίζονται η αποδοχή της οφειλής και ο ακριβής χρόνος πληρωμής⁴⁵. Όπως υποστηρίζουν οι Δέδε και Καρυγιάννη (2011), το «πλεονέκτημά του, έναντι άλλων μορφών χρηματοδότησης, είναι η κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου (εξόφληση τίτλων, συναλλαγματική διαφορά κ.λπ.) και του πολιτικού κινδύνου (πολιτική αστάθεια κ.λπ.) κατά τη διάρκεια της πίστωσης».

⁴⁴ Ο όρος *forfaiting* προέρχεται από το γαλλικό *a forfait* που σημαίνει απώλεια δικαιώματος ενώ η απόδοση του *forfaiting* στα Ελληνικά αποδίδεται ως εκχώρηση απαιτήσεων.

⁴⁵ <http://www.abcfactors.gr/gr/proioda-kai-upiresies/forfaiting/>

Πηγή: <https://www.bravocapital.es/forfaiting/>

Το forfaiting, είναι ένα σχετικά πρόσφατο χρηματοδοτικό εργαλείο, αφού έκανε την εμφάνιση του στο τέλος της δεκαετίας του 1950 και στις αρχές του 1960, σε μια μεταπολεμική περίοδο όπου γινόταν προσπάθειες να αναπτυχθούν εμπορικές σχέσεις μεταξύ της Δύσης και της Ανατολής με τους δυτικοευρωπαίους να προσπαθούν να διευρύνουν τις συναλλαγές τους, και τους ανατολικοευρωπαίους να χρειάζονται εισαγωγές που δεν μπορούσαν να πραγματοποιήσουν λόγω πολιτικών και οικονομικών ασταθειών και τις τράπεζες να μην μπορούν να εξυπηρετήσουν εξαγωγικές δραστηριότητες των πελατών τους.

Η πρώτη του δυναμική και ουσιαστική εμφάνιση του, ως τραπεζικό προϊόν, πραγματοποιήθηκε από την τότε πολύ ισχυρή Ένωση Τραπεζών της Ζυρίχης, με σκοπό την διευκόλυνση της πώλησης σιταριού από τις Η.Π.Α στις ανατολικές χώρες. Η ουσιώδης ανάπτυξη και αναγνώριση του θεσμού όμως έγινε στη δεκαετία του 1980, λόγω του ότι οι οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν διεθνώς είχαν δημιουργήσει έφορο έδαφος για την διεύρυνση του θεσμού. Συγκεκριμένα εκείνη την περίοδο επικρατούσε μεγάλος οικονομικός ανταγωνισμός μεταξύ των ανεπτυγμένων βιομηχανικά χωρών αφού προσπαθούσαν να κυριαρχήσουν στον τομέα του εξαγωγικού εμπορίου με τις χώρες του τρίτου κόσμου. Η Ζυρίχη ήταν το πρώτο και για αρκετά χρόνια το μεγαλύτερο κέντρο forfaiting, ενώ και σήμερα είναι ιδιαίτερα σημαντικό με την Γερμανία και την Αγγλία να έχουν αναπτύξει το θεσμό και να αποτελούν πλέον τα μεγαλύτερα κέντρα forfaiting στον κόσμο.

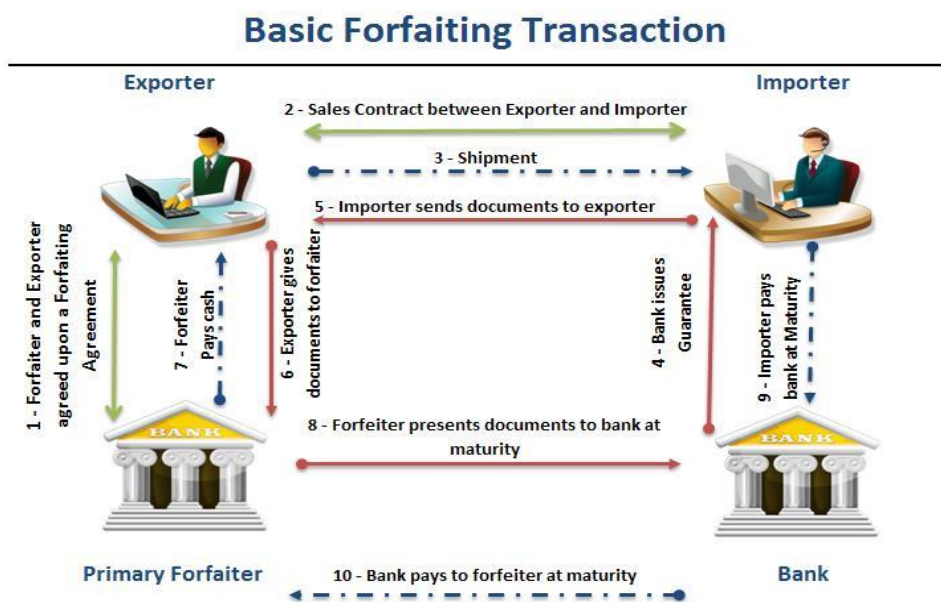
Αξίζει να αναφερθεί ότι ο θεσμός του forfaiting και του factoring συγχέονται αναμεταξύ τους, αφού το forfaiting, λανθασμένα, μπορεί να θεωρηθεί μια υποκατηγορία του factoring αφού υπάρχουν πολλές αναμεταξύ τους ομοιότητες, όπως θα δούμε παρακάτω. Ενδιαφέρον σε αυτό το ζήτημα είναι ότι οι εταιρίες factoring είναι αυτές που συνήθως παρέχουν τις υπηρεσίες του forfaiting. Τέλος το forfaiting ως ένα μέσο χρηματοδότησης των Ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθιερώθηκε στην χώρα μας με το νόμο 1905/1990, ο οποίος

καθιέρωσε και το factoring και έκτοτε έχει βρει ευρεία αποδοχή αλλά ως ανεξάρτητο εργαλείο χρηματοδότησης από αυτό του factoring. Στην ουσία όπως αναφέρει η Παπαδοπούλου Ε. (2007) «ο ως άνω ανωτέρω νόμος αποδίδει τον όρο “Πρακτορεία Επιχειρηματιών Απαιτήσεων” σε δυο παρεμφερείς οικονομικούς θεσμούς, το Factoring και το forfaiting».

5.2 Λειτουργική δομή

Στη διαδικασία του forfaiting, εμπλέκονται τρεις ή τέσσερις άμεσα συμβαλλόμενοι όπως απεικονίζεται στο παρακάτω σχεδιάγραμμα με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία του. Συγκεκριμένα τα συμβαλλόμενα μέρη είναι:

- ✓ Ο εξαγωγέας (exporter) ή προμηθευτής ή εκχωρητής ο οποίος πουλάει αγαθά ή υπηρεσίες στον εισαγωγέα.
- ✓ Ο εισαγωγέας (importer) ή πελάτης του προμηθευτή.
- ✓ Ο forfaiter ο οποίος ενδεχομένως να είναι και θυγατρική τράπεζας που παρέχει και υπηρεσίες factoring.
- ✓ Η τράπεζα (Bank) του εισαγωγέα/ πελάτη.

Πηγή: <http://www.letterofcredit.biz/How-Forfaiting-Works.html>

Διάγραμμα 5.1
Διαγραμματική απεικόνιση forfaiting

Η διαδικασία του *forfaiting* ξεκινά ουσιαστικά πριν την πώληση προϊόντων ή υπηρεσιών σε μια εισαγωγική επιχείρηση, αφού η εξαγωγική επιχείρηση ή προμηθευτής απευθύνεται πρώτα σε μια τράπεζα η οποία παρέχει υπηρεσίες και καλύψεις κινδύνων, όπως:

- χρηματοδότηση με την μορφή προεξόφλησης των απαιτήσεων,
- κάλυψη από τους κινδύνους που απορρέουν από την εμπορική συναλλαγή,
- κάλυψη από τον κίνδυνο της διακύμανσης επιτοκίου
- κάλυψη από τον πολιτικό κίνδυνο που είναι πιθανόν να εμφανιστεί στην χώρα εισαγωγής
- κάλυψη συναλλαγματικών κινδύνων.

Έτσι λοιπόν η εξαγωγική επιχείρηση, προκειμένου να διασφαλιστεί έναντι των προαναφερόμενων κινδύνων, ξεκινάει τις διαδικασίες έγκρισης από τον *forfaiteur*. Βέβαια και ο *forfaiteur* για να μην μείνει ακάλυπτος από αυτούς τους κινδύνους βεβαιώνεται ότι η εκχωρημένη απαίτηση συνοδεύεται από μια αμετάκλητη εγγύηση μια φερέγγυας τράπεζας. Παράλληλα ο *forfaiteur* εξετάζει το αίτημα του εξαγωγέα ώστε να δει αν πληρούνται οι προϋποθέσεις⁴⁶ εφαρμογής του *forfaiting* και αφού το αίτημα εγκριθεί, όπως αναφέρουν οι Δέδε Χ. και Καρυγιάννη Κ. (2011) «αποστέλλεται στην εξαγωγική επιχείρηση επίσημο έγγραφο, στο οποίο ανακοινώνεται η δέσμευση της τράπεζας να προεξοφλήσει τις απαιτήσεις της, με την προϋπόθεση ότι τα αξιόγραφα που εκφράζουν απαίτηση του εξαγωγέα προς τον πελάτη του (συναλλαγματικές, γραμμάτια), καθώς και τα διάφορα συνοδευτικά έγγραφα (αντίγραφο σύμβασης πώλησης, φορτωτικά έγγραφα) θα προσκομιστούν στην τράπεζα του εξαγωγέα σε χρονικό διάστημα, το οποίο συνήθως δεν είναι μεγαλύτερο του ενός έτους». Στο εν λόγω έγγραφο καθορίζονται επίσης οι όροι της χρηματοδότησης με σύναψη της σύμβασης *forfaiting*, οι οποίοι σε γενικές γραμμές αφορούν το προεξοφλητικό επιτόκιο, καθώς και την λεγόμενη προμήθεια «αδράνειας»⁴⁷.

Αφού γίνουν δεκτοί οι όροι από τον εξαγωγέα υπογράφεται η σύμβαση και ακολούθως η υπογραφή της σύμβασης πώλησης μεταξύ εξαγωγέα- εισαγωγέα ενώ παράλληλα αποστέλλονται όλα τα χρεωστικά έγγραφα (μέσω της τράπεζας του αγοραστή) στην τράπεζα του πωλητή. Αφού ολοκληρωθεί η σύμβαση πώλησης, εκχωρούνται από τον εξαγωγέα όλα τα

⁴⁶ Οι προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται είναι:

- Η χώρα εισαγωγής να είναι αποδεκτού κινδύνου (οικονομικού -πολιτικού)
- Η φερεγγυότητα του αγοραστή (εισαγωγέα)

⁴⁷ Με τον όρο προμήθεια ‘αδράνειας’ εννοούμε την αμοιβή του *forfaiteur* για την δέσμευση των κεφαλαίων του, τα οποία θα διαθέσει στον εξαγωγέα για την προεξόφληση των απαιτήσεων του.

δικαιώματα που απορρέουν από την εν λόγω σύμβαση στην τράπεζα τού (forfaiter) και ενημερώνεται ο αγοραστής

Αξίζει να σημειωθεί ότι όπως αναφέρουν οι Χριστόπουλος Α., Ντόκας Ι. (2012), υπάρχουν δύο διαφορετικές μέθοδοι προεξόφλησης των απαιτήσεων με ένα σταθερό επιτόκιο, που έχει ως βάση το διατραπεζικό επιτόκιο του Λονδίνου (LIBOR) και συγκεκριμένα είναι:

- ✓ Η μέθοδος προεξόφλησης κατά την απόδοση (Discount to Yield). Η οποία χρησιμοποιείται για αρκετά μεγάλες περιόδους πίστωσης.
- ✓ Η μέθοδος της ομαλής προεξόφλησης (Straight Discount). Η οποία χρησιμοποιείται όταν το επιτόκιο είναι γνωστό κατά τη χρονική στιγμή της εμπορικής συμφωνίας.

Το forfaiting τέλος, μπορεί να αντικαταστήσει άλλους οργανισμούς χρηματοδότησης εξαγωγών, όπως είναι ο Ελληνικός Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (Ο.Α.Ε.Π.). αφού σε σχέση με τους οργανισμούς αυτούς υπάρχουν ελάχιστες γραφειοκρατικές διαδικασίες, καλύπτουν την εξαγωγή μεταχειρισμένων κεφαλαιουχικών αγαθών, θέτει ελάχιστους περιορισμούς ως προς την περίοδο και τη μορφή παροχής πίστωσης και αναλαμβάνει πλήρως όλο το ρίσκο του πιστωτικού κινδύνου.

5.3 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Forfaiting

Όπως κάθε θεσμός χρηματοδότησης έτσι και το forfaiting προσφέρει κάποια πλεονεκτήματα στους επιχειρηματίες που αποφασίζουν να κάνουν χρήση του. Τα πλεονεκτήματα λοιπόν που προσφέρει είναι

- ✓ Η εφαρμογή του forfaiting γίνεται χωρίς δικαίωμα αναγωγής από τον forfaiter προς τον εξαγωγέα προσφέροντας παράλληλα ένα ακόμα θετικό αφού τον οικονομικό, τον πολιτικό και τον εμπορικό κίνδυνο τους προσκομίζεται ο forfaiter γεγονός που παρέχει την δυνατότητα στον εξαγωγέα να επεκτείνει τον κύκλο εργασιών του και σε χώρες οι οποίες παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά των εν λόγω κινδύνων.
- ✓ Ο forfaiter και όχι ο εξαγωγέας επωμίζεται τον κίνδυνο από την διακύμανση του επιτοκίου, τον συναλλαγματικών κίνδυνο, καθώς και την μετατροπή του ξένου συναλλάγματος στο δικό του νόμισμα.
- ✓ Ο εξαγωγέας εισπράττει μετρητά αμέσως μόλις παραδώσει τα προϊόντα του ή παράσχει τις υπηρεσίες του. Έτσι βελτιώνεται η ρευστότητα της επιχείρησης, μειώνεται ο τραπεζικός δανεισμός και απελευθερώνονται τα ίδια κεφάλαια που μπορεί να χρησιμοποιηθούν για άλλες δραστηριότητες (Θάνος et. al., 2002).

- ✓ Η εκχώρηση της οφειλής γίνεται έναντι ειλικρινών εγγραφών (συναλλαγματικές κ.α.).
- ✓ Είναι γρήγορη χρηματοδότηση χωρίς ιδιαίτερες γραφειοκρατικές διαδικασίες και χωρίς περιορισμούς (Παπαϊωάννου Π., 2015).
- ✓ Ο εξαγωγέας έχει το δικαίωμα να αιτηθεί πλήρη μυστικότητα όσον αφορά την χρηματοδότηση.
- ✓ Ο εξαγωγέας δεν αφιερώνει χρόνο ή χρήμα για την είσπραξη των απαιτήσεων μετά την εκχώρηση του στον forfaiter (Δέδε Χ. και Καρυγιάννη Κ., 2011).
- ✓ Ο εξαγωγέας (όταν διαπραγματεύεται την χρηματοδότηση του μέσω forfaiting) δεν υποχρεούται να εκχωρήσει όλες τις απαιτήσεις του, αλλά την κάθε μια ξεχωριστά.
- ✓ Απόκτηση πείρας και τεχνογνωσίας αφού οι forfeiters έχουν παρουσία σε διάφορα διεθνή κέντρα, συμμετέχουν σε συνέδρια και έρχονται σε επαφή με άλλους forfaiter με αποτελέσματα όλα αυτά να προσφέρουν καλύτερες υπηρεσίες στον εξαγωγέα⁴⁸.

Αντίστοιχα υπάρχουν και κάποια μειονεκτήματα όπως:

- ✓ Είναι εξειδικευμένη μορφή χρηματοδότησης αφού προς το παρόν ενδείκνυται για εξαγωγικές επιχειρήσεις.
- ✓ Δυσδιάκριση μεταξύ forfaiting και factoring.
- ✓ Ο εγγυητής που θα διαλέξει ο εξαγωγέας πρέπει να γίνει αποδεκτός από τον Forfaiter (Δέδε Χ. και Καρυγιάννη Κ., 2011).
- ✓ Το κόστος χρηματοδότησης σε μια σύμβαση forfaiting πιθανόν να είναι μεγαλύτερο του αντίστοιχου κόστους της τραπεζικής χρηματοδότησης.
- ✓ Δεν υπάρχει στενά καθορισμένο νομικό πλαίσιο για την προστασία της τράπεζας, επομένως υπάρχει ο κίνδυνος αθέτησης των υποχρεώσεων (Παπαϊωάννου Π., 2015).

5.4 Σύγκριση factoring-forfaiting

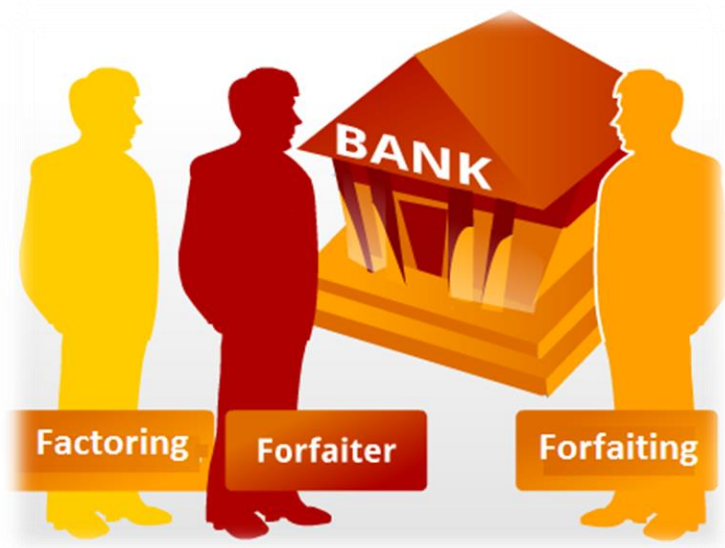
Το forfaiting ως θεσμός αλλά και ως τεχνική χρηματοδότησης παρουσιάζει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με το factoring, και ιδιαίτερα με το εξαγωγικό factoring ώστε συχνά οι δύο αυτές έννοιες να συγχέονται. Συγκεκριμένα προσφέρουν προεξοφλητική χρηματοδότηση εξαγωγικών απαιτήσεων, είναι χρηματοδοτικά εργαλεία διεθνούς εμπορίου και ασφαλίζουν τον πιστωτικό κίνδυνο. Ωστόσο, με την σύγκριση τους διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν οι εξής διαφοροποιήσεις:

⁴⁸ Χριστόπουλος Α., Ντόκας Ι. (2012). *Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

- ✓ Το forfaiting αποτελεί μέσο χρηματοδότησης του εξωτερικού εμπορίου και προς το παρόν δεν χρησιμοποιείται στο εσωτερικό εμπόριο σε αντίθεση με το factoring που χρησιμοποιείται και στο εξωτερικό και εσωτερικό εμπόριο.
- ✓ Το forfaiting γίνεται πάντοτε χωρίς δικαίωμα αναγωγής κατά του εξαγωγέα. Αντίθετα το factoring δύναται να πραγματοποιείται με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής (Δέδε Χ. και Καρυγιάννη Κ., 2011).
- ✓ Με το forfaiting χρηματοδοτούνται μέσο-μακροπρόθεσμες απαιτήσεις και προεξοφλήσεις αξιόγραφων ενώ με το factoring χρηματοδοτούνται συνήθως βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις που αφορούν αποκλειστικά τιμολόγια.
- ✓ Το forfaiting χρηματοδοτεί κατά το 100% τον εξαγωγέα ενώ του factoring φτάνει το 80%-85%
- ✓ Το forfaiting καλύπτει του επιχειρηματικούς, πολιτικούς και πιστωτικούς κινδύνους ως απαραίτητη προϋπόθεση, ενώ το factoring καλύπτει μόνο του επιχειρηματικούς και τους πιστωτικούς κινδύνους ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν.
- ✓ Το forfaiting είναι μια εφ'άπαξ χρηματοδότηση, ενώ το factoring αποτελεί μια συνεχώς επαναλαμβανόμενη διαδικασία, που προϋποθέτει μια μόνιμη συνεργασία μεταξύ factor και εκχωρητή- προμηθευτή (Θάνος et. al., 2002).
- ✓ Στο forfaiting χρησιμοποιούνται ορισμένα νομίσματα (συνήθως δολάρια ΗΠΑ, ευρώ, φράγκα Ελβετίας, γεν Ιαπωνίας), ενώ στο εξαγωγικό factoring χρησιμοποιείται το εγχώριο νόμισμα της χώρας του εξαγωγέα το οποίο καταχωρίζεται και στο τιμολόγιο προς προεξόφληση (Χριστόπουλος Α., Ντόκας Ι., 2012).
- ✓ Στο factoring υπάρχει προκαθορισμένη προμήθεια ενώ αντίστοιχα στο forfaiting, δεν υπάρχει και διαπραγματεύεται με τον εκχωρητή ένα ποσό εκτός του επιτοκίου (Παπαδόπουλος Κ., 2012)

Ενόψει των παραπάνω διαφορών γίνεται φανερό ότι το forfaiting δεν αποτελεί εναλλακτική λύση έναντι του factoring ούτε ανταγωνιστικός θεσμός, αλλά αναπτύσσεται σε τομείς και θέματα που το factoring δεν μπορεί να αναπτυχθεί.

Πλέον το forfaiting αποκτά μεγάλη σημασία, ειδικά σε περιόδους κρίσεων όπως αυτή που διανύουμε αφού ο πιστωτικός κίνδυνος αυξάνεται μαζί με τον κρατικό, όπως και η ανάγκη να αυξηθούν οι πωλήσεις στο εξωτερικό ενώ και οι τράπεζες δεν χρηματοδοτούν εύκολα με αποτέλεσμα να εμφανίζονται αυξημένοι κίνδυνοι στην εξόφληση των απαιτήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΈΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΕΣ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ (Leasing, factoring, forfaiting)

6.1 Στόχος, Σχεδιασμός και μεθοδολογία της έρευνας

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η προσπάθεια άντλησης πληροφοριών σχετικά με την χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, τον παραδοσιακό τραπεζικό δανεισμό και τα εναλλακτικά μέσα χρηματοδότησης (leasing, factoring, forfaiting) εν μέσω της οικονομικής κρίσης καθώς και αν τα εναλλακτικά μέσα χρηματοδότησης είναι συμπληρωματικά ή υποκατάστατα του παραδοσιακού τραπεζικού δανεισμού.

Για την υλοποίηση της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος και ανάλυση ποιοτικών δεδομένων, μέσω της συμπλήρωσης ερωτηματολογίου αφού προτιμήθηκε λόγω των βασικών πλεονεκτημάτων ως προς την συλλογή των δεδομένων.

Η διάθεση και η δημιουργία του ερωτηματολογίου έγινε μέσω της διαδικτυακής εφαρμογής των φορμών ερωτηματολογίου της Google μέσω του Google drive, με σκοπό το ερωτηματολόγιο να μπορεί να διατεθεί άμεσα (λόγω της ηλεκτρονικής του μορφής) και εξίσου άμεσα να συλλεχθούν, να αναλυθούν και να επεξεργαστούν τα δεδομένα προκείμενου να προκύψουν τα αποτελέσματα. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή δεδομένων ήταν η δειγματοληψία σκοπιμότητας με την τεχνική του ειδήμονα ή της ομοιογένειας αφού το ερωτηματολόγιο αφορούσε αποκλειστικά Τραπεζικούς υπαλλήλους σε όλη την Ελληνική Επικράτεια.

6.2 Ερωτηματολόγιο Έρευνας

Το ερωτηματολόγιο που κατασκευάστηκε θεωρείται ως άμεσο και δομημένο με ερωτήματα κλειστού τύπου⁴⁹. Διακρίνεται γιατί προσφέρει εύκολη και γρήγορη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και αντικειμενική ανάλυση των απαντήσεων, ενώ ως αδυναμία του θεωρείτε το γεγονός ότι οι ερωτώμενοι είναι υποχρεωμένοι να χρησιμοποιούν αποκλειστικά τις απαντήσεις που εμφανίζονται στις ερωτήσεις. Στις περιπτώσεις δυνητικών απαντήσεων οι ερωτηθέντες μπορούσαν να απαντήσουν με την επιλογή «δεν γνωρίζω». Το ερωτηματολόγιο χωρίζεται σε 9 ενότητες, 7 εκ των οποίων αποτελούν το κύριο μέρος του ερωτηματολογίου και αφορούν ένα ξεχωριστό θέμα.

- Η α' ενότητα αφορά τη συλλογή δημογραφικών και προσωπικών στοιχείων των ερωτηθέντων και συγκεντρώνονται στοιχεία σχετικά με :
 1. Το φύλο του ερωτηθέντα.
 2. Την ηλικία.
 3. Την τράπεζα εργασίας.
 4. Την θέση εργασίας που κατέχει .
 5. Το επίπεδο εκπαίδευσης του.
 6. Τα χρόνια που δραστηριοποιείται στον τραπεζικό τομέα.
- Η β' ενότητα αποτελείται από ερωτήσεις κλίμακας και συγκεντρώνει πληροφορίες σχετικά με την οικονομική κρίση. Συγκεκριμένα:
 1. Αν η υπερκατανάλωση δανείων και άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων επηρέασε την οικονομική κρίση στην χώρα μας.
 2. Αν η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τον δανεισμό των επιχειρήσεων.
 3. Αν εν μέσω της οικονομική κρίσης η ζήτηση για δανεισμό από τις επιχειρήσεις έχει αυξηθεί.
 4. Αν εν μέσω της οικονομικής/τραπεζικής/χρηματοοικονομικής κρίσης τα μη εξυπηρετούμενα επιχειρηματικά (κόκκινα) δάνεια έχουν αυξηθεί στην τράπεζα στην που εργάζεται.
 5. Αν έχουν γίνει πιο αυστηρά τα κριτήρια για να δανείζουν/χρηματοδοτούν οι τράπεζες.

⁴⁹ Διάλεξη 6, Μετρήσει-ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις. Μεθοδολογία της έρευνας, ΕΠΕΑΕΚ: Διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών του ΤΕΕΦΑ ΠΘ-ΑΥΤΕΠΙΣΤΑΣΙΑ, Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης (ανακτήθηκε από: http://www.pe.uth.gr/cms/phocadownload/epeaek/methodologia_ereunas/dialekseis/7.pdf)

- Η γ' ενότητα αποτελείται από ερωτήσεις που σχετίζονται με τον τραπεζικό δανεισμό και συγκεκριμένα:
 1. Τα ποσοστά που εξυπηρετούνται τα επιχειρηματικά Δάνεια.
 2. Αν εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση τραπεζικών δανείων από την πλευρά των επιχειρήσεων.
 3. Αν οι επιχειρήσεις στρέφονται σε άλλες πηγές χρηματοδότησης.
- Η δ' ενότητα αφορά το leasing και συγκεκριμένα:
 1. Τι πάγια αφορούν οι μισθώσεις του leasing στην τράπεζα που εργάζεται ο ερωτώμενος.
 2. Ποια είναι πιο ριψοκίνδυνη χρηματοδότηση για την τράπεζα (μεταξύ leasing και Τραπεζικού Δανεισμού).
 3. Σε τι ποσοστό εξυπηρετούνται τα δάνεια leasing στην τράπεζα την οποία εργάζεται.
 4. Αν εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση χρηματοδότησης leasing για επιχειρήσεις.
- Η ε' ενότητα αφορά αποκλειστικά το factoring και οι ερωτήσεις αναφέρονται στο:
 1. αν η τράπεζας στην οποία εργάζονται οι ερωτώμενοι αναλαμβάνει να χρηματοδοτήσει επιχειρήσεις με κάλυψη πιστωτικού κινδύνου (χωρίς αναγωγή).
 2. Αν θεωρούν πιο εύκολο για μια τράπεζα (εταιρία Factoring) να εισπράξει τις απαιτήσεις μιας επιχείρησης σε σχέση με τον τραπεζικό δανεισμό.
 3. Αν εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση της χρηματοδότησης Factoring για επιχειρήσεις και για ποιο είδος Factoring.
- Η στ' ενότητα αναφέρεται στο forfaiting και στο αν:
 1. Πιστεύουν οι ερωτηθέντες ότι εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση της χρηματοδότησης forfaiting για επιχειρήσεις.
 2. Έχοντας ως δεδομένο την οικονομική κρίση και τη μειωμένη ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος, το forfaiting γίνεται πιο ελκυστικό σαν τρόπος εναλλακτικής χρηματοδότησης από την πλευρά των τραπεζών.
- Η ζ' και τελευταία ενότητα αποτελείται από ερωτήσεις που εκφράζουν την προσωπική άποψη του ερωτώμενου. Συγκεκριμένα:
 1. Αν πιστεύετε ότι η φήμη της τράπεζας επηρεάζει τον τρόπο χρηματοδότησης από αυτήν.

2. Ποια κατά την άποψη τους είναι η καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης για μια επιχείρηση.
3. Ποιος κατά την άποψη τους είναι ο προτιμότερος για την τράπεζα δανεισμός με σκοπό την αποπληρωμή του δανείου (σε σχέση με την πιθανότητα μη αθέτησης).
4. Αν τα εργαλεία χρηματοδότησης (leasing, factoring, forfaiting) θεωρούν ότι είναι συμπληρωματικά ή υποκατάστατα της Τραπεζικής Χρηματοδότησης;

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκε με τη χρήση μηνυμάτων ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (e-mail) μέσω των επιλογών αποστολής του Google docs, απευθείας σε ηλεκτρονικές διευθύνσεις τραπεζικών υπαλλήλων. Οι απαντήσεις συγκεντρώθηκαν χάρη στην αμέριστη και πολύτιμη βοήθεια συναδέλφων, συμφοιτητών και καθηγητών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ηλεκτρονική αποστολή ως μέθοδος αποστολής ερωτηματολογίου είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική καθώς παρέχει στον ερωτώμενο την δυνατότητα άμεσης απάντησης με την χρήση ενός φιλικού περιβάλλοντος και αυξάνει την πιθανότητα ανταπόκρισης. Επίσης παρέχεται η δυνατότητα διευκρινήσεων όπου χρειάζεται.

6.3 Πληθυσμός Έρευνας, Αρχικό & Τελικό δείγμα

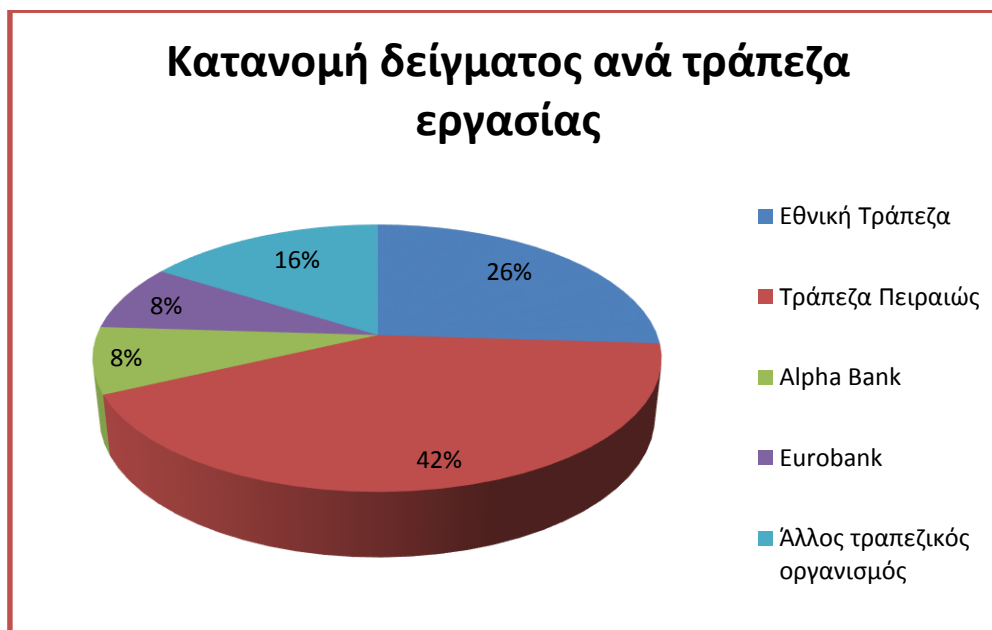
Ο επιθυμητός πληθυσμός της έρευνας αναφέρεται σε όλους τους τραπεζικούς υπαλλήλους σε όλη την ελληνική επικράτεια. Με βάση την κατεύθυνση αυτή ορίζεται ως πληθυσμός της έρευνας αποκλειστικά οι τραπεζικοί υπαλλήλοι που πληρούν σωρευτικά τα παρακάτω κριτήρια:

- ✓ Έχουν γνώση πάνω στο ζήτημα των μεθόδων χρηματοδότησης των επιχειρήσεων.
- ✓ Η τράπεζα που εργάζονται να δραστηριοποιείται στην ελληνική επικράτεια και ως μην έχει έδρα την Ελλάδα ή την E.E..

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας διατέθηκε την περίοδο μεταξύ των μηνών Ιανουάριου-Απριλίου 2017, με 100 mail, σε διάφορες τράπεζες σε όλη την Ελληνική επικράτεια και σε χωρίς να υπάρχει αντιστοιχία με τον αριθμό υπαλλήλων ανά τράπεζα για την αποφυγή στοχευμένων απαντήσεων που πιθανόν θα αλλοίωναν το αποτέλεσμα. Από το σύνολο των 100 mail ανταποκρίθηκαν 55 τραπεζικοί υπάλληλοι ενώ εξαιρέθηκαν 5 απαντημένα ερωτηματολόγια αφού δεν πληρούσαν κάποιους όρους του ερωτηματολογίου.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω το τελικό δείγμα της έρευνας και βάση του οποίου θα γίνει η ανάλυση, ανέρχεται σε 50 απαντήσεις εκ των οποίων το 42% προέρχονται από την Τράπεζα Πειραιώς, 26% από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 8% από την Alpha Bank και την

Eurobank αντίστοιχα, ενώ 16% από διάφορους άλλους τραπεζικούς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 6.1
Κατανομή δείγματος ανά τράπεζα εργασίας

6.4 Αντιπροσωπευτικότητα Τελικού Δείγματος

Τα συμπεράσματα που θα εξαχθούν από την ανάλυση του δείγματος αναφέρονται καθαρά στην άποψη των ερωτηθέντων βάση της εμπειρίας τους και της θέσης που κατέχουν. Προκειμένου τα συμπεράσματα να μπορούν να αναχθούν στον πληθυσμό των τραπεζικών υπαλλήλων απαιτείται ο έλεγχος αντιπροσωπευτικότητας του δείγματος ως προς τον πληθυσμό.

Για να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος χρειάζεται η επιλογή ενός κριτηρίου με βάση το οποίο θα κριθεί αν το δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό. Το κριτήριο που επιλέχθηκε είναι η Τράπεζα που εργάζονται οι ερωτηθέντες ως προς τον συνολικό πληθυσμό των τραπεζικών υπαλλήλων ανά τράπεζα. Τα στοιχεία για τον πληθυσμό των εργαζομένων ανά τράπεζα στη Ελληνική επικράτεια συλλέχθηκαν από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών⁵⁰ σε συνδυασμό με το άρθρο τους «Στοιχεία τεκμηρίωσης σχετικά με την λειτουργία του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος» και αφορούν στοιχεία του 2016. Συγκεκριμένα τα στοιχεία έχουν ως εξής:

⁵⁰ <http://www.hba.gr/4Statistika/UplPDFs/2017/2016-DiktioTrapezon.pdf>

Πίνακας 6.1
Κατανομή πληθυσμού ανά τράπεζα εργασίας

Τράπεζα	Αριθμός Εργαζομένων	Ποσοστό
Εθνική Τράπεζα	9935	21,31%
Τράπεζα Πειραιώς	13192	28,30%
Alpha bank	8543	18,33%
Eurobank	8153	17,49%
Άλλος Τραπ. Οργαν.	6792	14,57%
Σύνολο	46.615	100%

Διάγραμμα 6.2
Κατανομή πληθυσμού ανά τράπεζα εργασίας

Να διευκρινιστεί, ότι έχει γίνει η αντίστοιχη αναγωγή για τις αναμενόμενες σταθμισμένες συχνότητες βάση τον αριθμό των εργαζομένων ανά τράπεζα.

Για τον έλεγχο αντιπροσωπευτικότητας ο στατιστικός έλεγχος που επιλέχθηκε, αφού θεωρήθηκε ο καταλληλότερος, είναι το κριτήριο Pearson's χ^2 (γνωστό ως chi-square, goodness of fit). Ο εν λόγω στατιστικός έλεγχος απαιτεί την υπάρξει δυο υποθέσεων (H_0 & H_1) βάση των οποίων θα στηριχθεί ο έλεγχος. Άρα:

H_0 (μηδενική υπόθεση): Δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους εργαζόμενους ανά τράπεζα του δείγματος σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό εργαζομένων ανά τράπεζα.

H₁ (δευτερεύον υπόθεση): υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους εργαζόμενους ανά τράπεζα του δείγματος σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό εργαζομένων ανά τράπεζα.

Τα αποτελέσματα, όπως αναγράφονται στο Πίνακα 6.2, από την εφαρμογή του ελέγχου δείχνουν ότι δεν μπορεί να απορριφθεί η H₀, καθώς η πιθανότητα p-value (τιμή Asymp. Sig. του πίνακα Test Statistics) είναι μεγαλύτερη από 0.05 και συγκεκριμένα 0.052, για διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Συνεπώς ο αριθμός των εργαζομένων του δείγματος ανά τράπεζα είναι στατιστικά μη διαφορετικός από τον αντίστοιχο αριθμό εργαζομένων ανά τράπεζα του πληθυσμού. Επομένως μπορούμε να πούμε ότι το δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού με βάση το κριτήριο εργαζομένων ανά τράπεζα.

Πίνακας 6.2
Αποτελέσματα στατιστικού ελέγχου Chi-Square Test

Chi-Square Test			
Frequencies			
Τράπεζα Εργασίας			
	Observed N	Expected N	Residual
Εθνική Τράπεζα	13	10,7	2,3
Τράπεζα Πειραιώς	21	14,2	6,9
Alpha Bank	4	9,2	-5,2
Eurobank	4	8,7	-4,7
Άλλος τραπεζικός οργανισμός	8	7,3	,7
Total	50		

Test Statistics	
	Τράπεζα Εργασίας
Chi-Square	9,388 ^a
df	4
Asymp. Sig.	,052

a. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 7,3.

6.5 Στατιστική ανάλυση αποτελεσμάτων έρευνας

Για την στατιστική ανάλυση του δείγματος και την σύγκριση μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε το Pearson's χ^2 test λόγω ότι το δείγμα αποτελείται από ποιοτικές ονομαστικές και

διατακτικές μεταβλητές. Συγκεκριμένα θα χρησιμοποιηθούν οι πίνακες crosstabs και ο στατιστικός έλεγχος chi-square. Τα επίπεδα σημαντικότητας είναι αμφίπλευρα και η στατιστική σημαντικότητα τέθηκε στο 0,05. Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε μέσω του στατιστικού προγράμματος SPSS Statistics 17.0. Οι έλεγχοι που χρησιμοποιήθηκαν ώστε να δούμε αν σχετίζονται οι μεταβλητές μεταξύ τους είναι⁵¹:

H₀: Οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

H₁: Οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες.

6.5.1 Δημογραφική Ανάλυση Στοιχείων Ερωτηθέντων

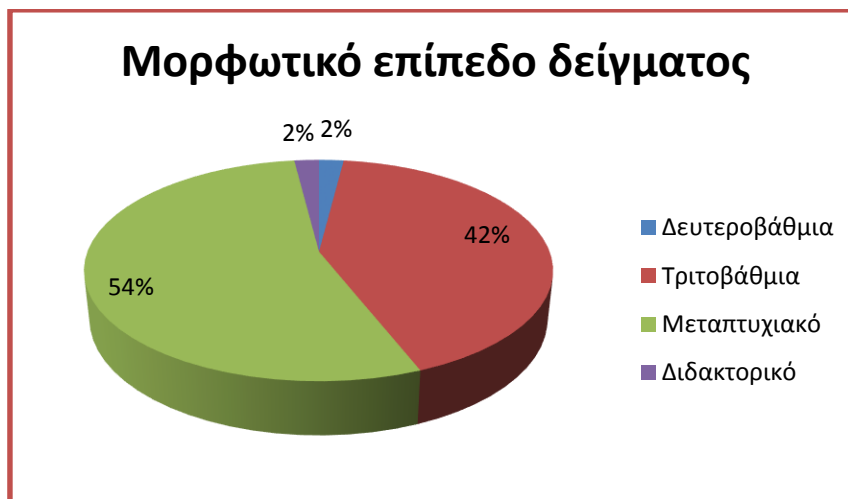
Ενδιαφέρον αποτελούν τα δημογραφικά στοιχεία που συλλέχτηκαν αφού μπορούμε να βγάλουμε κάποια πρώιμα συμπεράσματα για τις τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Αρχίζοντας από το ηλικιακό εύρος παρατηρούμε ότι μόλις το 4% του δείγματος είναι έως 25 ετών, το 50% είναι μεταξύ 26-36 ετών, από 37-47 το 36%, από 47-57 το 10% ενώ κανένας δεν ήταν μεταξύ 57-67 ετών.

Διάγραμμα 6.3
Ηλικιακό εύρος δείγματος

Το εκπαιδευτικό υπόβαθρο που είχαν είναι ιδιαίτερα υψηλό αφού το 54% του δείγματος έχει κάνει μεταπτυχιακό, το 42% προέρχεται από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, διδακτορικό κατέχει μόλις το 2%, ενώ στο 2% κινούνται και οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

⁵¹ αν $p > 0,05$ δεν μπορούμε να απορρίψουμε την H_0
αν $p < 0,05$ απορρίπτουμε την H_0 και δεχόμαστε την H_1

Διάγραμμα 6.4
Μορφωτικό επίπεδο δείγματος

Ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο το οποίο συλλέξαμε και το οποίο θα βοηθήσει αρκετά στην ανάλυση μας είναι τα χρόνια εργασία του δείγματος, αποκλειστικά στον τραπεζικό τομέα, καθώς θα μπορέσουμε να βγάλουμε συμπεράσματα σχετικά με την εμπειρία των ερωτηθέντων. Το 38% , λοιπόν, του δείγματος εργάζεται στον τραπεζικό τομέα μεταξύ 10-15 έτη, το 20% από 5-10 έτη, το 18% από 15-20 έτη και 12% από 0-5 έτη και 20+ έτη αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.5
Έτη εργασίας δείγματος στον τραπεζικό τομέα

Λόγω του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η συγκεκριμένη περίπτωση την συσχετίσαμε με τα δεδομένα που αφορούν την τράπεζα εργασίας του δείγματος (Διάγραμμα 6.1). Τα αποτελέσματα που πήραμε από το SPSS παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 6.3
Διάρκεια τραπεζικής εργασίας ανά τράπεζα εργασίας

Διάρκεια τραπεζικής εργασίας	Τράπεζα εργασίας											Pearson's χ^2
	Εθνική Τράπεζα		Τράπεζα Πειραιώς		Alpha Bank		Eurobank		Άλλος τραπεζικός όμιλος			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
0-5 έτη	5	83,3	0	0	0	0	0	0	0	1	16,7	Value=31,442 df ⁵² =16
5-10 έτη	2	20	3	30	2	20	0	0	3	30		
10-15 έτη	5	26,3	6	31,6	1	5,3	4	21,1	3	15,8	0.012	
15-20 έτη	0	0	8	88,9	1	11,1	0	0	0	0		
20+ έτη	1	16,7	4	66,7	0	0	0	0	1	16,7		

Αναλύοντας λοιπόν την τράπεζα εργασία τους δείγματος με τα χρόνια που εργάζονται στον τραπεζικό τομέα, βρέθηκε να σχετίζονται ($P_Value=0.012$). Από την εν λόγω ανάλυση φαίνεται ότι η τράπεζα Πειραιώς έχει τα πιο έμπειρα στελέχη με 8 τραπεζικούς υπαλλήλους μεταξύ 15-20 έτη και 4 τραπεζικούς υπαλλήλους με εμπειρία άνω των είκοσι ετών, ενώ δεν έχει κανέναν υπάλληλο από 0-5 χρόνια εμπειρίας στον τραπεζικό τομέα.

Τέλος θα δούμε την θέση εργασία που κατέχει το δείγμα. Παρατηρούμε λοιπόν ότι 42% του δείγματος είναι account officers, το 24% είναι στην διοίκηση, το 10% στην διεύθυνση, μόλις το 2% είναι ταμίες ενώ το 22% απασχολούνται σε άλλες θέσεις.

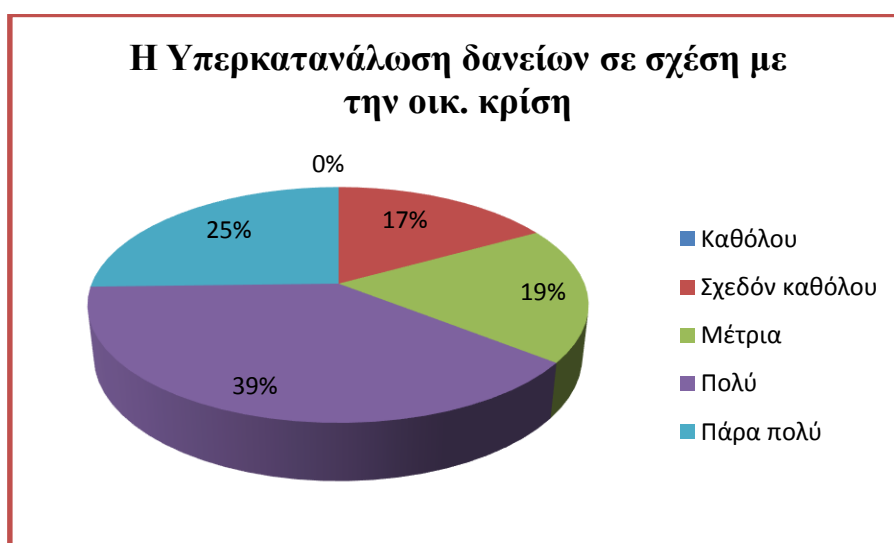

Διάγραμμα 6.6
Θέσεις εργασίας δείγματος

⁵² df: βαθμοί ελευθερίας

6.5.2 Συσχετίσεις Έρευνας

Τα πρώτα συμπεράσματα που θα προσπαθήσουμε να εξάγουμε αφορούν την οικονομική κρίση και τις επιρροές της στο σύνολο του τραπεζικού τομέα. Αρχικά θα εξετάσουμε αν το δείγμα θεωρεί ότι η υπερκατανάλωση δανείων και άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων επηρέασε την οικονομική κρίση στην χώρα μας. Παρατηρούμε ότι το 46 % του δείγματος θεωρούν ότι η υπερκατανάλωση δανείων επηρέασε πολύ την οικονομική κρίση στην χώρα, το 30% πάρα πολύ, το 22% μέτρια, το 2% σχεδόν καθόλου ενώ κανείς δεν πιστεύει ότι η υπερκατανάλωση δανείων δεν επηρέασε την οικονομική κρίση στην χώρα μας.

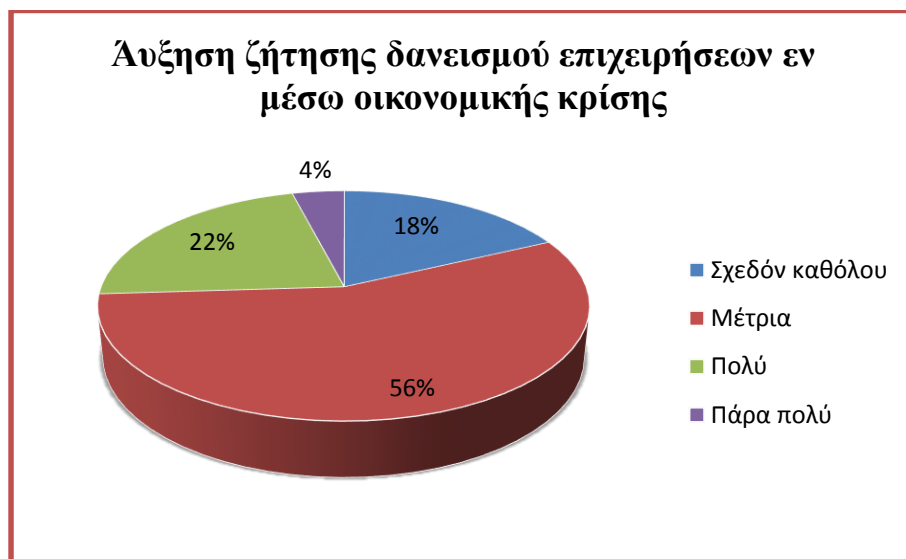
Διάγραμμα 6.7
Υπερκατανάλωση δανείων σε σχέση με την οικ. Κρίση

Πίνακας 6.4
Διάρκεια τραπεζικής εργασίας ανά υπερκατανάλωση δανείων
Θεωρείτε ότι η υπερκατανάλωση δανείων και άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων επηρέασε την οικονομική κρίση στην χώρα μας;

Διάρκεια τραπεζικής εργασίας	Θεωρείτε ότι η υπερκατανάλωση δανείων και άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων επηρέασε την οικονομική κρίση στην χώρα μας;											Pearson's χ^2
	Καθόλου		Σχεδόν Καθόλου		Μέτρια		Πολύ		Πάρα πολύ		Value=25,708	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
0-5 έτη	0	0	0	0	0	0	3	50	3	50	df=12 0,012	
5-10 έτη	0	0	0	0	1	10	2	20	7	70		
10-15 έτη	0	0	0	0	4	21,1	11	57,9	4	21,1		
15-20 έτη	0	0	1	11,1	2	22,2	6	66,7	0	0		
20+ έτη	0	0	0	0	4	66,7	1	16,7	1	16,7		

Από την ανάλυση συσχέτισης της ερώτησης 6 και 9, παρατηρούμε ότι η διάρκεια εργασίας στον τραπεζικό τομέα σχετίζεται με το πόσο επηρέασε η υπερκατανάλωση δανείων την οικονομική κρίση στην χώρα μας ($P_value=0,012$). Παράλληλα μπορούμε να διακρίνουμε ότι οι πιο έμπειροι υπάλληλοι (20+ έτη) με ποσοστό 66,7% θεωρούν ότι η υπερκατανάλωση δανείων επηρέασε μέτρια την οικονομική κρίση γεγονός που ίσως να δείχνει ότι υπάρχουν πολλοί ακόμα παράγοντες προς εξέταση. Επίσης μπορούμε να διακρίνουμε ότι όσοι έχουν μια μέση εμπειρία στον τραπεζικό τομέα και ιδιαίτερα την δεκαετία που προέκυψε η κρίση θεωρούν ότι η υπερκατανάλωση επηρέασε πολύ την οικονομική κρίση στην Ελλάδα.

Μια ενδιαφέρων ερώτηση που σχετίζεται με την οικονομική κρίση είναι το εάν εν μέσω οικονομική κρίσης ο δανεισμός για τις επιχειρήσεις έχει αυξηθεί. Βάση της εμπειρίας του το δείγμα θεώρησε κατά 56% ότι η ζήτηση για δανεισμό έχει αυξηθεί μέτρια, το 22% ότι η ζήτηση έχει αυξηθεί πολύ ενώ μόλις το 4% πιστεύει ότι η ζήτηση για δανεισμό έχει αυξηθεί πάρα πολύ. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις γνωρίζοντας τις δυσκολίες τραπεζικού δανεισμού έχουν στραφεί σε εξωτραπεζικό δανεισμό ή εσωτερικό δανεισμό.

Διάγραμμα 6.8
Αύξηση ζήτησης δανεισμού εν μέσω οικον. Κρίσης

Στην ερώτηση αν εν μέσω της οικονομικής/τραπεζικής/χρηματοοικονομικής κρίσης τα μη εξυπηρετούμενα επιχειρηματικά (κόκκινα) δάνεια έχουν αυξηθεί στην τράπεζα στην οποία εργάζεστε, το 50% απάντησε ότι έχουν αυξηθεί πολύ, ενώ το 46% πάρα πολύ, γεγονός που αντιστοιχεί και στηρίζει τα στοιχεία που παρατέθηκαν στο δεύτερο κεφάλαιο.

Διάγραμμα 6.9
Αύξηση κόκκινων δανείων

Πίνακας 6.5
Διάρκεια τραπεζικής εργασίας ανά ζήτηση για δανεισμό και αύξηση κόκκινων δανείων

Βάση της εμπειρίας σας, εν μέσω της οικονομικής κρίσης η ζήτηση για δανεισμό από τις επιχειρήσεις έχει αυξηθεί;	Διάρκεια τραπεζικής εργασίας											Pearson's χ^2
	0-5 έτη		5-10 έτη		10-15 έτη		15-20 έτη		20+ έτη		Value= 7,380	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		df=12
Καθόλου	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,832
Σχεδόν Καθόλου	1	11,1	1	11,1	4	44,4	2	22,2	1	11,1		
Μέτρια	3	10,7	6	21,4	10	35,7	4	14,3	5	17,9		
Πολύ	1	9,1	3	27,3	4	36,4	3	27,3	0	0		
Πάρα Πολύ	1	50,0	0	0	1	50,0	0	0	0	0		

Εν μέσω της οικονομικής/ κρίσης τα μη εξυπηρετ. Επιχειρ. (κόκκινα) δάνεια έχουν αυξηθεί	Καθόλου	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Value= 3,220
	Σχεδόν Καθόλου	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	df=8
	Μέτρια	0	0	0	0	1	50,0	1	50,0	0	0	0,920
	Πολύ	3	12,0	4	16,0	10	40,0	5	20,0	3	12,0	
	Πάρα Πολύ	3	13,0	6	26,1	8	34,8	3	13,0	3	13,0	

Από την συσχέτιση των ερωτήσεων 9, 10 με την ερώτηση 6 προκύπτει ότι είναι αδιάφορες μεταξύ τους και δεν σχετίζονται. Παράλληλα παρατηρούμε ότι η άποψη για την αύξηση της ζήτησης δανείων διαφέρει ανάλογα με τα χρόνια εργασίας στον τραπεζικό τομέα ενώ για το πόσο έχουν αυξηθεί τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια εν μέσω της κρίσης, υπάρχει μια ομοιογένεια στις απαντήσεις του δείγματος αφού σχεδόν όλοι, ανεξάρτητα με τα χρόνια που εργάζονται στον τραπεζικό τομέα, θεωρούν ότι έχουν αυξηθεί από πολύ έως πάρα πολύ.

Το δείγμα επίσης ρωτήθηκε αν τα κριτήρια για τον δανεισμό των επιχειρήσεων έχουν γίνει πιο αυστηρά εν μέσω της οικονομική κρίσης με το 50% να θεωρεί ότι τα κριτήρια έχουν αλλάξει και έχουν γίνει πιο αυστηρά ενώ το 48 % ότι έχουν γίνει πολύ αυστηρά.

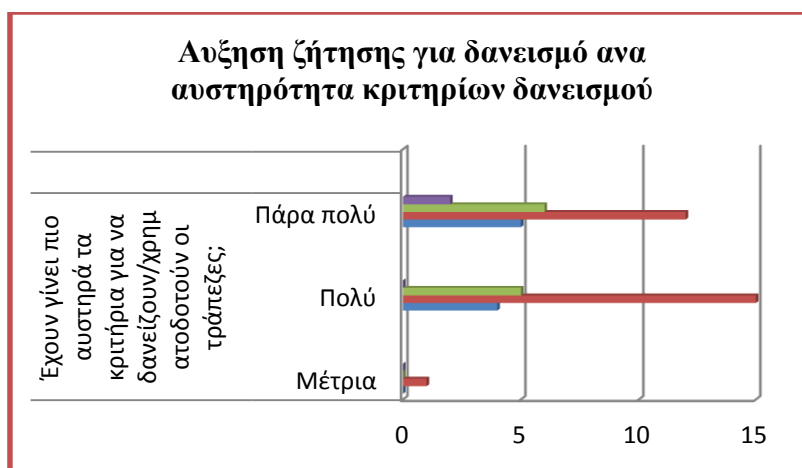

Διάγραμμα 6.10
Αυστηρότητα κριτηρίων δανεισμού

Πίνακας 6.6
Αύξηση ζήτησης για δανεισμό ανά αυστηρότητα κριτηρίων δανεισμού.

	Βάση της εμπειρίας σας, εν μέσω της οικονομική κρίσης η ζήτηση για δανεισμό από τις επιχειρήσεις έχει αυξηθεί;											Pearson's χ^2
	Καθόλου		Σχεδόν Καθόλου		Μέτρια		Πολύ		Πάρα πολύ		Value=3,352	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Έχουν γίνει πιο αυστηρά τα κριτήρια για να δανειζούν/χρηματοδοτούν οι τράπεζες;	Καθόλου	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	df=6
	Σχεδόν Καθόλου	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Μέτρια	0	0	0	0	1	100	0	0	0	0	0,764
	Πολύ	0	0	4	16,7	15	62,5	5	20,8	0	0	
	Πάρα πολύ	0	0	5	50,0	12	48,0	6	24,0	2	8,0	

Συσχετίζοντας τις ερωτήσεις 9 και 11 βλέπουμε ότι αλλαγή των κριτηρίων δανεισμού με την ζήτηση δανεισμού εν μέσω οικονομική κρίσης δεν σχετίζονται. Παράλληλα διακρίνουμε μια ομοιογένεια στις απαντήσεις αφού η πλειοψηφία όσων θεωρούν ότι η ζήτηση για δανεισμό έχει αυξηθεί από μέτρια ως πάρα πολύ θεωρεί ότι και τα κριτήρια έχουν γίνει πιο αυστηρά από μέτρια έως πάρα πολύ.

Διάγραμμα 6.11
Αύξηση ζήτησης για δανεισμό ανά αυστηρότητα κριτηρίων δανεισμού.

Ξεκινώντας την διερεύνηση για τον τραπεζικό δανεισμό οι ερωτηθέντες έπρεπε να απαντήσουν αν εν μέσω οικονομική κρίσης ο τραπεζικός δανεισμός (αποκλειστικά ο

τραπεζικός δανεισμός) για τις επιχειρήσεις αυξήθηκε. Το 50% του δείγματος θεώρησαν πως ναι ενώ το 38 % θεώρησαν πως δεν αυξήθηκε.

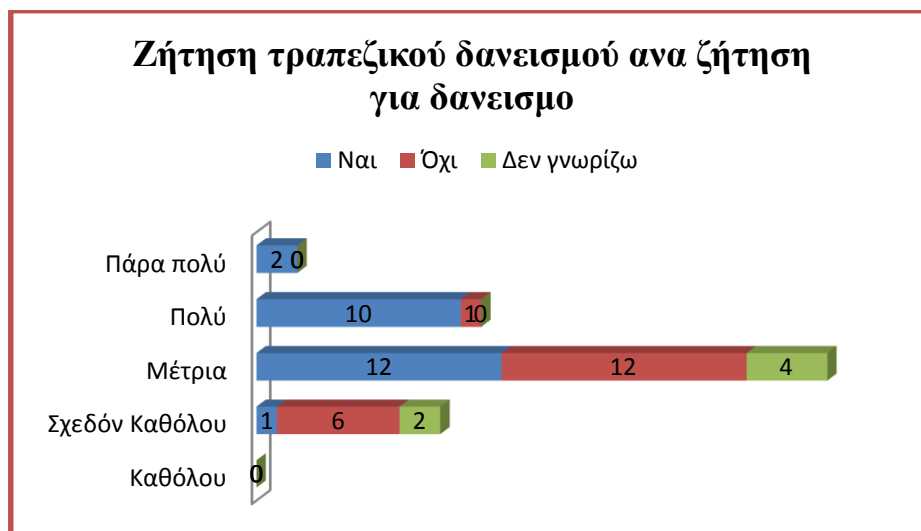
Διάγραμμα 6.12
Αύξηση τραπεζικών δανείων

Πίνακας 6.7
Ζήτηση για δανεισμό ανά τραπεζικό δανεισμό

		Πιστεύετε ότι εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση τραπεζικών δανείων από την πλευρά των επιχειρήσεων;						
		Ναι		Όχι		Δεν γνωρίζω		Pearson's χ^2
		N	%	N	%	N	%	
Βάση της εμπειρίας σας, εν μέσω της οικονομική κρίσης η ζήτηση για δανεισμό από τις επιχειρήσεις έχει αυξηθεί:	Καθόλου	0	0	0	0	0	0	Value=15,455
	Σχεδόν Καθόλου	1	11,1	6	66,7	2	22,2	df=6
	Μέτρια	12	42,9	12	42,9	4	14,3	0,017
	Πολύ	10	90,9	1	9,1	0	0	
	Πάρα πολύ	2	100	0	0	0	0	

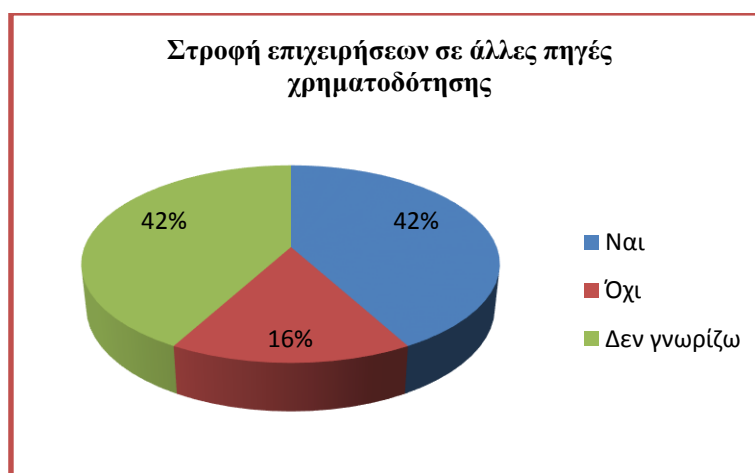
Συσχετίζοντας τις ερωτήσεις 9 και 13 παρατηρούμε ότι η ζήτηση για δανεισμό των επιχειρήσεων σχετίζεται με τον ζήτηση για τραπεζικό δανεισμό (p -value=0.017) των επιχειρήσεων. Ειδικότερα παρατηρούμε ότι όσοι υποστηρίζουν ότι η ζήτηση για δανεισμό

έχει αυξηθεί μέτρια έχουν απαντήσει με ίσο ποσοστό (42,9%) ότι η ζήτηση για τραπεζικό δανεισμό ναι έχει αυξηθεί και όχι δεν έχει αυξηθεί. Ενώ αντίστοιχα όσοι θεώρησαν ότι η ζήτηση για δανεισμό έχει αυξηθεί πολύ θεώρησαν ότι έχει αυξηθεί και η ζήτηση για τραπεζικό δανεισμό με ποσοστό 90,9%.

Διάγραμμα 6.13
Ζήτηση για δανεισμό ανά τραπεζικό δανεισμό

Εν συνεχεία ρωτήθηκα αν πιστεύουν ότι τα προβλήματα ρευστότητας των τραπεζών (capital controls και πολύ υψηλή απόσυρση καταθέσεων) έχουν στρέψει τις επιχειρήσεις σε άλλες πηγές χρηματοδότησης. Οι πλειοψηφία του δείγματος φάνηκε να πιστεύει με ποσοστό 42% ότι η επιχειρήσεις έχουν στραφεί σε άλλες πηγές χρηματοδότησης ενώ το 16% ότι συνεχίζουν να στρέφονται στις τράπεζες για δανεισμό. Στην εν λόγω περίπτωση μεγάλο ποσοστό (42%) παίρνει και η απάντηση δεν γνωρίζω.

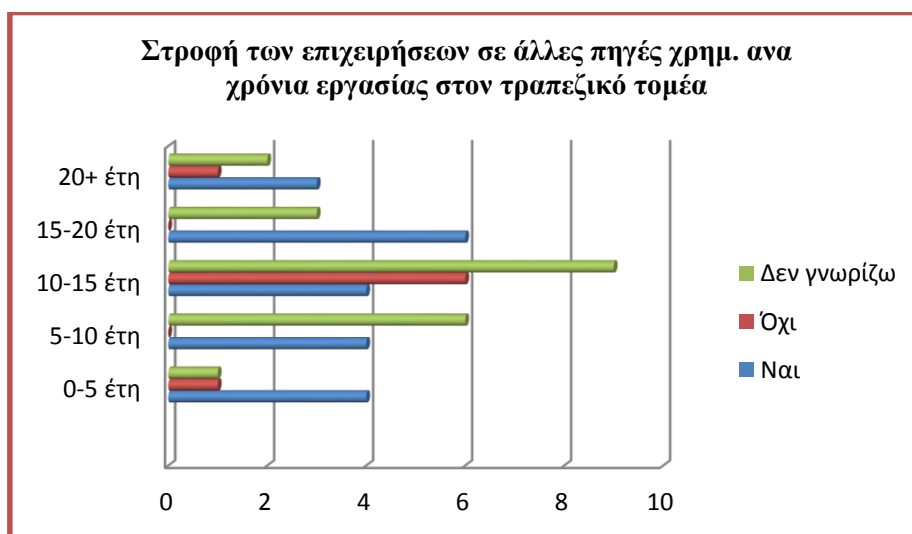

Διάγραμμα 6.14
Στροφή επιχειρήσεων σε άλλες πηγές χρηματοδότησης

Πίνακας 6.8
Εμπειρία δείγματος ανά στροφή σε άλλες πηγές χρηματοδότησης

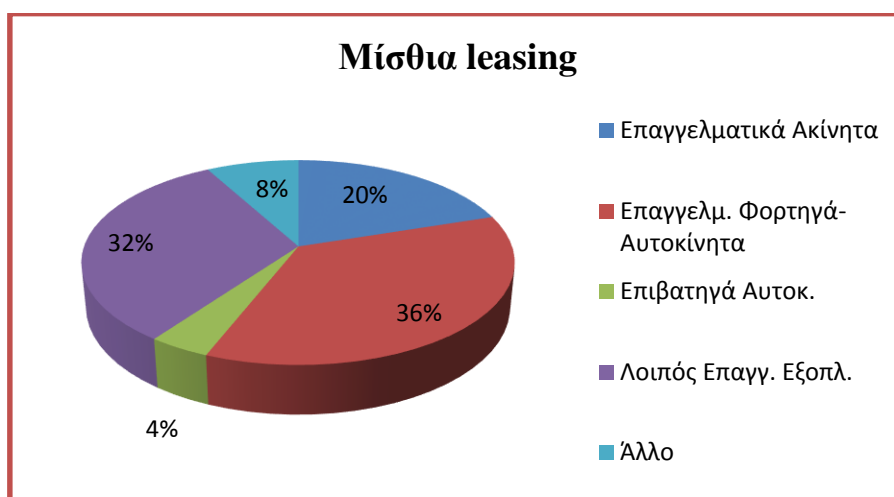
		Δεδομένου των προβλημάτων ρευστότητας των τραπεζών οι επιχειρήσεις στρέφονται σε άλλες πηγές χρηματοδότησης;						
Πόσα χρόνια εργάζεστε στον Τραπεζικό Τομέα;		Ναι		Όχι		Δεν γνωρίζω		Pearson's χ^2
		N	%	N	%	N	%	
0-5 έτη		4	66,7	1	16,7	1	16,7	Value=12,271
5-10 έτη		4	40,0	0	0	6	60,0	
10-15 έτη		4	21,1	6	31,6	9	47,4	0,140
15-20 έτη		6	66,7	0	0	3	33,3	
20+ έτη		3	50,0	1	16,7	2	33,3	
								df=8

Συσχετίζοντας την ερώτηση 6 με την ερώτηση 15 (Πίνακα 6.8), δεν βρέθηκε να σχετίζονται ($p_value=0,140$). Διακρίνουμε όμως ότι 66,7% αυτών που εργάζονται στον τραπεζικό τομέα 15-20 έτη θεωρούν ότι οι επιχειρήσεις ψάχνουν νέες πηγές χρηματοδότησης, ενώ όσοι εργάζονται 10-15 έτη θεωρούν με ποσοστό 31,6% ότι δεν έχουν στραφεί σε άλλες πηγές και αντιθέτως συνεχίζουν να εμπιστεύονται τις τράπεζες για να δανειστούν

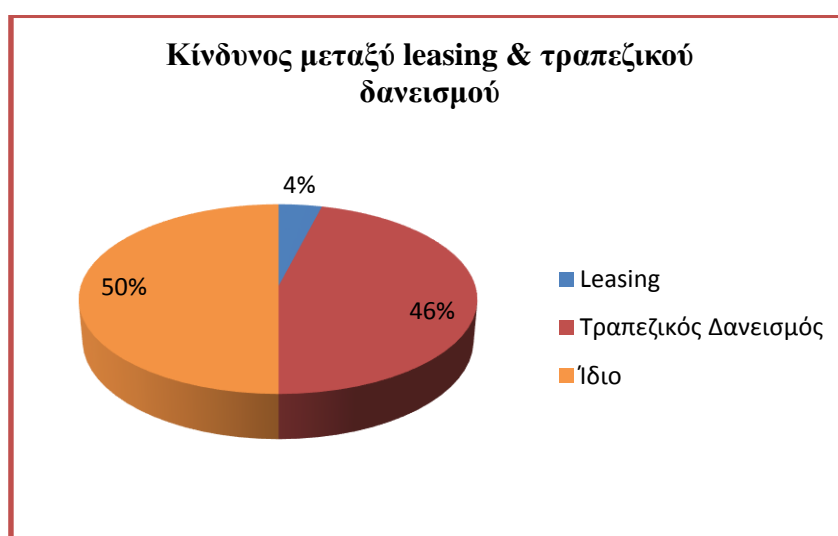
Διάγραμμα 6.15
Εμπειρία δείγματος ανά στροφή σε άλλες πηγές χρηματοδότησης

Η ανάλυση της γ' ενότητας που αφορά το leasing, ξεκίνα με μια εικόνα σχετικά με τα πάγια στοιχεία που αφορούν οι μισθώσεις leasing. Βλέπουμε λοιπόν από το δείγμα ότι το 36% αφορά επαγγελματικά φορτηγά αυτοκίνητα, το 32% λοιπό επαγγελματικό εξοπλισμό, το 20% επαγγελματικά ακίνητα και το 4% επιβατηγά αυτοκίνητα ενώ το 8% αφορά άλλα μίσθια.

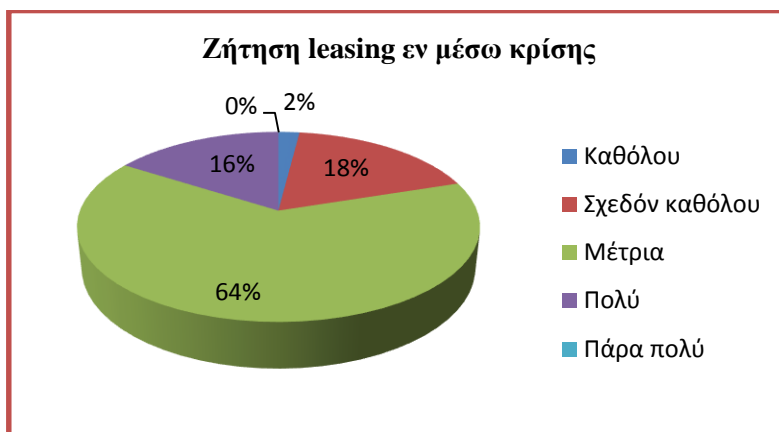
Διάγραμμα 6.16
Μίσθια leasing

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε η άποψη του δείγματος σε ότι αφορά την ριψοκινδυνότητα μεταξύ leasing και τραπεζικού δανεισμού. Από τα αποτελέσματα φαίνεται ότι το 46% των ερωτηθέντων θεωρεί πιο ριψοκίνδυνο τον τραπεζικό δανεισμό, 50% ότι δεν διαφέρουν ενώ μόλις το 4% ότι το leasing είναι πιο ριψοκίνδυνο.

Διάγραμμα 6.17
Κίνδυνος μεταξύ leasing και τραπεζικού δανεισμού

Μια άλλη ενδιαφέρον παράμετρο που θα εξετάσουμε είναι το κατά πόσο έχουν αυξηθεί τα δάνεια leasing για τις επιχειρήσεις εν μέσω οικονομικής κρίσης. Αναλύοντας τα αποτελέσματα του δείγματος παρατηρούμε ότι το 64% θεωρούν ότι έχει αυξηθεί μέτρια η ζήτηση χρηματοδότησης leasing, το 18% σχεδόν καθόλου και το 16% πολύ.

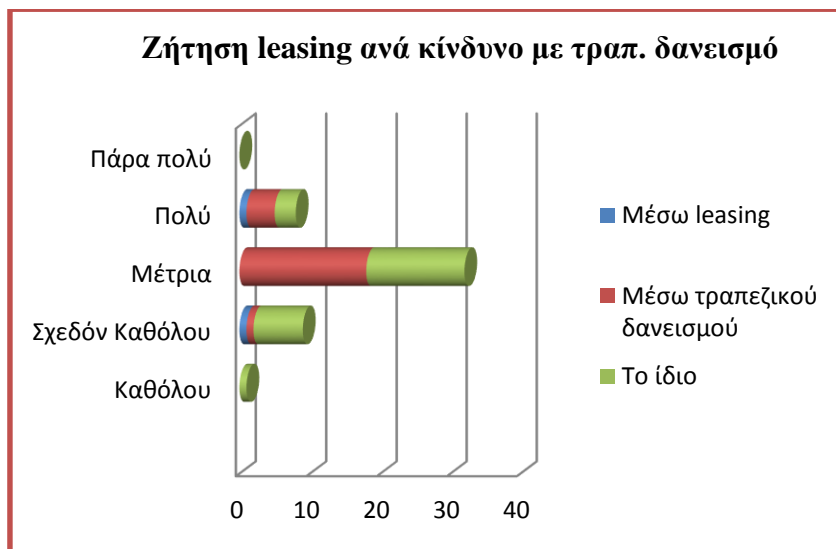
Διάγραμμα 6.18
Αύξηση ζήτησης leasing εν μέσω κρίσης

Συσχετίζοντας τις 2 παραπάνω παραμέτρους (ερώτηση 17 κ 19) παρατηρούμε ότι η αύξηση της ζήτησης για χρηματοδότηση leasing είναι ανεξάρτητη ($p_value=0,129$) της ρισοκινδυνότητας.

Πίνακας 6.9
Αύξηση ζήτησης leasing ανά κίνδυνο με τραπεζικό δανεισμό

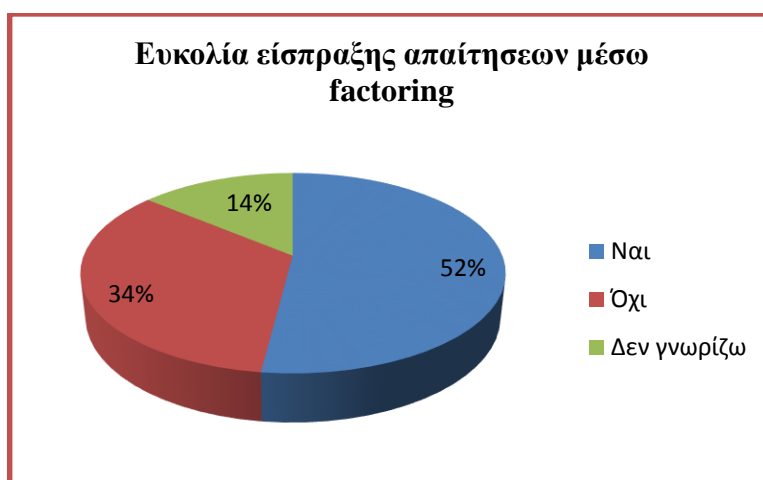
		Θεωρείτε πιο ρισοκίνδυνο για την τράπεζα την χρηματοδότηση μέσω Leasing ή μέσω Τραπεζικού Δανεισμού;						
Πιστεύετε ότι εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση χρηματοδότησης Leasing για επιχειρήσεις;		Μέσω leasing		Μέσω τραπεζικού δανεισμού		Το ίδιο		Pearson's χ^2
		N	%	N	%	N	%	
	Καθόλου	0	0	0	0	1	100,0	Value=9,892
	Σχεδόν Καθόλου	1	11,1	1	11,1	7	77,8	df=6
	Μέτρια	0	0	18	56,3	14	43,8	0,129
	Πολύ	1	12,5	4	50,0	3	37,5	
Πάρα πολύ	0	0	0	0	0	0		

Από τον Πίνακα 6.9 φαίνεται ότι όσοι θεωρούν ότι η ζήτηση της χρηματοδότησης leasing έχει αυξηθεί μέτρια θεωρούν παράλληλα πιο ρισκώδη τον τραπεζικό δανεισμό με ποσοστό 56,3%.

Διάγραμμα 6.19
Αύξηση ζήτησης leasing ανά κίνδυνο με τραπεζικό δανεισμό

Η επόμενη ενότητα σχετίζεται με το factoring και η πρώτη πολύ ενδιαφέρον ερώτηση αφορά την ευκολία με την οποία εισπράττει μια τράπεζα (εταιρία factoring) τις απαιτήσεις της σε σχέση με τον τραπεζικό δανεισμό. Από το δείγμα παρατηρήθηκε ότι το 52% πιστεύουν ότι είναι πιο εύκολη η εισπραξη των απαιτήσεων μέσω factoring ενώ αντίθετη άποψη είχε το 34%.

Διάγραμμα 6.20
Ευκολία εισπραξης απαιτήσεων μέσω factoring

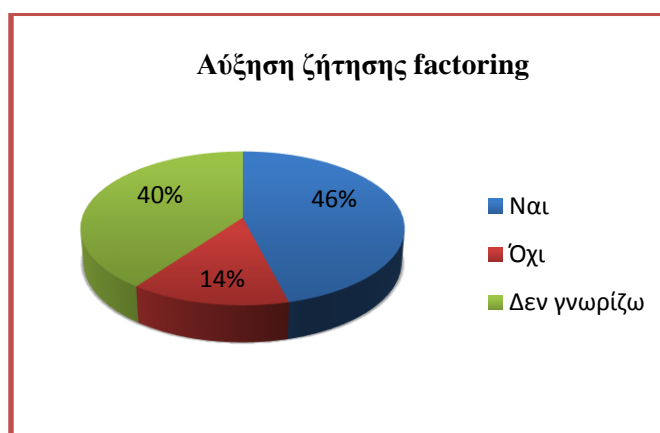
Συσχετίζοντας την εν λόγω ερώτηση (ερώτηση 21) με την το αν οι επιχειρήσεις λόγω των προβλημάτων ρευστότητας στρέφονται σε άλλες πηγές χρηματοδότησης (ερώτηση 15) παρατηρούμε, από τον Πίνακα 6.10, ότι υπάρχει συσχέτιση ($p_value=0,044$) και εξαρτώνται μεταξύ τους. Με την εν λόγω συσχέτιση μπορούμε να πούμε ότι το factoring λόγω της ασφάλειας που προσφέρει και στον δανειστή και στον δανειζόμενο προτιμάται και ίσως να προωθείται και από τις ίδιες τις τράπεζες ως εναλλακτική χρηματοδότηση.

Πίνακας 6.10

Ευκολία είσπραξης απαιτήσεων τράπεζας μέσω factoring ανά στροφή σε άλλες πηγές χρηματοδότησης

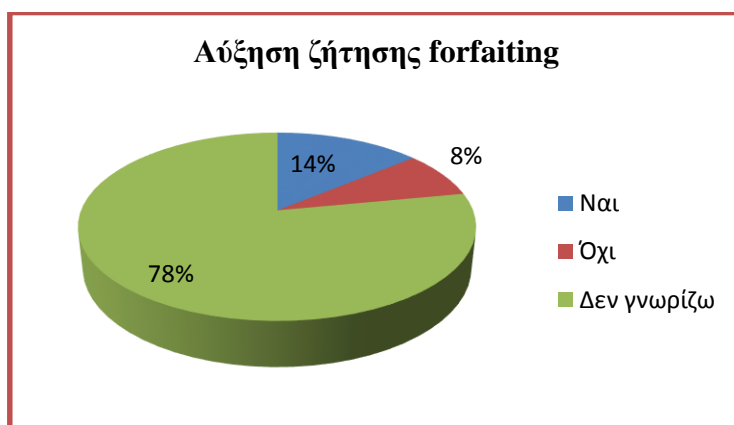
	Θεωρείτε ότι είναι πιο εύκολο για μια τράπεζα (εταιρία Factoring) να εισπράξει τις απαιτήσεις μιας επιχείρησης σε σχέση με τον τραπεζικό δανεισμό;							
	Ναι		Όχι		Δεν γνωρίζω		Pearson's χ^2	
Δεδομένου των προβλημάτων ρευστότητας των τραπεζών οι επιχειρήσεις στρέφονται σε άλλες πηγές χρηματοδότησης;	N	%	N	%	N	%		
	Ναι	16	76,2	3	14,3	2	9,5	Value=9,798
	Όχι	4	50,0	3	37,5	1	12,2	df=4
	Δεν γνωρίζω	6	28,6	11	52,4	4	19,0	0,044

Μια ακόμα ενδιαφέρον ερώτηση αφορά το αν αυξήθηκε η ζήτηση για χρηματοδότηση factoring εν μέσω της κρίσης. Βάση των απαντήσεων που λάβαμε το 46% θεωρούσε ότι η ζήτηση για factoring έχει αυξηθεί, το αρκετά μεγάλο ποσοστό 40% δεν είχαν γνώση ενώ μόλις το 14% θεωρούσε ότι δεν αυξήθηκε η ζήτηση για factoring. Συνδυάζοντας το με την προηγούμενη συσχέτιση (Πίνακας 6.10) μπορούμε να πούμε ότι όντως το factoring χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο όσο περνάει ο καιρός, ως εναλλακτική λύση χρηματοδότηση, για τις επιχειρήσεις.

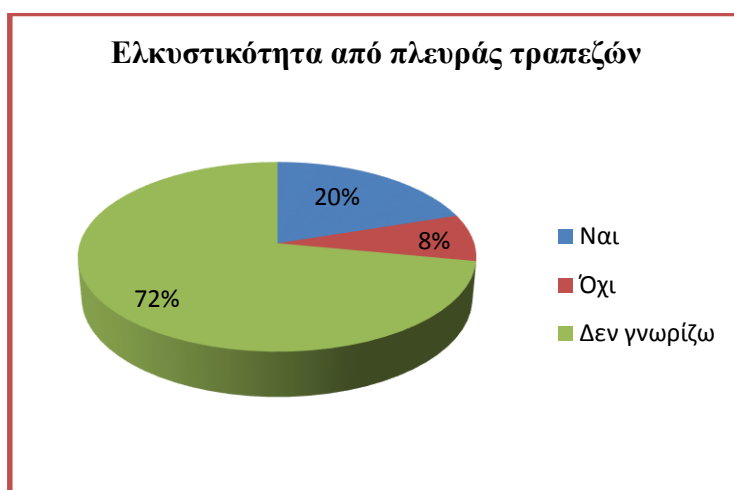
Διάγραμμα 6.21
Αύξηση ζήτησης factoring

Η επόμενη και προτελευταία ενότητα αφορά το *forfaiting*. Η πρώτη ερώτηση για την οποία συλλέξαμε στοιχεία αφορά την ζήτηση του *forfaiting* με δεδομένο ότι η τράπεζα (*forfaiter*) επωμίζονται όλο τον κίνδυνο. Τα αποτελέσματα που λάβαμε έδειξαν ότι το 78% του δείγματος δεν γνώριζαν, ενώ μόλις το 14% απάντησε θετικά και 8% αρνητικά.

Διάγραμμα 6.22
Αύξηση ζήτησης *forfaiting*

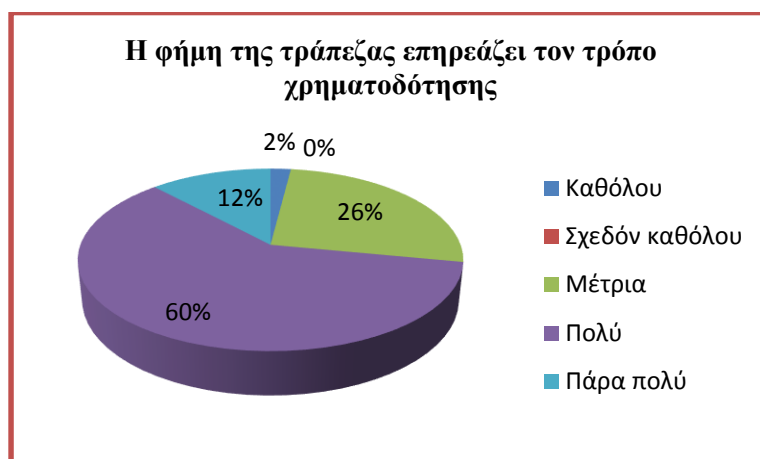
Η επόμενη ερώτηση αφορά την περίπτωση το *forfaiting* να έχει γίνει πιο ελκυστικό ως μέσω εναλλακτικής χρηματοδότησης με δεδομένο την οικονομική κρίση και την μειωμένη ρευστότητα στο τραπεζικό σύστημα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 72% του δείγματος δεν γνώριζαν, το 20% απάντησε θετικά και 8% αρνητικά. Δυστυχώς για το *forfaiting* δεν μπορούσαμε να βγάλουμε πιο αντιπροσωπευτικά δεδομένα από το δείγμα μας.

Διάγραμμα 6.23
Ελκυστικότητα *forfaiting* από πλευράς τραπεζών

Η τελευταία ενότητα αφορά γενικότερα τον δανεισμό από τις τράπεζες και τις εναλλακτικές μορφές. Η πρώτη ερώτηση αφορά το κατά πόσο μπορεί να επηρεάσει η φήμη

της τράπεζας τον τρόπο χρηματοδότησης τον οποίο θα ζητήσει η εκάστοτε επιχείρηση. Τα αποτελέσματα του δείγματος με ποσοστό 60% μας δείχνει ότι η φήμη της τράπεζας επηρεάζει πολύ, το 26 % πιστεύει ότι επηρεάζει μέτρια και το 12% ότι επηρεάζει πάρα πολύ την μορφή δανεισμού την οποία θα αιτηθεί η επιχείρηση.

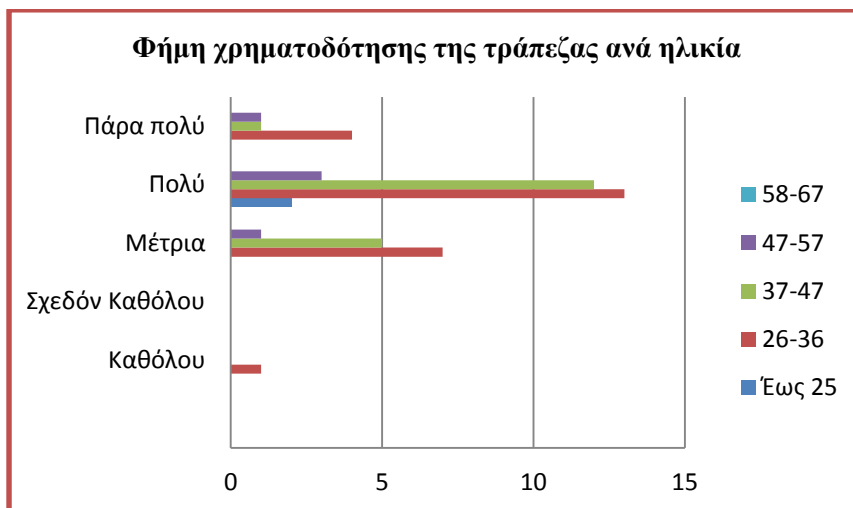

Διάγραμμα 6.24
Πόσο επηρεάζει η φήμη της τράπεζας την μέθοδο χρηματοδότησης

Πίνακας 6.11
Ηλικία ανά φήμη της τράπεζας σε σχέση με την χρηματοδότηση

	Σε ποιο ηλικιακό εύρος ανήκετε;											Pearson's χ^2
	Έως 25		26-36		37-47		47-57		58-67			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Πιστεύετε ότι η φήμη της τράπεζας επηρεάζει τον τρόπο χρηματοδότησης από αυτήν;	Καθόλου	0	0	1	100	0	0	0	0	0	0	Value=4,046
	Σχεδόν Καθόλου	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	df=9
	Μέτρια	0	0	7	53,8	5	38,5	1	7,7	0	0	0,908
	Πολύ	2	6,7	13	43,3	12	40,0	3	10,0	0	0	
	Πάρα πολύ	0	0	4	66,7	1	16,7	1	16,7	0	0	

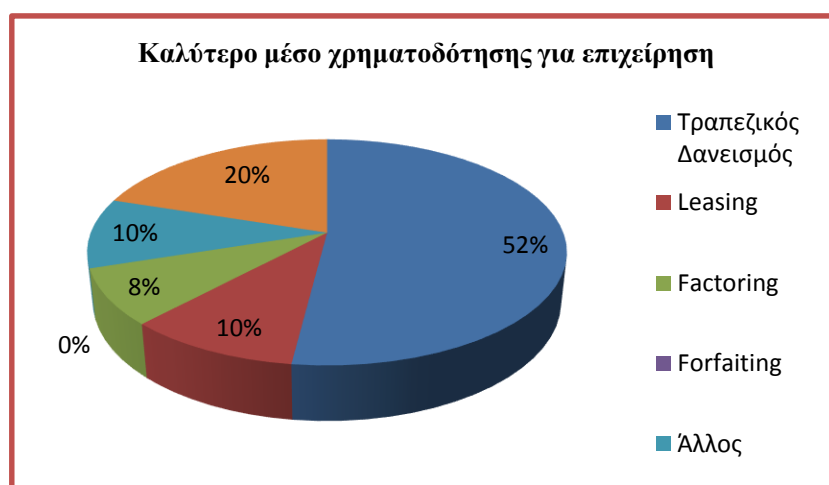
Συσχετίζοντας (Πίνακας 6.11) την ερώτηση 2 με την ερώτηση 26 παρατηρούμε ότι το ηλικιακό εύρος και άποψη τους σχετικά με το αν η φήμη επηρεάζει τον τραπεζικό δανεισμό είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους ($p_value=0,908$).

Διάγραμμα 6.25
Ηλικία ανά φήμη της τράπεζας σε σχέση με την χρηματοδότηση

Ενδιαφέρον πέρα της συσχέτισης παρουσιάζει το γεγονός ότι οι υπάλληλοι ηλικίας 26-47 θεωρούν βάση της εμπειρίας τους ότι η φήμη της τράπεζας επηρεάζει πολύ την τρόπο δανεισμού από αυτήν.

Στη συνέχεια το δείγμα έπρεπε να αποφασίσει ποια κατά την γνώμη του είναι η καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης για μια επιχείρηση. Η ερώτηση αφορούσε την σκοπιά των τραπεζικών υπαλλήλων και των τραπεζών αφού είναι σε θέση να γνωρίζουν και τα θετικά και τα αρνητικά κάθε μορφής χρηματοδότησης. Συγκεκριμένα το 52% του δείγματος θεώρησε ότι η καλύτερη επιλογή για μία τράπεζα παραμένει ο τραπεζικός δανεισμός, το 10% πίστευε ότι είναι το leasing, μόλις 8% το factoring ενώ να ποσοστό της τάξεως του 10 % θεωρεί ότι υπάρχουν άλλα μέσα που θα ήταν καλύτερα για την χρηματοδότηση μιας επιχείρησης.

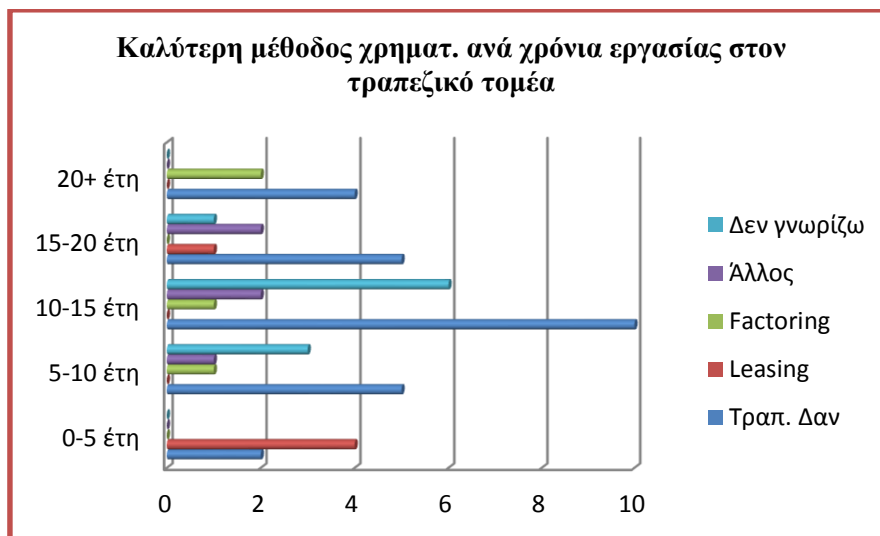

Διάγραμμα 6.26
Καλύτερο μέσο χρηματοδότησης για επιχείρηση

Πίνακας 6.12
Καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης ανά εμπειρία και στροφή επιχ. σε άλλες μορφές χρηματοδότησης

	Ποια κατά την άποψη σας είναι η καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης για μια επιχείρηση;											Pearson's χ^2
	Τραπ. Δαν		Leasing		Factoring		Άλλος		Δεν γνωρίζω			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Πόσα χρόνια εργάζεστε στον Τραπεζικό Τομέα;	0-5 έτη	2	33,3	4	66,7	0	0	0	0	0	0	Value=36,779
	5-10 έτη	5	50,0	0	0	1	10,0	1	10,0	3	30,0	df=16
	10-15 έτη	10	52,6	0	0	1	5,3	2	10,5	6	31,6	0,002
	15-20 έτη	5	55,6	1	11,1	0	0	2	22,2	1	11,1	
	20+ έτη	4	66,7	0	0	2	33,3	0	0	0	0	
	Δεδομένου των προβλημάτων ρευστότητας των τραπεζών οι επιχειρήσεις στρέφονται σε άλλες πηγές χρηματοδότησης:	Ναι	11	52,4	4	19,0	3	14,3	2	9,5	1	4,8
Όχι		7	87,5	1	12,5	0	0	0	0	0	0	df=8
Δεν Γνωρίζω		8	38,1	0	0	1	4,8	3	14,3	9	42,9	0,014

Συσχετίζοντας την ερώτηση 27 με την ερώτηση 6 (Πίνακας 6.12) παρατηρούμε ότι οι υπάλληλοι από 5-20+ (ειδικότερα 10-15 έτη εργασίας στον τραπεζικό τομέα) χρόνια τραπεζικής εμπειρίας θεωρούν στην πλειοψηφία τους ότι η καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης είναι ο τραπεζικός δανεισμός. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης το γεγονός ότι όσοι εργάζονται από 0-5 χρόνια σε τράπεζα πιστεύουν ότι το leasing είναι η καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης. Επίσης τα χρόνια εργασίας στον τραπεζικό τομέα με την άποψη του δείγματος για το ποια είναι η καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης για μία επιχείρηση είναι εξαρτημένες μεταξύ τους (P_value=0.002).

Διάγραμμα 6.27
Καλύτερη μέθοδος χρημ. Ανά χρόνια εργασίας στον τραπεζικό τομέα

Στη συνέχεια συσχετίσαμε την ερώτηση 27 με την 15 (Πίνακας 6.12) όπου παρατηρούμε ότι όσοι πιστεύουν ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να στρέφονται σε άλλες πηγές χρηματοδότησης πιστεύουν παράλληλα ότι ο τραπεζικός δανεισμός είναι η καλύτερη επιλογή γεγονός που δείχνει ότι ο παραδοσιακός τραπεζικός δανεισμός είναι ακόμα αρκετά διαδεδομένος στην χώρα μας. Παρατηρούμε επίσης ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες μεταξύ τους (P_value=0.014).

Η επόμενη ερώτηση αφορά την σκοπιά της τράπεζας σε σχέση με το ποια είναι η προτιμότερη μορφή χρηματοδότησης με σκοπό την αποπληρωμή του δανείου. Και εδώ οι απαντήσεις έδειξαν ότι ο παραδοσιακός τραπεζικός δανεισμός είναι προτιμότερος με ποσοστό 38%, ακολουθεί το factoring με ποσοστό 24% και τέλος το leasing με 12%.

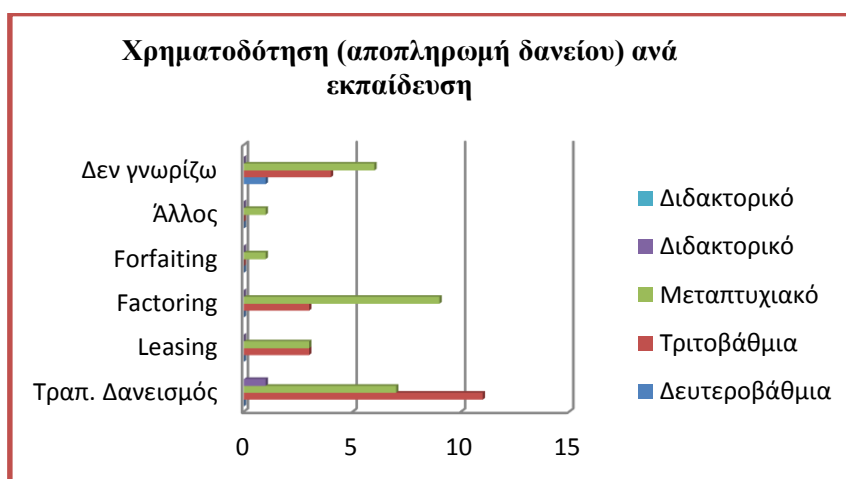

Διάγραμμα 6.28
Καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης σε σχέση με την πιθανότητα αθέτησης

Πίνακας 6.13
Καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης (αποπληρωμή δανείου) ανά επίπεδο εκπαίδευσης

	Ποιο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης σας;									
	Δευτεροβάθμια		Τριτοβάθμια		Μεταπτυχιακό		Διδακτορικό		Pearson's χ^2	
	N	%	N	%	N	%	N	%		
Ποιος κατά την άποψή σας ο προτιμότερος για την πρόεξοδα δανεισμός με σκοπό την αποπληρωμή του δανείου (σε σχέση με την πιθανότητα μη αθέτησης)	Τραπ. Δανεισμός	0	0	11	57,9	7	36,8	1	5,3	Value=10,978
	Leasing	0	0	3	50	3	50	0	0	df=15
	Factoring	0	0	3	25,0	9	75,0	0	0	0,754
	Forfaiting	0	0	0	0	1	100	0	0	
	Άλλος	0	0	0	0	1	100	0	0	
	Δεν γνωρίζω	1	9,1	4	36,4	6	54,5	0	0	

Συσχετίζοντας την ερώτηση 28 με την ερώτηση 5 (Πίνακας 6.13) παρατηρούμε ότι οι δυο μεταβλητές είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους ($p_value=0.754$). Διαπιστώνεται επίσης σημαντική διαφορά ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης αφού οι περισσότεροι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θεωρούν ότι ο τραπεζικός δανεισμός είναι το καλύτερο μέσο χρηματοδότησης όσο αφορά την περίπτωση αθέτησης, ενώ οι περισσότεροι απόφοιτοι μεταπτυχιακών προγραμμάτων πιστεύουν ότι το factoring αποτελεί την ιδανική μορφή χρηματοδότησης σε σχέση με την πιθανότητα αθέτησης.

Διάγραμμα 6.29
Χρηματοδότηση (αποπληρωμή δανείου) ανά επίπεδο εκπαίδευσης

Στο ερώτημα που αναφέρεται στο αν οι εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης (leasing, factoring, forfaiting) είναι συμπληρωματικές ή υποκατάστατες του τραπεζικού δανεισμού, το 80% του δείγματος πιστεύουν ότι είναι συμπληρωματικές, ενώ μόλις το 20% ότι είναι υποκατάστατες.

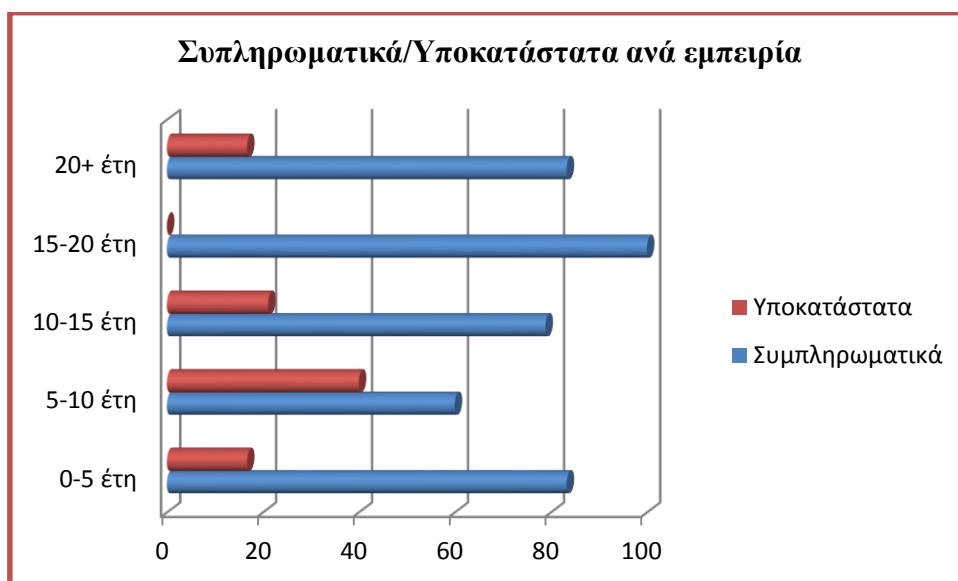
Διάγραμμα 6.30
Συμπληρωματικά ή Υποκατάστατα

Θέλοντας να συγκρίνουμε την άποψη τους σε σχέση με την εργασιακή τους εμπειρία συσχέτισαμε τις ερωτήσεις 29 και 6. Αναλύοντας τα αποτελέσματα παρατηρούμε ότι σε όλες τις κλίμακες εργασιακής εμπειρίας επικρατεί με τεράστια διαφορά ότι τα εργαλεία χρηματοδότησης σε σχέση με τον τραπεζικό δανεισμό είναι συμπληρωματικά. Παρόλα αυτά ξεχωρίζει όσος εργάζονται σε τράπεζες μεταξύ 15-20 ετών όπου μηδενός εξαιρουμένου πιστεύουν ότι είναι συμπληρωματικά αναμεταξύ τους. Αντίθετα οι περισσότεροι που πίστευαν ότι είναι υποκατάστατα, με ποσοστό 40%, είναι στην κλίμακα εργασιακής εμπειρίας 5-10 έτη.

Πίνακας 6.14
Συμπληρωματικά ή Υποκατάστατα ανά χρόνια εργασίας στον τραπεζικό τομέα

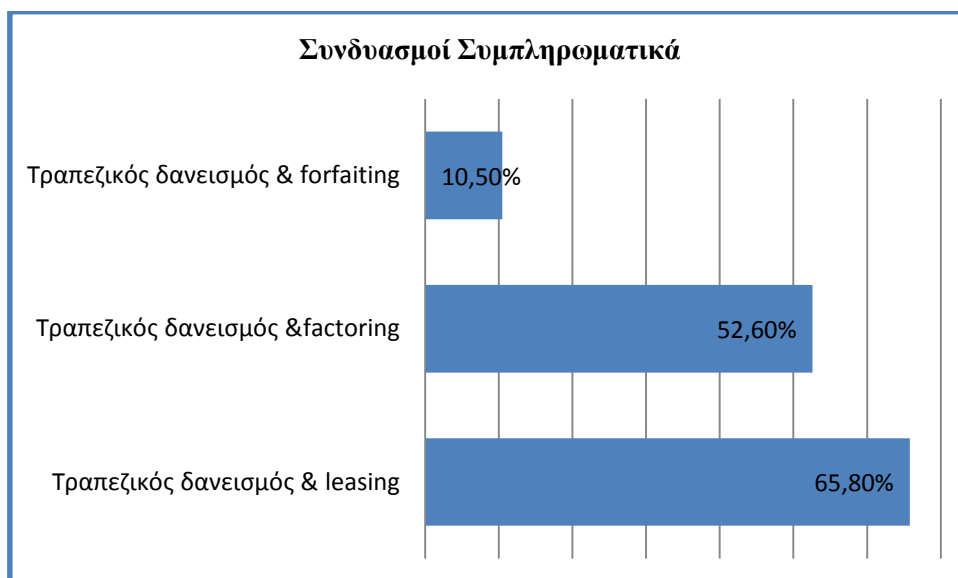
	Τα εργαλεία χρηματοδότησης (leasing, factoring, forfaiting) θεωρείτε ότι είναι συμπληρωματικά ή υποκατάστατα της Τραπεζικής Χρηματοδότησης;					
	Συμπληρωματικά		Υποκατάστατα		Pearson's χ^2	
	N	%	N	%		
Πόσα χρόνια εργάζεστε στον Τραπεζικό Τομέα;	0-5 έτη	5	83,3	1	16,7	Value=4,846
	5-10 έτη	6	60,0	4	40,0	df=4
	10-15 έτη	15	78,9	4	21,1	0,303
	15-20 έτη	9	100	0	0	

	20+ έτη	5	83,3	1	16,7	
--	----------------	---	------	---	------	--

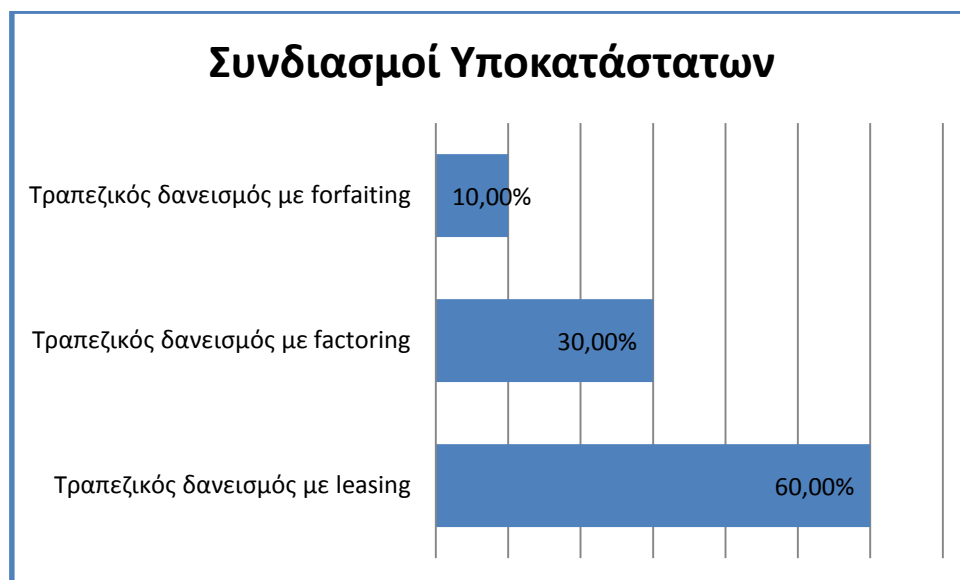
Διάγραμμα 6.31
Συμπληρωματικά ή Υποκατάστατα ανά χρόνια εργασίας στον τραπεζικό τομέα

Αξίζει να σημειωθεί ότι το 65,8% των ερωτηθέντων του δείγματος θεωρούν ότι συμπληρωματικό του τραπεζικού δανεισμού είναι το leasing, το factoring με ποσοστό 52,6%, ενώ με το forfaiting μόλις με 10,5%.

Διάγραμμα 6.32
Συνδυασμοί για τις συμπληρωματικές μορφές χρηματοδότησης

Αντίστοιχα υποκατάσταση με ποσοστό 60% παρουσιάζει ο τραπεζικός δανεισμός με το leasing, ο τραπεζικός δανεισμός με το factoring με ποσοστό 30% και ο τραπεζικός δανεισμός με το forfaiting με ποσοστό 10%.

Διάγραμμα 6.33
Συνδυασμοί για τις υποκατάστατες μορφές χρηματοδότησης

Τέλος ακολουθεί ένας πίνακας με τη συσχέτιση των απαντήσεων που έδωσαν οι τραπεζικοί υπάλληλοι βασιζόμενοι στην εμπειρία τους σε σχέση με την ζήτηση του τραπεζικού δανεισμού και τον εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης (leasing, factoring, forfaiting).

Πίνακας 6.15
Συσχετίσεις ανά χρόνια εργασίας στον τραπεζικό τομέα

		Πόσα χρόνια εργάζεστε στον Τραπεζικό Τομέα;										Pearson's χ^2
		0-5 έτη		5-10 έτη		10-15 έτη		15-20 έτη		20+ έτη		
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Πιστεύετε ότι εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση τραπεζικών δανείων από την πλευρά των επιχειρήσεων;	Ναι	4	16,0	4	16,0	9	36,0	5	20,0	3	12,0	Value=7,943
	Όχι	0	0	5	26,3	7	36,8	4	21,1	3	15,8	df=8
	Δεν γνωρίζω	2	33,3	1	16,7	3	50,0	0	0	0	0	0,439

Πιστεύετε ότι εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση χρηματοδότησης Leasing για επιχειρήσεις;	Καθόλου	0	0	0	0	0	0	1	100	0	0	Value=12,172
	Σχεδόν Καθόλου	0	0	2	22,2	3	33,3	3	33,3	1	11,1	df=12
	Μέτρια	4	12,5	5	15,6	14	43,8	4	12,5	5	15,6	0,432
	Πολύ	2	25,0	3	37,5	2	25,0	1	12,5	0	0	
	Πάρα πολύ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Πιστεύετε ότι εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση της χρηματοδότησης Factoring για επιχειρήσεις;	Ναι	3	13,0	4	17,4	9	39,1	5	21,7	2	8,7	Value=9,560
	Όχι	0	0	2	28,6	1	14,3	1	14,3	3	42,9	df=8
	Δεν γνωρίζω	3	15,0	4	20,0	9	45,0	3	15,0	1	5,0	0,297
Πιστεύετε ότι εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση της χρηματοδότησης forfaiting για επιχειρήσεις δεδομένου ότι αναλαμβάνουν όλο τον πιστωτικό	Ναι	2	28,6	2	28,6	1	14,3	1	14,3	1	14,3	Value=5,882
	Όχι	1	25,0	1	25,0	2	50,0	0	0	0	0	df=8
	Δεν γνωρίζω	3	7,7	7	17,9	16	41,0	8	20,5	5	12,8	0,660

Οι τραπεζικοί υπάλληλοι που θεώρησαν ότι η ζήτηση των επιχειρηματικών τραπεζικών δανειών έχει αυξηθεί είναι από όλες τις κλίμακες της διάρκεια τραπεζικής εργασίας με υψηλότερο ποσοστό αυτών μεταξύ 10-15 ετών. Η εν λόγω κλίμακα εργασιακής εμπειρίας, παρατηρούμε ότι και στο ερώτημα για την ζήτηση του leasing πλειοψηφικά απάντησε μέτρια. Όσο αφορά την ζήτηση του factoring παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία ανταποκρίθηκε θετικά και μάλιστα από όλες τις κλίμακες εργασιακής εμπειρίας. Τέλος όσο αφορά το forfaiting δεν μπορούμε να βγάλουμε ουσιώδες αποτέλεσμα αφού η πλειοψηφία δεν γνώριζε να μας απαντήσει αλλά από όσους γνώριζαν και απάντησαν θεωρούσαν πως είχε αυξηθεί η ζήτηση, άποψη που προέρχεται πάλι από όλες τις κλίμακες εργασιακής εμπειρίας. Να διευκρινιστεί

ότι από τα αποτελέσματα του ελέγχου όλες οι ερωτήσεις ήταν ανεξάρτητες της διάρκειας εργασίας στον τραπεζικό τομέα.

6.6 Συμπεράσματα

Από την έρευνα που έγινε και το δείγμα που συλλέχτηκε προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα:

- Όσο αφορά τα δημογραφικά στοιχεία, ενδιαφέρον αποτελεί ότι οι τράπεζες έχουν πλέον μεγάλο ποσοστό υψηλού εκπαιδευτικού προσωπικού αφού το 42% του δείγματος είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το 54% έχει μεταπτυχιακό και το 2% διδακτορικό. Είναι πολύ σημαντικό αν αναλογιστούμε ότι οι υπάλληλοι είναι εξειδικευμένοι και καταρτισμένοι κατάλληλα ώστε να αντεπεξέλθουν στο δύσκολο χρηματοοικονομικό περιβάλλον και την οικονομική ύφεση που διανύει η χώρα μας.
- Η οικονομική κρίση θεωρούν ότι έχει επηρεάσει τον ευρύτερο δανεισμό των επιχειρήσεων αλλά έχει επηρεαστεί και από αυτόν. Συγκεκριμένα ένα ποσοστό της τάξης του 76% θεωρεί ότι η υπερκατανάλωση δανείων και χρηματοοικονομικών εργαλείων ενίσχυσε την οικονομική κρίση στην χώρα μας με του πιο έμπειρους (20+ τραπεζική εργασιακή εμπειρία) να πιστεύουν σε ποσοστό 66,7% ότι η υπερκατανάλωση δανείων επηρέασε μέτρια την οικονομική κρίση. Παράλληλα η πλειοψηφία πιστεύει ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τον δανεισμό των επιχειρήσεων καθώς έχει αυξηθεί διακριτά η ζήτηση επιχειρηματικών δανείων. Παράλληλα το 97% του δείγματος θεωρεί ότι έχουν αυξηθεί, από το 2007, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια με αποτέλεσμα να έχουν γίνει αυστηρότερα και τα κριτήρια με τα οποία δανείζουν οι τράπεζες στις επιχειρήσεις.
- Ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 50% πιστεύει ότι η ζήτηση των τραπεζικών δανείων εν μέσω της κρίσης έχει αυξηθεί για τις επιχειρήσεις κάθε μεγέθους αλλά κυρίως για τις μικρές και τις μεσαίες επιχειρήσεις. Παράλληλα διακρίνεται το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις σκέφτονται και ενδιαφέρονται και για άλλες πηγές χρηματοδότησης πέρα του τραπεζικού δανεισμού.
- Όσο αφορά το θεσμό του leasing, φαίνεται από τα στοιχεία του δείγματος, ότι χρησιμοποιείται ευρέως στην ελληνική αγορά αφού αξιοποιείται για την απόκτηση ακίνητων, φορτηγών και επιβατηγών επαγγελματικών αυτοκινήτων καθώς και για διάφορων ειδών επαγγελματικό εξοπλισμό. Παράλληλα η ζήτηση για leasing φαίνεται να έχει αυξηθεί ελάχιστα εν μέσω της οικονομικής κρίσης. Να σημειωθεί ότι σε μια

σύγκριση που πραγματοποιήθηκε, το 56,3% που πιστεύουν ότι η ζήτηση για leasing έχει αυξηθεί, έστω και λίγο, θεωρούν πιο ριψοκίνδυνο για τα συμφέροντα της τράπεζας τον τραπεζικό δανεισμό από ότι το leasing, γεγονός που δικαιολογεί την μικρή αύξηση για την ζήτηση του.

- Το factoring και ειδικότερα το εγχώριο επιχειρηματικό factoring καθώς και το εξαγωγικό φαίνεται να γνωρίζουν ιδιαίτερη άνθιση στις μέρες μας, αφού το 46% του δείγματος θεωρεί ότι έχει αυξηθεί η ζήτηση του, γεγονός που μπορεί να στηριχτεί αν σκεφτεί κανείς τον εξαγωγικό προσανατολισμό που επιδιώκουν να υιοθετήσουν οι ελληνικές επιχειρήσεις. Από το δείγμα φαίνεται ακόμα ότι ως μέσω χρηματοδότησης είναι πιο ελκυστικό και για την ίδια την τράπεζα/ εταιρία factoring καθώς όπως έχουμε δει σε προηγούμενα κεφάλαια είναι πιο εύκολη η είσπραξη των απαιτήσεων.
- Στον αντίποδα δεν καταφέραμε να βγάλουμε κάποιο χρήσιμο συμπέρασμα για το forfaiting καθώς η πλειοψηφία του δείγματος μας δεν φάνηκε να έχει ενασχόληση με την συγκεκριμένη εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης. Όσοι είχαν γνώση επί του συγκεκριμένου ζητήματος υποστήριξαν ότι έχει αυξηθεί η ζήτηση για forfaiting καθώς αποτελεί και ένα καλό εργαλείο από την πλευρά της τράπεζας.
- Οι τραπεζικοί υπάλληλοι με ποσοστό 52% θεωρούν ότι η φήμη της τράπεζας επηρεάζει άμεσα τον τρόπο χρηματοδότησης τον οποίο θα αιτηθούν οι επιχειρήσεις. Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι οι ερωτηθέντες τραπεζικοί υπάλληλοι θεωρούν το παραδοσιακό τραπεζικό δανεισμό την καλύτερη μέθοδο χρηματοδότησης με ποσοστό 52%, με το leasing και το factoring να ακολουθούν ενώ είναι καλύτερος και για τα συμφέροντα της τράπεζας. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι η πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων είναι μικρές και πολύ μικρές, ότι υπάρχει σοβαρό έλλειμμα ενημέρωσης των επιχειρήσεων σχετικά με τα εναλλακτικά εργαλεία χρηματοδότησης (Παπασταματίου Γ., 2016) αλλά και τις προσημειώσεις που εγγράφονται σε ακίνητα αμέσως αφού δοθεί η έγκριση για τον δανεισμό γεγονός που ενισχύει την δυνατότητα να αποπληρωθούν οι υποχρεώσεις προς την τράπεζα. Επιπλέον από την στιγμή που οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια για να εκδώσουν δάνειο οι τράπεζες έχουν γίνει πιο αυστηρά, οι δανειολήπτριες επιχειρήσεις για να εγκριθούν, θα πρέπει να είναι αποδεδειγμένα οικονομικά υγιής γεγονός που κάνει επίσης την αποπληρωμή του δανείου πιο πιθανή.
- Χαρακτηριστικό της έρευνας ήταν η ξεκάθαρη άποψη των τραπεζικών υπαλλήλων, με ποσοστό 80%, ότι τα εναλλακτικά εργαλεία χρηματοδότησης είναι συμπληρωματικά του

τραπεζικού δανεισμού έναντι το 20% που υποστήριξαν ότι είναι υποκατάστατα. Βάση της όλης έρευνας η εν λόγω υπόθεση μπορεί να στηριχθεί στο γεγονός ότι το factoring και το forfaiting είναι εξειδικευμένες μορφές χρηματοδότησης, ενώ το leasing χρησιμοποιείτε συχνά για να συμπληρώσει ή να συμπληρωθεί από τον τραπεζικό δανεισμό αφού χρησιμοποιώντας το μια επιχείρηση μπορεί να διατηρήσει τα κεφάλαια της και να στραφεί στον τραπεζικό δανεισμό αν χρειαστεί περαιτέρω χρηματοδότηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΡΙΣΗΣ

Εν μέσω της οικονομικής κρίσης και με τον κλυδωνισμό που δέχτηκε το τραπεζικό σύστημα, σε συνδυασμό με την ανάληψη της εποπτείας των συστημικών τραπεζών από την ΕΚΤ και τον έλεγχο κεφαλαίων οι επιχειρήσεις οδηγήθηκαν σε χρηματοοικονομική ασφυξία. Μέσω αυτών των καταστάσεων θα πρέπει να βρεθούν λύσεις ώστε οι επιχειρήσεις να χρηματοδοτούνται σωστά και να συνεχίζουν να προσφέρουν στην οικονομία της χώρας. Για να γίνει αυτό θα πρέπει και οι τράπεζες ως φορείς χρηματοδότησης αλλά και οι επιχειρήσεις να συνεισφέρουν εξίσου.

Ξεκινώντας από τις τράπεζες θα πρέπει να συνεχίσουν να ενισχύονται με υψηλού εκπαιδευτικού υποβάθρου υπαλλήλους και να τους εκπαιδεύουν κατάλληλα ώστε να στελεχώνουν νευραλγικές θέσεις και να αποφεύγονται λάθη του παρελθόντος όπως η αλόγιστη έκδοση δανείων. Παράλληλα θα πρέπει να ενισχύσουν την ενημέρωση προς τις δανειζόμενες επιχειρήσεις σχετικά με τα εναλλακτικά εργαλεία χρηματοδότησης προκειμένου να καλλιεργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης. Επίσης θα πρέπει να προσφέρουν χρηματοδότηση βάσει των αναγκών των επιχειρήσεων και έπειτα από ενδελεχή έλεγχο για την δυνατότητα αποπληρωμής του δανείου. Σημαντικό επίσης είναι επιχειρήσεις ή κλάδοι που αποτελούν κατηγορίες με ειδική βαρύτητα (π.χ. εταιρίες τουρισμού) να διαχειρίζονται διαφορετικά και με καλύτερους όρους χρηματοδότησης. Τέλος θα πρέπει να γίνει εξυγίανση των τραπεζικών χαρτοφυλακίων από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και γενικότερη επανεκκίνηση της επενδυτικής φιαδικασίας με νέες ιδέες και νέα χρηματοδοτικά εργαλεία.

Από πλευράς των επιχειρήσεων θα πρέπει να ενημερώνονται περισσότερο για τα εργαλεία χρηματοδότησης προτού προβούν στην λήψη κάποιου δανείου οποιασδήποτε μορφής, να γνωρίζουν τις ανάγκες τους και ανάλογα να επιλέγουν τον τρόπο χρηματοδότησης, να δέχονται συμβουλευτική στήριξη και προσανατολισμό και να ενημερώνονται για την εξωτραπεζική χρηματοδότηση όπως, π.χ. το ΕΣΠΑ. Ωστόσο θα πρέπει να αυξάνουν την τεχνογνωσία τους, να γίνονται πιο ανταγωνιστικές παράγοντας ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες με προσανατολισμό την εσωτερική αλλά και την διεθνή αγορά με έμμεσο στόχο να μπορούν να στηριχτούν στην εσωτερική χρηματοδότηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αρτίκης Γ. (2002). *Χρηματοοικονομική Διοίκηση- Αποφάσεις χρηματοδοτήσεων*, Εκδόσεις INTERBOOKS, Αθήνα.

Βιβλιοθήκη ΤΕΙ Ηρακλείου (2013), "Επιχειρηματικός σχεδιασμός", Ανακτήθηκε από: <http://www.lib.teiher.gr/webnotes/sdo/epixeirimatikotita/notes5.pdf>

Γεωργιάδης Α. (2000). *Νέες Μορφές Συμβάσεων Της Σύγχρονης Οικονομίας*, Εκδόσεις Σακκουλας Αντ. Ν., Αθήνα.

Δέδε Χ., Καρυγιάννη Κ. (2011). *Σύγχρονες Μορφές Χρηματοδότησης*, Πειραιάς.

Διάλεξη 6, *Μετρήσεις-ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις. Μεθοδολογία της έρευνας, ΕΠΕΑΕΚ: Διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών του ΤΕΕΦΑ ΠΘ-ΑΥΤΕΠΙΣΤΑΣΙΑ*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ανακτήθηκε από: http://www.pe.uth.gr/cms/phocadownload/epaeak/methodologia_ereunas/dialekseis/7.pdf)

Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς στόχους Μη εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (2017), Τράπεζα της Ελλάδος, 1-9.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2017). *Στοιχεία τεκμηρίωσης σχετικά με την λειτουργία του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος* (2017), σελ 4, Αθήνα. (ανακτήθηκε από: http://www.hba.gr/UpIDocs/HBA_GreekBankingSystem_January2017F2n.pdf)

Θάνος Γ., Κίοχος Π., Παπανικολάου Γ. (2002). *Χρηματοδότηση των Επιχειρήσεων*, Σύγχρονη Εκδοτική ΕΠΕ, Αθήνα.

Θωμαδάκης Σ., Ξανθάκης Μ. (2011). *Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου* (β έκδοση), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.

Καραγιάννη Σ. (2014). *Το leasing και η αντιμετώπιση του σύμφωνα με τα Ε.Λ.Π και Δ.Λ.Π.*, ΑΤΕΙ Πειραιά

Καραμούζης Ν, Κουλεϊμάνης Α. (2017). *Οικονομία & Αγορές, το κόστος της αβεβαιότητας*, τόμος ΧΙ, τεύχος 2, 3-17, Eurobank Research.

Κωνσταντινίδης Α. (2009). *Το Franchising στην Ελληνική Πραγματικότητα*.

Μαγγανάς Γ. (2013). *Μακροπρόθεσμες Μορφές Χρηματοδότησης*, Ηράκλειο.

Μασουράκης Μ., Μητσόπουλος Μ., Πριντσίπας Θ. (2017). *Πλεονάσματα 3,5% έως το 2022: Το κάρο μπροστά από το άλογο, Οικονομία και επιχειρήσεις*, τεύχος 94 ΣΕΒ.

Μελάς Κ. (2012). *Η ιστορία του Ελληνικού τραπεζικού Συστήματος: Ο υπηρέτης*, 1-46, Άνδρος (ανακτήθηκε από: <https://www.scribd.com>)

Μπακούρος Ι. (2015). *Τεχνολογία, Καινοτομία, Οικονομική Επιστήμη και Επιχειρηματικότητα*, Έκδοση 1.0, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Κοζάνη (<https://eclass.uowm.gr/courses/ICTE117/>)

Νομισματική Πολιτική 2015-2016 (2016), σελ 1-23, Τράπεζα της Ελλάδος.

Μουστάκα Β. (2009). *Η νομική μορφή του factoring*, Θεσσαλονίκη.

Νικολάου Θ. (2010). *Leasing (Χρηματοδοτική Μίσθωση)*, ΑΤΕΙ Κρήτης.

Νούλας Α. Γ. (2005). *Χρήμα και Τράπεζες (Β Έκδοση)*, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

Ντίνας Αλ. (2010). *Προσαρμογή των πληροφοριακών συστημάτων των Εταιριών Χρηματοδοτικής Μίσθωσης (Leasing) στα Διεθνή Λογιστικά Πρόσωπα*.

Παπαδοπούλου Ε (2007). *Πώληση Επιχειρηματικής Απαίτησης (Forfaiting)*, Θεσσαλονίκη.

Παπαδόπουλος Κ. (2012). *Εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης επιχειρήσεων*, Πανεπιστήμιο Πειραιά.

Παπαϊωάννου Π. (2015). *Εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης επιχειρήσεων*, Πανεπιστήμιο Πειραιά.

Παπασταματίου Γ. (2016). *Τα μέσα χρηματοοικονομικής τεχνικής (MTX), η λειτουργία τους μέσω τραπεζικού συστήματος και η επίδραση τους στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)*, ΕΑΠ, Πάτρα.

Παναγοπούλου Ε. (2008). *Η λύση της σύμβασης Factoring και η εκκαθάριση των σχέσεων των μερών*, Αθήνα.

Πάνας Σ. (2009). *Οι τρόποι χρηματοδότησης της Εταιρίας. Μελέτες Περίπτωσης σύμφωνα με την νομική μορφή και την σύσταση αυτής*, Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.

Σταθοπούλου Ν. (2014). *Διερεύνηση του Ελληνικού Τραπεζικού συστήματος κατά την χρονική περίοδο από το 2005 έως και το 2010*, Πολυτεχνείο Κρήτης.

Τακόπουλος, Α. (2007), "Μορφές χρηματοδότησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων", σελ 1-15 Specisoft. (Ανακτήθηκε από: http://www.ergen.gr/files/arthro_hrimatodotisis_MME.pdf)

Τσαγκανός Α. (2015). *Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου* (Έκδοση: 1.0), Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα. (Ανακτήθηκε από: <https://eclass.upatras.gr/courses/BMA526/>)

Τσερπίνου Ε. (2008). *Ο ρόλος του factoring στην Ελλάδα. Αναφέρατε παραδείγματα Ελληνικών Επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται μέσω Factoring*, ΑΤΕΙ Κρήτης, Ηράκλειο.

Φαρσαρώτας Ι. *Forfaiting*. Σελ 1-14. (Ανακτήθηκε από <http://www.farsarotas.com/>)

Χαρδουβελής Γ., Κολλιντζάς Γ., Ψαλιδόπουλος Μ., Καραμούζης Ν. (2009). *Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές*, Eurobank Research, τόμος IV, τεύχος 8. (ανακτήθηκε από: <http://www.hardouvelis.gr/>)

Χριστόπουλος Α., Ντόκας Ι. (2012). *Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

Ψυλλάκη Μ. (2017). *Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα Μικρο-προληπτική και Μακρο-προληπτική εποπτεία*, Πανεπιστήμιο Πειραιά.

Ψυλλάκη Μ. (2017). *Διαχείριση Κινδύνων Εμπορικών Τραπεζών*, 6.2, 3-28, Πανεπιστήμιο Πειραιά.

Ψυλλάκη Μ. (2017). *Εναλλακτικές Μορφές Χρηματοδότησης*, Πανεπιστήμιο Πειραιά.

Ξένη

Bharath S., Sandeep Dahiya, Saunders A., Anand Srinivasan (2007). *So what do I get? The bank's view of lending relationships*. Journal of Financial Economics, 85(2), pp.368–419.

Dalfard, Vahid Majazi Dalfard , Arash Sohrabian , Ali Montazeri Najafabadi , Jamalodin Alvani, (2012). *Performance Evaluation and prioritization of leasing companies using the super efficiency data envelopment analysis model*, Acta Polytechnica Hungarica. (Ανακτήθηκε από: https://www.uni-obuda.hu/journal/Dalfard_Sohrabian_Najafabadi_Alvani_35.pdf)

Boot, A.W., Thakor, V.A. (1997). *Financial Architecture System, The Review of Financial Studies*, No.10, σελ 693-733

Ulrich, S., Rogovsky, N. & Lamotte, D. (2009). *Promoting Responsible and Sustainable Enterprise-Level Practices at Times of Crisis: A Guide for Policy-Makers and Social Partners*, by International Labour Organization (Ανακτήθηκε από: http://www.ilo.org/empent/Publications/WCMS_108420/lang--en/index.htm).

Διαδικτυακοί Τόποι

<https://www.euretirio.com>

<http://www.centralbank.gov.cy/>

<https://el.wikipedia.org/>
<https://www.bankingsupervision.europa.eu>
<http://www.hba.gr/>
<http://www.bankofgreece.gr>
<http://www.kathimerini.gr>
<http://www.enikonomia.gr>
<http://crisisobs.gr/>
<http://ti-einai.gr/>
<https://www.nbg.gr/>
<http://www.piraeusbank.gr/>
<http://www.alpha.gr>
<https://www.eurobank.gr>
<http://startupgreece.gov.gr>
<http://aiesec.gr/xrimatodotisi-epixeirisewn/>
<https://www.franchise.gr/>
<http://www.chaniabank.gr/>
<http://www.epixeiro.gr/article/20004>
<http://www.aglc.gr>
<http://www.hellenicfactors.gr/>
<http://www.abcfactors.gr>
<http://www.wm2hm.com/category/factoring/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συνοδευτική Αποστολή Ερωτηματολογίου

Θέμα: Η οικονομική κρίση και η Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων στην Ελλάδα.

Το παρόν ερωτηματολόγιο διεξάγεται στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας μεταπτυχιακού επιπέδου και συγκεκριμένα για το Πανεπιστήμιο Πειραιά και το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα, του τμήματος Οικονομικής Επιστήμης, Οικονομική & Επιχειρησιακή Στρατηγική.

Απευθύνεται σε τραπεζικούς υπαλλήλους με σκοπό να εξεταστεί αν οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα εν μέσω οικονομικής κρίσης στράφηκαν σε εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης.

Η συμμετοχή σας είναι ανώνυμη και τα αποτελέσματα αυτής θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τους σκοπούς της διπλωματικής εργασίας και δε θα δημοσιευθούν.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου χρειάζεται 5-9 λεπτά.

Ευχαριστώ εκ των προτέρων για την βοήθεια, το χρόνο και τη συμμετοχή σας.

Βατός Γρηγόριος

Ερωτηματολόγιο

1. Προσδιορίστε το φύλο σας
 - α) Άνδρας
 - β) Γυναίκα

2. Σε ποιο ηλικιακό εύρος ανήκετε;
 - α) έως 25 ετών
 - β) 26-36 ετών
 - γ) 37-47 ετών
 - δ) 47-57 ετών
 - ε) 58-67 ετών

3. Σε ποια από τις παρακάτω τράπεζες εργάζεστε;
 - α) Εθνική Τράπεζα
 - β) Τράπεζα Πειραιώς
 - γ) Alpha Bank
 - δ) Eurobank
 - ε) Άλλη τράπεζα*

4. Τι θέση έχετε στην τράπεζα που εργάζεστε;
 - α) Ταμείο
 - β) Account Officer
 - γ) Διεύθυνση
 - δ) Διοίκηση
 - ε) Άλλη θέση

5. Ποιο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης σας;
 - α) Δευτεροβάθμια
 - β) Τριτοβάθμια
 - γ) Μεταπτυχιακό
 - δ) Διδακτορικό

6. Πόσα χρόνια εργάζεστε στον Τραπεζικό Τομέα;
 - α) 0-5 έτη
 - β) 5-10 έτη
 - γ) 10-15 έτη
 - δ) 15-20 έτη
 - ε) 20+ έτη

7. Θεωρείτε ότι η υπερκατανάλωση δανείων και άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων επηρέασε την οικονομική κρίση στην χώρα μας;

- α) Καθόλου
 - β) Σχεδόν καθόλου
 - γ) Μέτρια
 - δ) Πολύ
 - ε) Πάρα πολύ
8. Η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τον δανεισμό των επιχειρήσεων;
- α) Καθόλου
 - β) Σχεδόν καθόλου
 - γ) Μέτρια
 - δ) Πολύ
 - ε) Πάρα πολύ
9. Βάση της εμπειρίας σας, εν μέσω της οικονομική κρίσης η ζήτηση για δανεισμό από τις επιχειρήσεις έχει αυξηθεί;
- α) Καθόλου
 - β) Σχεδόν καθόλου
 - γ) Μέτρια
 - δ) Πολύ
 - ε) Πάρα πολύ
10. Εν μέσω της οικονομικής/τραπεζικής/χρηματοοικονομικής κρίσης τα μη εξυπηρετούμενα επιχειρηματικά (κόκκινα) δάνεια έχουν αυξηθεί στην τράπεζα στην οποία εργάζεστε;
- α) Καθόλου
 - β) Σχεδόν καθόλου
 - γ) Μέτρια
 - δ) Πολύ
 - ε) Πάρα πολύ
11. Έχουν γίνει πιο αυστηρά τα κριτήρια για να δανείζουν/χρηματοδοτούν οι τράπεζες;
- α) Καθόλου
 - β) Σχεδόν καθόλου
 - γ) Μέτρια
 - δ) Πολύ
 - ε) Πάρα πολύ
12. Σε τι ποσοστά εξυπηρετούνται τα επιχειρηματικά Δάνεια στην Τράπεζα που εργάζεστε;
- α) 1%-25%
 - β) 26%-50%
 - γ) 51%-75%
 - δ) 76%-100%
 - ε) Δεν γνωρίζω

13. Πιστεύετε ότι εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση τραπεζικών δανείων από την πλευρά των επιχειρήσεων;
- α) Ναι
 - β) Όχι
 - γ) Δεν γνωρίζω
14. Αν ναι, για τι είδους επιχειρήσεις;
- α) Πολύ μικρές επιχειρήσεις
 - β) Μικρές επιχειρήσεις
 - γ) Μεσαίες επιχειρήσεις
 - δ) Μεγάλες επιχειρήσεις
15. Δεδομένου των προβλημάτων ρευστότητας των τραπεζών οι επιχειρήσεις στρέφονται σε άλλες πηγές χρηματοδότησης;
- α) Ναι
 - β) Όχι
 - γ) Δεν γνωρίζω
16. Οι μισθώσεις Leasing, στην τράπεζα που εργάζεστε, αφορούν κυρίως
- α) Επαγγελματικά ακίνητα
 - β) Επαγγελματικά φορτηγά-αυτοκίνητα
 - γ) Επιβατηγά αυτοκίνητα
 - δ) Λοιπός επαγγελματικός εξοπλισμός
 - ε) Άλλο
17. Θεωρείτε πιο ριψοκίνδυνο για την τράπεζα την χρηματοδότηση μέσω Leasing ή μέσω Τραπεζικού Δανεισμού;
- α) Μέσω leasing
 - β) Μέσω τραπεζικού δανεισμού
 - γ) Το ίδιο
18. Σε τι ποσοστό εξυπηρετούνται τα δάνεια leasing στην τράπεζα την οποία εργάζεστε;
- α) 1%-25%
 - β) 26%-50%
 - γ) 51%-75%
 - δ) 76%-100%
 - ε) Δεν γνωρίζω
19. Πιστεύετε ότι εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση χρηματοδότησης Leasing για επιχειρήσεις;
- α) Καθόλου
 - β) Σχεδόν καθόλου

- γ) Μέτρια
- δ) Πολύ
- ε) Πάρα πολύ

20. Το τμήμα Factoring* της τράπεζας στην οποία εργάζεστε αναλαμβάνει να χρηματοδοτήσει επιχειρήσεις με κάλυψη πιστωτικού κινδύνου (χωρίς αναγωγή);
- α) Ναι
 - β) Όχι
 - γ) Δεν γνωρίζω
21. Θεωρείτε ότι είναι πιο εύκολο για μια τράπεζα (εταιρία Factoring) να εισπράξει τις απαιτήσεις μιας επιχείρησης σε σχέση με τον τραπεζικό δανεισμό;
- α) Ναι
 - β) Όχι
 - γ) Δεν γνωρίζω
22. Πιστεύετε ότι εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση της χρηματοδότησης Factoring για επιχειρήσεις;
- α) Ναι
 - β) Όχι
 - γ) Δεν γνωρίζω
23. Αν ναι ποιο είδος Factoring;
- α) Εγχώριο Επιχειρηματικό Factoring
 - β) Διεθνές Factoring
 - γ) Εξαγωγικό Factoring
 - δ) Άλλο είδος Factoring (π.χ. καταναλωτικό ή μη χρηματοδοτικό)
 - ε) Δεν γνωρίζω
24. Πιστεύετε ότι εν μέσω οικονομική κρίσης έχει αυξηθεί η ζήτηση της χρηματοδότησης forfaiting για επιχειρήσεις δεδομένου ότι αναλαμβάνουν όλο τον πιστωτικό κίνδυνο;
- α) Ναι
 - β) Όχι
 - γ) Δεν γνωρίζω
25. Δεδομένου της κρίσης και της μειωμένης ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος το forfaiting γίνεται πιο ελκυστικό σαν τρόπος εναλλακτικής χρηματοδότησης από την πλευρά των τραπεζών;
- α) Ναι
 - β) Όχι
 - γ) Δεν γνωρίζω

26. Πιστεύετε ότι η φήμη της τράπεζας επηρεάζει τον τρόπο χρηματοδότησης από αυτήν;
- α) Καθόλου
 - β) Σχεδόν καθόλου
 - γ) Μέτρια
 - δ) Πολύ
 - ε) Πάρα πολύ
27. Ποια κατά την άποψη σας είναι η καλύτερη μέθοδος χρηματοδότησης για μια επιχείρηση;
- α) Τραπεζικός δανεισμός
 - β) Leasing
 - γ) Factoring
 - δ) Forfaiting
 - ε) Άλλος
 - στ) Δεν γνωρίζω
28. Ποιος κατά την άποψης σας ο προτιμότερος για την τράπεζα δανεισμός με σκοπό την αποπληρωμή του δανείου (σε σχέση με την πιθανότητα μη αθέτησης);
- α) Τραπεζικός δανεισμός
 - β) Leasing
 - γ) Factoring
 - δ) Forfaiting
 - ε) Άλλος
 - στ) Δεν γνωρίζω
29. Τα εργαλεία χρηματοδότησης (leasing, factoring, forfaiting) θεωρείτε ότι είναι συμπληρωματικά ή υποκατάστατα της Τραπεζικής Χρηματοδότησης;
- α) Συμπληρωματικά
 - β) Υποκατάστατα
30. Αν ναι πιστεύετε ότι είναι συμπληρωματικά, ποια είναι;
- α) Τραπεζικός Δανεισμός & Leasing
 - β) Τραπεζικός Δανεισμός & Factoring
 - γ) Τραπεζικός Δανεισμός & Forfaiting
31. Αν πιστεύετε ότι είναι υποκατάστατα είναι, ποια είναι; (αν έχετε απαντήσει στην ερώτηση 30 μην απαντήσετε σε αυτήν)
- α) Τραπεζικός Δανεισμός & Leasing
 - β) Τραπεζικός Δανεισμός & Factoring
 - γ) Τραπεζικός Δανεισμός & Forfaiting